

**De dissidiis, quae nostra hac tempestate tanto cum terrore
iactant ecclesiae navem, A quo & quibus rationibus haec sint
excitata: &, (quod omnium maxime? optandum est, atque a?
Domino Deo precibus assiduis petendum) qua ratione
uideantur posse componi, Ad uniuersos uiros doctos,
quarumcunque illi uel partium sind, uel opinionum, & fratres
in Christo charissimos, pacis Dei amatores, Sententia Mathiae
Bredenbachii Kerspensis, apud Embricam scholae
moderatoris.**

<https://hdl.handle.net/1874/406738>

**Dit boek hoort bij de Collectie Van Buchell
Huybert van Buchell (1513-1599)**

Meer informatie over de collectie is beschikbaar op:

<http://repertorium.library.uu.nl/node/2732>

Wegens onderzoek aan deze collectie is bij deze boeken ook de volledige buitenkant gescand. De hierna volgende scans zijn in volgorde waarop ze getoond worden:

- de rug van het boek
 - de kopsnede
 - de frontsnede
 - de staartsnede
 - het achterplat

**This book is part of the Van Buchell Collection
Huybert van Buchell (1513-1599)**

More information on this collection is available at:

<http://repertorium.library.uu.nl/node/2732>

Due to research concerning this collection the outside of these books has been scanned in full. The following scans are, in order of appearance:

- the spine
- the head edge
- the fore edge
- the bottom edge
- the back board

E. oct.
121

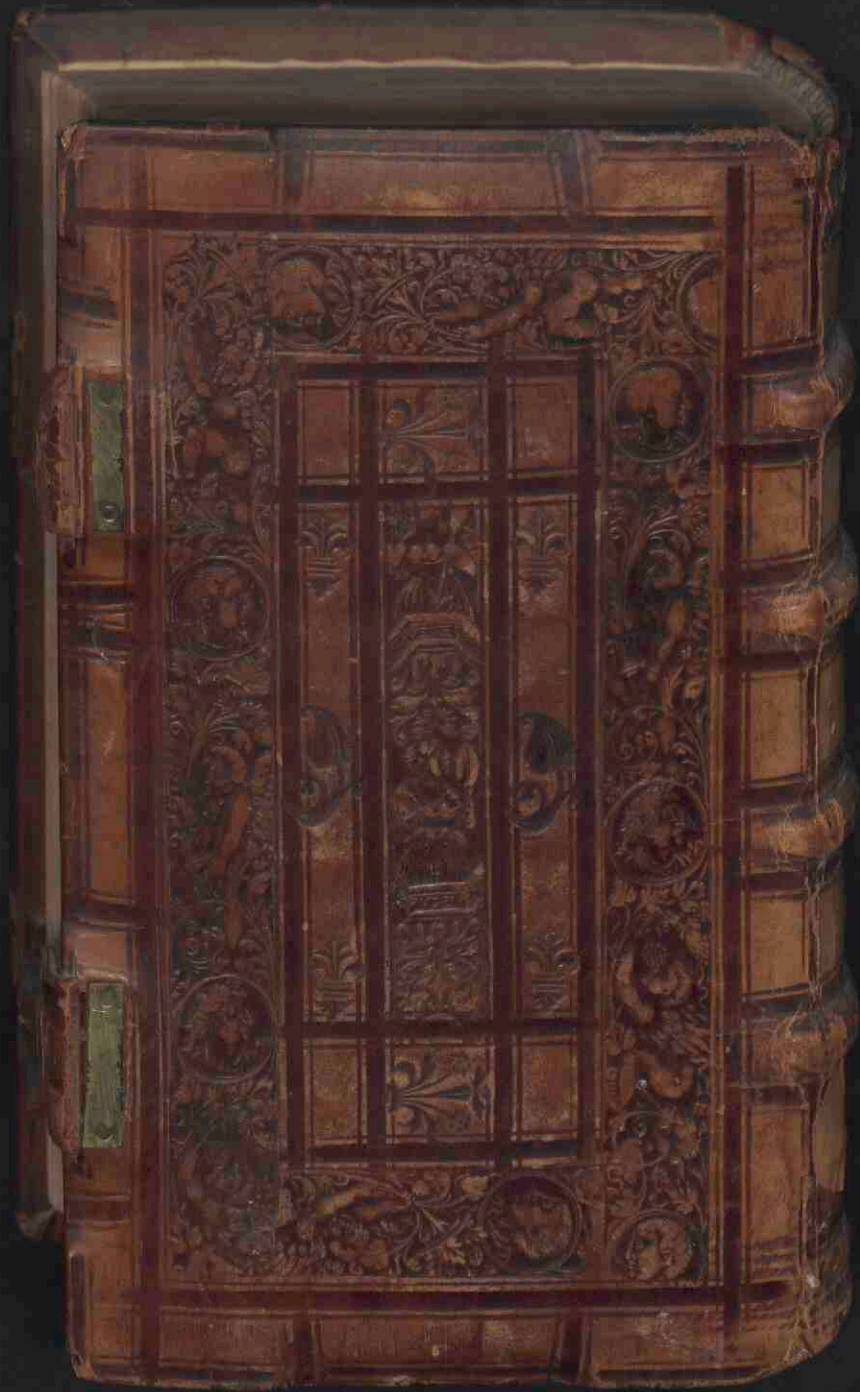
59

P

15

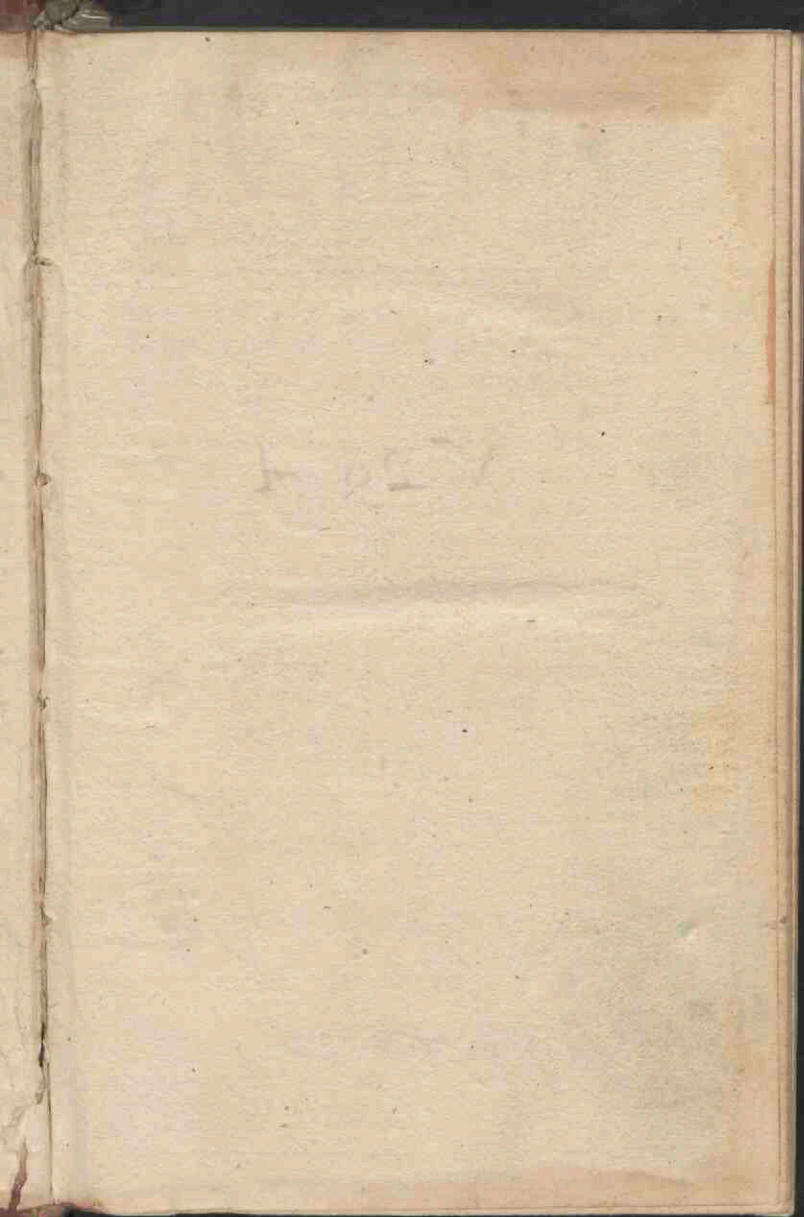

Theologia

Octavo n°. 121.

N. 29. A

DE DISSIDIIS,
QVAE NO
STRA HAC TEMPE-
STATE TANTO CVM TERRORE
IACANT ECCLESIAE NAVEM,
A quo & quibus rationibus hæc sint exci-
tata: &, (quod omnium maximè optan-
dum est, atque à Domino Deo precibus
assiduis petendum) qua ratione uidean-
tur posse componi, Ad uniuersos uiros
doctos, quarumcunq; illi uel parti
um sint, uel opinionum, & fra-
tres in Christo charissi-
mos, pacis Dei
amatores,

Sententia MATHIAE BREDENBACHII
Kerspenfis, apud Embricam
scholæ moderatoris.

*Editio secunda iam recens ab authore recognita, cum
noua eiusdem Præfatione.*

COLONIAE AGRIPPINAE
Excudebatur Gualthero Fabricio IV. L.
M. D. LVII

ex dono Bucher

PSALM. 67.

Exurgat Deus, & dissipentur ini-
mici eius: & fugiant qui oderunt
eum à facie eius.

MATTH. 5.

Beati pacifici: quoniam ipsi filij
Dei uocabuntur.

ILLVSTRIS
SIMO PRINCIPI DO
MINO GVILHELMO CLIVIAE,
IVLIAE, AC MONTIVM DVCI, COMI
ti Marchiæ, ac Rauenspurgi, Do
mino in Rausten, &c. Principi
suo Clementissimo, MATHIAS
BREDENBACHIVS Kerspensis,
scholæ Embricensis modera
tor, salutem ac pacem
à Deo precatur.

VADRA
gesimus nunc agi-
tur annus, Princeps
Illustrissime, quòd
turbari cœpit Reli-
gio, per dulcissimam hanc patriam
nostram Germaniam. Quam tur-
bationem quæ statim consecutæ sine
A 2 afflic

P R A E F A T I O.

afflictionum & calamitatum tempe-
 pestates, totus mundus expertus no-
 uit. Quamquam uerò inuictissimus
 religiosissimusq; Imperator Caros-
 lus Quintus, nec non Serenissimus
 sacratissimusq; frater eius Ferdin-
 andus, Romanorum, Pannonum,
 Bohemice, &c. Rex Augustus, tu-
 us, Generosissime Princeps, socer,
 unà cum totius huius sacri Imperij
 Principibus ac Statibus, nihil toto
 hoc tempore intentatū reliquerūt,
 toties cum tantis sumptibus ac labo-
 ribus in comitijs Imperialibus &
 conuentibus publicis congregati, ad-
 hibitis doctissimorum uirorum col-
 loquijs ac disputationibus, nihil ta-
 men haectenus profectum est: adeo
 ut indies magis magisque inualescens

P R A E F A T I O.

te tempestate, ac dissidiorum semper posterioribus horribilius prioribus intumescantibus undis: atq; dum inter se contrarij surgunt & confligunt uenti, mutuò se terribiliter collidentibus frangentibusq; procellis, omnes iam de salute desperare uideantur. His rationibus factū est, (atq; utinam iam factum esset, ac nō indies magis magisq; fieret) ut miser populus in tot sectas discerpatur, ut, non dico iam regioni cum regione, ciuitati cum ciuitate, domui cum domo, sed ne uni quidem homini cum altero in Fide ac Religione conueniat. Et quia nunquam sine maximis turbis mota est Religio, non est mirum nostra hac tam infelici tempestate, omnia intus &

A 3 foris

PRÆFATIO.

foris seditiōibus, proditionibus, bellis, prælijs, & incendijs tumultuari, confligere, conflagrare, & inundare sanguine. Quibus accedunt genera morborum, & fames tanta, quanta ab hominum memoria audita est nunquam. Ad hæc mala primum surgentia, cum ego iam tum ab adolescentia mea inhorruerim, dolorem tamen eorum tunc primum sentire cœpi, cum in hac schola iuuentutem docere inciperem, anno uidelicet ab hinc retrò trigesimo secundo. Tunc demum experiebar in ipsa iuuentute, quorsum euaderet ista Religionis ac doctrinæ innouatio. Conferebam illorum, qui sustinebant retineri in Doctrina, Fide, ac Religione auita,

man

P R A E F A T I O.

mansuetudinem, cum ferocia & cō-
tumacia aliorum, quos afflarāt sp̄s
ritus ille innouationis, atque i li-
us licentiæ, quam isti, falso nomi-
ne libertatis Euangelicæ iacta-
runt. Videbam timorem Dei, cum
omni pietate ac religione, & cum
ipsa omnium uirtutum regina cha-
ritate Christiana repente extin-
gui: & in horum loco irarum odios-
rumque flammis plusquam Aet-
næas erumpere. Quid multis?
Videbam omnia abire in barbaris-
em quandam & impietatem plus-
quam Ethnicam: & immanitatem
plusquã ferinã: & inter hæc recore
dabar subinde illius uerbi Domini,
Ex fructibus eorū cognoscetis eos. *Matth. 76*

Quarū rerū cōsideratione motus,

A 4 hanc

hanc mihi inter docendum semper
 sumpsi primam & summam curā,
 ut iuuentutem quibuscunq; rationi-
 bus possem, in antiqua illa Patrum
 nostrorum, & Ecclesiæ catholicæ
 Fide ac Religione retinerē & cō-
 firmarem. Cuius rei me adeo non
 poenitet, ut ex nulla alia nunc in mea
 hac iam senescente ætate, maiorem
 consolationem & uoluptatem mihi
 percipere uidear, quàm ex ea. Tã
 multi mihi undiq; ferè quotidianis
 epistolis gratias agunt, uiri doctri-
 na, uirtute, ac dignitatibus insig-
 nes, quòd se per gratiam omnipotē-
 tis Dei, et salutaria doctrinæ præ-
 cepta, ab illa peste in iuuentute sua
 conseruauerim. Interea tamen non
 desinit me pungere dolor hic, quem

P R A E F A T I O.

ex calamitatibus publicis, maximè
 uerò tam innumerabilium animarū
 interitu capio. Dum autem apud iu-
 uentutem in schola meo more de his
 rebus dissero, & mysticos Psalmos
 Davidis interpretor, perueni su-
 periori æstate, quæ erat anni salu-
 tis 1556, ad Psalmum 57. cuius initi-
 um est, Si uerè utiq; iusticiam loqui
 mini, rectè iudicate filij hominum.
 In quo Psalmo explicando, ecce tā
 multa se offerunt ad has res perti-
 nentia, ut in illis enarrandis ipsissi-
 mas causas mihi deprehendere ui-
 dear, per quas steterit, quo minus
 hactenus potuerit inter partes co-
 ire pax & concordia: præterea
 quæ sit uerissima, atq; adeo unica
 hanc conciliandi ratio. Quam cum

A S quan

P R A E F A T I O.

quantocunq; potui studio pensiculas
sem & perspexissem, cōmunicavi
aliquot summi iudicij uiris: & petij
eorum de eadem sententiam. Quis
cūm eam non solum probarent, ue-
rūm etiā exhortarentur summope-
rē, ut utilitatis publicæ causa omnis
bus legendam publicarem, tandem
sequente hyeme de eadem conscrips-
si libellum. Cūm autem infirmitatis
meæ mihi per omnia conscius, uere-
rer quid publicè uiri sapiētes ac do-
cti de hoc libello essent iudicaturi:
maleuolos autē, & factiosæ doctri-
næ defensores illos nimium pertina-
ces nihil dubitarem multis conuitijs,
instigāte diabolo, insectaturos, non
putavi mihi cōmittēdum, ut T. I. C.
cui post Deum omnia me debere in
telligo

PRÆFATIO.

intelligebam, libellum hunc dedicādo
 efficerem, ut quicquam eius siue ca
 lumniæ, siue obtrectationis, siue cui
 iuscunq; alterius incommodi, q̄ inde
 posset oriri, tui Illustrissimi nominis
 Claritati aspergeretur: sed potius
 nulli hominum illum dedicādo, in me
 unum reciperē, solus perferrē, quic
 quid istiusmodi iniuriarum & incō
 modorū artibus ac malitia diaboli,
 inde fuerit excitatū. Cæterū cū
 iā libellus typis excusus prouolaret
 in publicū, statim perferūtur ad me
 multis ex locis doctorū uirorum epi
 stolæ: atq; harū nōnullæ ex Acade
 mijs celeberrimis, præsertim uerò
 Louaniēsi & Coloniēsi, à maximis
 in sacra Theologia uiris p̄fectæ, q̄
 bus illi oēs uno ore meū hūc laborē,
 atq;

PRÆFATIO.

atq; de Componēdis dissidijs sentē-
 tiam probant. Ex altera uerò par-
 te ilicò extiterunt, qui grauius cri-
 minarentur, quòd Martinum Lu-
 therum cum sua doctrina, uti harum
 turbarum & calamitatum nobis au-
 thorem præcipuum, grauius per-
 strinxissem. Quanquam uerò illius
 mei facti satis multas ac magnas
 rationes in ipso libello reddiderā,
 tamen quo magis istis satisfacere,
 statim arrepto calamo, cœpi scribe-
 re illius loci Apologiā: in qua rati-
 onibus & argumentis quàm pluri-
 mis, iisdemq; planè irrefutabilibus
 demōstro, quomodo Martinus Lu-
 therus Ecclesiæ Dei catholicæ Fi-
 dem, Doctrinam, ac Religionem
 uniuersam aggressus sit euertere:

quos

P R A E F A T I O.

quomodo in ipsa Ecclesia per totam
 ferè Europam, maxime uerò hanc
 nostram patriam Germaniam, tur-
 bauerit omnia: quàm nihil uerè cum
 Ecclesia Dei crediderit, uim &
 genuinam sententiam ipsius symbo-
 li Apostolici, quo summa Fidei cõ-
 prehensa est, abnegarit: & exem-
 plo Arii, uerba eius etiã editis li-
 bris professus, uim tamẽ interea & Vide Ruf-
 finum hi-
 storia Ec-
 cles. lib. 10.
 cap. 11.
 uirtutem eorum, atq; totius Fidei,
 mirabilibus præstigijs hominibus
 imperiti excantauerit. Hæc cum
 summæ doctrinæ, & acutissimi iudi-
 cij uiri (inter quos nõ pauciores qua-
 tuor sunt, qui suam doctrinam, &
 exactissimum de talibus rebus, a-
 deoq; sanctum atq; diuinum iudiciũ
 præclaris uolumibus à se editis,
 toti

PRÆFATIO.

toti mundo exposuerunt) iudicaret
 me rationibus firmissimis, ac planè
 inexpugnabilibus demonstrasse: &
 rectè cõstituisse, impossibile esse has
 turbas ac tēpestates cõponere, nisi
 his de Martino Luthero atq; huius
 doctrina cognitis et intellectis: ego
 aut tuam, Princeps Illustriss. singu-
 larè in tuæ Celsitudini subiectos po-
 pulos pietatè, atq; hinc natã assiduã
 de componendis hisce tã perniciosis
 dissidijs, erroribusq; tollèdis, curã
 & solitudinẽ iam in multis perspe-
 xissem: animadueterem autẽ, hoc tã
 sanctum, salutare, ac necessariũ ne-
 gocium, nulla ferè alia re impediri,
 (multorum etiã, pijs quidem illis, ac
 bono zelo, sed non secũdũ scientiã
 factis conatibus, in contrariũ exeun-
 tibus

P R A E F A T I O.

tibus) quàm q̄ alijs alia de Marti-
no Luthero, atq; huius doctrina uis-
dentur, tūc mihi uisus sum rectè &
ex officio meo facturus, si priorē illū
libellum iā denuò, (primæ éditionis
exēplaribus distractis) unā cū ipsa
Apologia excudēdum, probatum
iā & cōmendatum, T. I. C. dedica-
rem. Probatum, inquā, & commē-
datum, non à qbuslibet ex illarū res-
rū imperitissimo uulgo, sed ab excel-
lētis doctrinæ uiris, ijsq; ex eorū nu-
mero, quorū officium est ex ordina-
tione diuina, ac distributione dono-
rum quæ est à spiritu sancto, iuxta
doctrinam Apostoli, de talibus co-
gnoscere ac iudicare. Horum iu-
dicium & approbationem cum ha-
beam, quorundam etiam ipsorum
maximè

Rom 12.
& Ephes.
9. alijsq;
locis.

P R A E F A T I O.

maximi nominis suis proprijs manibus conscriptum, cum admodum pia atq; beneuola exhortatione, ut in hoc stadio, quod auspice Christo semel ingressus sum, currere pergam, iam nefas etiam esse duxi, hoc si quid sit, quod mihi inter lachrymas precanti ac laboranti, benignissimus Deus largiri dignatus sit, nõ proferre in publicũ, præsertim instante hac necessitate, atque hoc ipsum tantopere efflagitante. Vtrunq; itaq; libellum, priorem de Dissidijs componendis inscriptum, posteriorem uerò Apologiam illius loci, qui ab istis iniquè fuit reprehensus, in primis quidem Deo Optimo Maximo, huius tam ardui ac sancti negocij supremo præsidi: de
 inde

PRÆFATIO.

inde tua Illustrissimæ Celsitudinæ,
 Princeps Generosissime, dedicatū
 & consecratum offero, suppliciter
 orans & obsecrans, ut pro tua sin-
 gulari benignitate atq; clementia,
 tenuia hæc & exigua munuscula, a
 seruulo T. I. C. subiectissimo de-
 ditissimoq; , animo benigno recipi-
 as. Ego interea cum omnibus pijs
 T. I. C. subditis, dominum Deum
 precabimur, ut eandem T. I. C.
 ab hisce tam sæuis tempestatibus,
 (quæ tot Principatus etiam amplif-
 simos, nec non potentissima quædã
 Regna, unã cum suis Regibus &
 Principibus, cū horrore terribili
 cõcusserunt, ac tantū non funditis
 euerterunt) in Maiorum Tuorū,
 Sanctorum, ac Laudatissimorum

B Princeps

PRÆFATIO.

Principum, atque totius Ecclesiæ
 Dei Fide ac Religione conseruet:
 ac tandē aliquando post hæc tam
 graues ac diuturnas tempestatum
 tentationes, quibus nostram in se fi-
 dem & constantiam explorare uos
 luit, per spiritum suum bonum, bes-
 nignum, atq; pacificum, furiosis illis
 tempestatibus, ac procellarum spis-
 ritibus imperet, ut conquiescāt, &
 ex hoc pelago fugiant: nobis autem
 placidam pacem ac tranquillitatem
 restituat, in uera & orthodoxa Fi-
 de, ac Religione pura: in qua ipsius
 Maiestatem Diuinam nos omnes
 unanimiter, quā diu in his terris
 peregrinabimur, mutua charitate
 nos complectentes, ritè pieq; cola-
 mus: post hæc autem in illa patria
 celesti

P R A E F A T I O.

coelesti, in illis neq; auribus, neq; oculis, neq; cordibus hominum comprehensibilibus bonis, quæ præparauit diligētibus se, gaudio inenarrabili, cum uniuersa illa ac beatissima regni coelestis militia, choris Angelorum, & sanctorum spirituum omnium, hymnis & canticis nostris laudemus ac celebremus usq; in æternum. Hoc nobis largiatur idem ipse Deus pater, cui cum unigenito filio ac spiritu sancto laus sit, gloria, honor, & imperium, in secula seculorum.

Amen.

DE DISSIDIIS EC-

CLESIAE COMPONENTIS,

Matthæ Bredenbachij

Kerspensis.

Nihil tam præclarū est in rebus humanis, uiri doctissimi, nihil tam bonum, utile, ac salutare, nihil deniq; tam sanctū ab optimo benignissimoq; domino Deo generi humano datum, qd capitalis ille, ac deuotissimus crudelissimusq; hostis noster diabolus non ausit attentare, ut cum nobis datum sit ad salutem, ipse nobis ereptum conuertat in occasionem & laqueum mortis. Hoc cum in alijs quàm plurimis, tum uerò maxime in hisce nostris opti

DE DISSIDIIS

marum artium, adeoq; in ipsis sacrosanctis diuinarum Scripturarum studijs experimur. Nonne hæc superioribus aliquot seculis in foedissima barbarie, tãquam semina quadam per longam, asperam, atque deformem hyemem in terra sepulta rcebant? nostro autẽ hoc seculo ita resuscitata effloruerunt, ut nesciam, an quod ad hæc studia attinet, ulla ætas ab orbe condito cum hac nostra certare possit. Hoc opinor extra omnem controuersiam esse, in hac nostra Germania nunquã ita floruisse, ut nunc per annos quinquaginta florent. Neque dubium est, quin ea res inenarrabilem quandã optimorum fructuum copiam allatura fuerit Ecclesiæ Dei, nisi Tartareus ille Satan, suis istis malitiosis artibus, hæc

ECCLE. COMPONEN.

hæc tam diuina ac salutaria studia
 tantis doctorum uirorum dissidijs,
 ac plusquam hostilium contentio-
 num pugnis conturbata contami-
 nasset: ut, quemadmodum Cice-
 ro in quæstionē uocat, utrū E-
 loquentiæ studiū plus boni an ma-
 li attulerit R. ebulp. ita nos meri-
 tō dubitare possimus, utrū præsti-
 terit hæc nostra tā speciosa, nec un-
 quam satis laudata studia manere
 sub illa barbariei humo sepulta,
 an cū tātis Ecclesiæ perturbationi-
 bus resuscitari. Cui nā obsecro tā
 est cornea fibra: cui pectus tā ada-
 mātinum: cui oculi tā inhumani
 atq; immites, ut non assidujs gemi-
 tibus, suspirijs, & lachrymis de-
 ploret bonum tam inestimabi-
 le, diuinitus nobis datum, ab illo
 pessimo sic uiciatum esse, sic uene-

DE DISSIDIIS

no permixtum, ut plures uideatur
 necesse, quàm erexisse. Et quan-
 quam dissidia hæc tam graua, &
 contentiones tam acerbæ inter ui-
 ros doctos in omni genere artiũ
 & scientiarum deforme quiddam
 habent, atq; his studijs, quibus in-
 genia hominum mitescere, affe-
 ctus sedari, & mores ad omnes
 gratias componi debebant, indig-
 nissimum: nusquam tamen nocet
 magis grauiusq; , quàm in studijs
 sacrarum Scripturarum, atq; dog-
 matibus Fidei. Nam in artibus
 humanis aut binos, aut non ita
 multos inter se committunt in
 prælium, cæteris cum quadam eti-
 am uoluptate spectantibus, & ui-
 ctori quidem applaudentibus, ui-
 cti uerò temeritatẽ irridentibus.
 Cæterum in studijs sacræ Theolo-
 giæ,

gia, in contentionibus de Fide ac Religione longè secùs habet, hic enim pertinaces ille contentiones pariunt hæreses & schismata, quibus non iam priuatim docti duntaxat inter se digladiantur, sed malum subito diffunditur in publicum, pacem & concordiam publicam dissipans, Reges, Principes, & amplissimas nationes in funestissima prælia committens. Vnde obscuratis ueris de Fide ac Religione sententijs, conuulsa potestate & auctoritate eorū quos Deus ordinauit, ut præsiderent, & ius dicerent in ciuitate sua, quæ est Ecclesia, atque omni disciplina disturbata, necessarium est, ea mala, quæ iam per tot annos miseros nos tam grauiter affligunt, atque eam rerum humanarum faciem, quam nunc om

DE DISSIDIIS

nes uidemus & exhorrescimus,
 consequi. Hæc cum ab adolescens
 tia mea, ex quo uidebar mihi nõ
 nihil qualiscunq; iudicioli de illis
 colligere, in animo meo deplora
 uerim, idq; semper inter docens
 dum per occasiones apud studio
 sam iuuentutem iam per triginta
 duos, & eò amplius, annos (tam
 diu enim in hac una schola Embri
 censi docui, utinam cum tanto
 fructu, quanto cum desyderio ut
 rilitatis publicæ) testatus sim, &
 iam in his laboribus ætatem me
 am propemodum contriuerim,
 neque adhuc ullum uideam ho
 rum tam horribilium malorum
 finem, imò indies maiora & atos
 ciora dissidia, cœpi cum inuoca
 tione gratiæ & auxilij Dei studis
 um meum ad hoc conuertere, ut
 expes

ECCLE. COMPONEN.

experirer, possem ne rationem aliquam inuenire, qua hæc tam miserè disturbata, uideantur posse recolligi, atque in suum ordinem, unde distracta tam deformiter confusa sunt, rursus componi: ut post tam tetram dissidiorum tempestatem, tandem aliquando nobis redeat illa tam diu iam desiderata pacis & concordie tranquillitas. Neque uerò uideor mihi omninò à benignissimo Domino ac Deo nostro repulsus, dum assiduus ad ipsum precibus, & quotidianis studiorum laboribus hoc ab illius immensa bonitate contendendo. Nam animo perlustrata constitutione rerum in Ecclesia Dei ab exordio mundi, uiam uideri uideor, quæ certissimo compendio nos omnes in pristinam pacem

DE DISSIDIIS

& concordiam reducere queat.
 Cùm dico nos omnes, non eos in-
 telligo, qui sua ipsorum malitia
 exasperati pacem nolunt, sed qui
 decepti errore ab ea exciderunt
 imprudentes: nunc autem pio de-
 syderio sanctoq; uoto serió stu-
 dent amissam recuperare. His uis-
 am ostendere conabor, quam si
 uoluerint ingredi, equidem nihil
 dubito, quin id quod tanto iam
 tempore per tantas difficultates
 quærunt, statim sint inuenturi, ac
 sine magnis difficultatibus recu-
 peraturi. Illis uerò nemo potest re-
 stituere, quod recusant recipere.
 Nō enim est pax impijs dicit Do-
 minus. Sed quò manifestius hæc
 uia uideri certiusq; cognosci possit,
 utrum recta sit, adeoq; unica
 & sola, an alia præter hanc ulla, ne
 dicam

ECCLE. COMPONEN.

dicam rectior, possit inueniri, uisum est prius quam de ea dicere incipiam, indicare, per quæ deuia, quo seductore, quibusq; dolis ac technis hostis nos ab inuicem diduxerit: & quod omnium est indignissimum, illis, quos iam seductos in suis illis terribis carceribus habet inclusos, persuadeat ipsos esse in domo familiaq; paterna, ne uidelicet in foelicitate sua cognita, incipiant cogitare de elabendo, atq; eò unde seducti sunt, redeundo. Quæ dum ea qua possum fide, luce, ac breuitate studeo explicare, obsecro per nomen Domini nostri Iesu Christi, omnes quot quot hæc uisuri sunt, cuiuscunq; ordinis, dignitatis, conditionis, nec non opinionis atq; sententiæ illi sint, ut benignis animis considerent,

syderent, utrum uera an falsa scri-
 bam: neq; putent me in ullius ho-
 minis aut gratiam aut odium scri-
 bere, sed iustissimo dolore, quem
 ex his publicis totius generis hu-
 mani malis conceptum perpetuo
 mecum circumfero, atq; desyde-
 rio meliorum ardentissimo com-
 motum & extimulatū, hoc quic-
 quid est laboris suscepisse. Nā cui-
 us obsecro alterius rei gratia me
 hic torquerem, aut fatigarē? Nam
 si tam impius essem, ut ad meum
 quæstum potius, quàm utilitatem
 & salutem publicam respicerem,
 iam olim hac parte, in qua me De-
 us hætenus conseruauit, & (quod
 mihi de benignitate eius promit-
 to) deinceps conseruabit, relicta,
 in alteram transiuissem. Non es-
 nim in Sacerdotio, sed in Matrimo-
 nio

monio sum, ut ne pilum quidem
 bonorum Ecclesiasticorum neque
 possidere, neque sperare possim,
 præsertim dū in hac parte maneo,
 quam reclamante iudicio & con-
 scientia animi mei nō possum des-
 serere. In contrariam uerò si uolu-
 issem, aut per eam, quam dixi con-
 scientiam, potuissem transire, nō
 erant mihi defutura conditiones
 etiam splendida. Hoc enim ei par-
 ti nō debeo detrahere, quod multo
 etiam liberalior est in bonarum
 literarum professores, quàm hæc
 nostra. Mihi uerò in totum ex
 hac literarum professione uiuere
 dum est: ut si uoluisssem quæstus
 mei rationem habere potius, quàm
 iustioris causæ, certè iam olim
 in illam concessissem. Domi-
 nus Deus me in paupertate mea,

& laboribus assiduus uestiuit & pa-
 uit haectenus, idq; liberaliter. Hoc
 illum deinceps facturū esse dum
 hic peregrinabor, donec ad se reci-
 piat in patriam, confido. Quod ita
 esse cū omnes, quicunq; nouer-
 unt me, intelligāt & agnoscant,
 non dubito quin facilè me defen-
 suri sūt à calumnijs, si quæ fortè
 contra me fuerint exortæ, quasi
 in his respexerim aliò, quàm ad id
 quod uerissimum, iustissimum, at
 que Reip. Christianæ saluberris-
 mum in componendis hisce tam
 atrocibus funestissimisq; in Reli-
 giõe dissidijs iudicauerim, Nullius
 hominis iniusticiam, quantumscun-
 que etiam ille sit, prudens defen-
 dam. Abusus qui per negligentiam
 irrepsit in Ecclesiam adeò
 non probo, ut assiduus lamenta-
 tionis

ECCLE. COMPONEN.

tionibus & querelis eos ab adoleſcentia mea in hodiernum uſq; diem deplem: quod facilè teſtabuntur mihi omnes, quicunq; me uel docentem audiuerunt, uel ex familiaribus colloquẽs cognouerunt. Caterum hoc lolium ita uelle extirpare, ut ſimul optimũ ueſtiſſimæ Religionis triticum extirpetur, id probare non poſſum. Hic mallet locum habere parabolam illam Euangelicam, de tollerandis zizanijs uſq; ad tempus meſſis. Tametsi ſummoperè optandum eſt, ut hic Epifcopi, ceteriq; Eccleſiarum gubernatores, quibus ex officio ipſorum, & ordinatiõe diuina iſtiusmodi rerum cura incumbit, piè prudenter que aduigilent, ut quantum fieri poſteſt, Religio puriſſima conſeruetur.

DE DISSIDIIS

tur. Ego nihil aliud hic scripturus sum, quam quod pro meo quidem, si modò hoc ullum est, iudicio sentio. In quo si quid erro, puto me uenia nō indignum: errorem autem illum si quis humaniter mihi demonstraerit, huic tantum abest ut succensere uelim, ut etiam magnā gratiam sim habiturus. Quod si quis petulantius inceperit insultare, aut perstringere acerbius, feram patienter propter gloriam Domini Iesu Christi, & pietatem, quam debemus omnes illius spōsæ Ecclesiæ matri nostræ. Si uerò quæ scribo nemo poterit rectis rationibus, refellere, iam omnibus uiris prudentibus expēdendum relinquo, utrum illi qui decepti seducti que ab hoste, hætenus in illius acie contra

Eccle

ECCLE. COMPONEN.

Ecclesiam Dei pugnarunt, rectis
iis facturi sint, & sapientius suæ
gloriæ atque salutis consulturi, si
pergant cum Coreh, Dathan, Abi
ron, & socijs illorum expectare
uindictam Dei, an si exemplo
Pauli Apostoli resipiscentes, Chri
stum, quem hætenus in sua spon
sa ac filijs (errore decepti) perse
quuntur, post hac, errore illo iam
à tot atque tantis doctrina ac pie
tate uiris detecto & indicato, nos
biscum syncerè doceant, pie que
colant.

Hæc breuiter simpliciterq; præ
fati, rem ipsam auspice duceq; Do
mino Iesu Christo aggrediemur,
principio demonstraturi ipsum se
ductorẽ hoïem, cuius p̄fidia ma
litiãq; suo more abusus hostis Dia

DE DISSIDIIS

bolus, nos miseros ita distractos
 tam inenarrabilibus malis, & acer
 bis calamitatibus inuoluit. Deins
 de quibus artibus id effecerit, & q̄
 atrocias letalia que uulnera decep
 tis, distractis, & suis laqueis irreti
 tis inflixerit. Postremò qua rati
 one ac uia illi, quos seductos quis
 dem, illaqueatos, & irretitos, non
 dum tamen penitus extinctos de
 tinet, possint à tam dira tetraq; ca
 ptivitate liberari, & Ecclesiæ Cas
 tholicæ reconciliari: & quomodo
 ipsum ouile Christi, in quod lupo
 ille sæuissimus ouilla pelle conte
 ctus irrepfit, tantas que turbas ac
 strages edidit, ita cõmuniri, & ex
 cubijs custodiri, ut illi sanguina
 riæ bestiæ non tam facilis sit post
 hãc in illud futurus reditus. Por
 rò, quò clarius luculentiusq; sedu
 ctoris

ECCLE. COMPONEN.

Etoris illius imposturas demon-
 strarem, uisum est imaginem quan-
 dam eius ad uiuum expressam in
 Apologo quodam ostendere, fes-
 stiuiore fortassis, quàm pro graui-
 tate huius argumenti, sed qui plu-
 rimum lucis his quæ dicturi su-
 mus sit allaturus. Neq; uerò sine
 exemplo, eodemq; magnis lau-
 dibus celebrato hoc fecero: cum
 apud T. Liuium legamus Mene-
 nium Agrippam in simili causa,
 hoc est, grauissimo periculosissis-
 moq; dissidio componendo, simi-
 li Apologo usum, idq; illi tā ces-
 sisse foeliciter, ut dignum habitū
 sit, quod æternis Annalium Histo-
 riarumq; monumentis commen-
 datum, ad omnem posteritatem
 mitteretur. Noster Apologus, ex
 illis Aesopicis desumptus ita ha-

bet: Ouis cum in puerperio esset,
ut sibi nec per religionem liceret,
nec per infirmitatē ex recenti ad-
huc partu liberet. aut tutum esset
prodire in publicū, neq; domi sa-
tis haberet pabuli pro se filijsq; su-
is, unū qui iam esset adultior, quip-
pē anniculus, ut seipsum foris in
agro aut sylua pascere posset, si ha-
beret qui se custodiret defende-
retq; à lupo. cōmendauit hirco, ut
is illum secū educeret pastum, & à
feris, si quā hæ machinarentur
uim, defenderet: filio autem agno
mandauit, ut ne latum quidem un-
guē ab hirci latere discederet, qui-
buscunq; etiam oblatis occasioni-
bus, aut cōditionibus propositis.
Vterque mandatum recipit: egres-
diuntur pariter: in syluam perue-
niunt: florentem hic cythisum, sa-
lices

lices petit alter amaras: ut sic sua
 uiter sese reficiant. Ita pascentes
 prospicit à suo latibulo lupo. Et
 erat illi quidem iam certissima præ
 da agnus: sed reformidat hircum,
 hunc enim uidet hirsuto & hispi
 do corpore, horrida barba, & mis
 nacibus cornibus ualdè formida
 bilem. Cùm itaq; nihil auderet at
 tentare ui, dolis rem agere institu
 it, aggreditur agnum his uerbis:
 Hei tu infœlix, quis te tam tene
 rum, atq; tot naturæ ingenijq; tui
 gratiæ tam amabilem coniunxit
 isti deformi, foetido, teterrimoq;
 hirco? Quin tu isto tali hic in syl
 ua relicto redis domum ad ma
 trem: quæ te iam dudum dulcila
 cte distento ubere expectat? Ast
 ille memor mandati materni, res
 pondet lupo: Mater mea, o lupo,

huic me commendauit: huic mei
seruandi curam iniunxit. Mihi ue
rò præcepit ne uel tantillum ab
eo discedam. Matris præcepto me
lius est me obtemperare, quàm
subdolis tuis blanditijs fidem ha
bere. Intelligo quid tu captes, ni
mirùm ut me ab hoc meo custo
de abductum, tuo isto rapaci rictu
comprehensum, & sanguinarijs
dentibus discerptū deuores. Vtis
nam uiri fratres, nos omnes ad il
lius agni exemplum saperemus.
Nam prorsus ad eūdem modum
sanguinarius ille lupus aduersari
us noster Diabolus nobis insidia
tur: omnes dolos suos, omnes ar
tes, quibus mille ad nocēdum in
structus est, ad hoc expedit, ut nos
à pastoribus nostris, quibus à Deo
patre nostro, & matre Ecclesia, cu

ECCLE. COMPONEN.

ra nostri est commendata, abducatur, & in suam potestatem pellectos, sua illa inexplebili uoracitate deglutiat. Ad hoc iuxta rationem nominis sui calumniarū genus nullum omittit, omnia pastorum dicta factaq; obseruans, ut si quid inueniat quod reprehendere queat, quemadmodum lupus ille grauitatem odoris, & pilorū horrorem in hirco, id tanta cum atrocitate exaggeret atq; amplificet, plurima interim admentiendo, (ab initio enim mendax est, atq; ipsius mendaciū pater) ut imprudentibus facilè persuadeat, ut à talibus deficientes, se suosq; Pseudoprophetas, quibus ad hoc persuadendum abutitur, sequamur. Neq; uerò singulis duntaxat agnis de Christi ouili sic insidiatur,

sed gregibus uniuersis, & præcipuè
 ducibus gregū arietibus. Hos sin-
 gularibus quibusdam artibus, in-
 fidijs ac dolis captat: sic enim cir-
 cumueniendos esse nouit. Nam
 alioqui si deprehendant insidias,
 statim in infidiātem conuersi cor-
 nu ferunt & ipsi. Quí nam sunt il-
 li arietes? hoc uel Homerus facis-
 lè nobis explicauerit, ita scribens
 de Vlysses:

Plat. γ.

Αὐτὸς δὲ κτλ. ὡς, ἐπιπολιτῶ σίχας ἀνδρῶν.

Ἄριος μὴ ἴγω γέισκω πηγισι μάλω.

Ὅς δὲ ὄωρ μίγα πᾶν δίρχεται ἀργεννάω.

Quibus uerbis Poëta sub perso-
 na Priami comparat Vlysssem uil-
 loso arietem: quòd quemadmodū is
 ouium gregem obambulans lus-
 trat ac ducit, ita Vlysses turmas
 & cuneos uiroꝝ seu militum
 perlustraret ac regeret. Sunt itaq;
 arietes

ECCLE. COMPONEN.

arietes illi Imperatores, Reges
 ac Principes: qui si palā deprehen-
 dant illorum insidias & seditiosos
 conatus, faciunt quod idem Vlyf-
 ses fecit in coërcendo seditioso
 Therfite: qui cū multitudinem
 ad seditionem commouisset, Vlyf-
 ses hanc quidem uerbis & uerberi-
 bus in ordinem & officium suum
 redegit: Therfiten uerò seditiōis
 authorem, admonitionibus non
 acquiescentē, sed in omnes Princi-
 pes, maximē uerò in regem Aga-
 memnonem dicitur & conuitijs
 contumeliosum, ita tanquam ge-
 nerofus aries cornu suo percussit,
 hoc est, sceptro pulsauit, ut totum
 uibicibus, tuberibus, & sanguine
 manantibus plagis oppleret: ubi
 inter alia multa quibus commotā
 multitudinē cōpescibat, hāc pla-
 nè

DE DISSIDIIS

nè diuinam sententiam his uersibus extulit:

Ὀὐκ ἀγαθὸν πολυκυραίνῃ, ἵς κείρανθ' ἔσω,
 Ἐἰς βασιλεὺς, ᾧ ἔδωκε κρόνου παῖς ἀγκυλομήτιω
 Ζευτὴρὸν τ' ἠδὲ Δέμιας, ἵνα σφίσι βασιλίῃ.

Quibus hoc dicit sub Vlyffis persona Poëta, nunquam probandum esse multorum principatum in Republica, sed optimum esse ut unus summum habeat Imperium, cui omnis multitudo obtemperet. Erant quidem in Græcorum exercitu reges & princeps multi: uerùm summa rerum fuit penes unum Agamemnonem. Sunt itaq; principes tãquam arietes in grege Dominico: quos Diabolus nouit eo quem gestat gladio suis Pseudapostolis & Pseudoprophetis esse ualdè formidabiles, tanquam arietes, & caprum illum Aesopicum toxitate cornuum

um

ECCLE. COMPONEN.

um lupis: ideò suas artes expedit omnes, ut hos decipiat, hos ad se pellectos unà cum ipso grege non solum à suis pastoribus abducat, verùm etiã in ipsos pastores, persuadens eis hos esse lupos, incitatos immittat. Possumus ne hoc in signi aliquo exēplo demonstrare: Possumus utiq; nec eo quidē ignoto, sed iam ante annos plus mille toti terrarum orbi notissimo. Fuit temporibus Constantini maioris Imperatoris religiosissimi, laudatissimiq; hoc est, arietis generosissimi in ouili Domitico, impius hereticus Arius, presbyter Alexandrinus (si modò fas

Arius hereticus.

est scelus illud nominare presbyterum) specie magis & forma, quã uirtute religiosus, ut de illo scribit Ruffinus libro 10. Historiæ Eccle

Gasti

fiastica: sed gloriae laudisq; & no-
 uitate improbè cupidus, hoc est,
 sub ouina pelle lupus infatiabilis.
 Cumq; esset ingenio uastro, eo-
 demq; literis haud uulgariter ex-
 culto, putauit se nulla ratione alia
 cōmodius posse subintrare in or-
 uile, atque ouium oculos, quò se
 cūm lupus esset, etiam pro pastore
 reciperent, perstringere, quā si no-
 ui aliquid dogmatis de Fide Chri-
 stiana excogitaret, haecenus inco-
 gnitū ceteris Presbyteris & Epi-
 scopis: maximè autē suo Episco-
 po Alexandro, quē sine liuore ui-
 debat omnibus ob insignem do-
 ctrinam & uirtutē esse admiratio-
 ni. Huius itaque admirationem &
 gloriam obscurare studebat: aut
 si qua ratione posset, ab illo in se
 transferre. Nam hac ratione futu-
 rum

ECCLE. COMPONEN.

rum sperabat, ut omnes dicerēt,
 nunquā extitisse doctiorem, &
 in Scripturis diuinis, atq; harum
 mysterijs explicandis exercitati-
 orem presbytero Ario. Excogis-
 tauit itaque dogmata quædam, ut
 omnibus retrò seculis inaudita, ita
 impietatis & blasphemix plena,
 de Filio Dei, nō esse hūc neq; equa-
 lem, neq; consubstantialem Patri:
 sed meram creaturam, neque per-
 fectè nouisse Patrem, neque eum
 perfectè uidere posse: ac ne suam
 quidem ipsius substantiam rectè
 nouisse: mutabilem esse, & uirtu-
 tis malitię que capacem, sicut cæ-
 teras creaturas. Hæc atque id
 genus alia blasphemiarum por-
 tenta scelestus ille non dubita-
 uit populo tanquā ueram &
 Euangelicam doctrinam propo-
 nere

*Arij dog-
mata.*

nere & persuadere. Neq; deerant
 ei uerba Scripturæ diuinæ, quæ do-
 lose ad id accommodaret: quem
 admodum nulla unquam extitit
 hæresis, quæ non tegeret se ac tan-
 quam uestiret uerbo Dei, sed in
 alienum & impium sensum callis-
 sè detorto. Hoc enim discunt à
 patre suo Diabolo: qui hac arte
 etiam ipsum filium Dei ausus est
 adoriri: Si filius Dei es, inquit, mit-
 te te deorsum. Scriptū est enim:
 Quia Angelis suis mādauit de te,
 & in manibus tollent te, ne fortè
 offendas ad lapidem pedem tuū.
 Ad eundem modum Arius id qd
 dixit, filium Dei non esse eiusdem
 cum Deo patre substantiæ, sed me-
 ram creaturam, uestiuit hoc uer-
 bo: Dominus creauit me initio
 uiarum suarum, in opera sua, &
 ante

*Heretici
 Scriptura
 se sequunt.*

*Matt. 4.
 Psalm. 90.*

ECCLĒ. COMPONEN.

ante secula fundauit me, ante omnes colles genuit me. Item illo q̄d est apud Ioannem: Quia pater maior me est. Illud autē quod ait Filium habere imperfectam cognitionem, putauit (opinor) se probare illo, quod apud Marcum legis Ioan. 14.
Mar. 13.
 mus: De die autem illo, uel hora, nemo scit, neq; Angeli in cœlo, neque Filius, nisi Pater. Huiusmodi locos è Scripturis diuinis depromptos, ita fucus lenocinansq; uerborum & Sophismatū argutis tractare didicerat, ut audientes, non solum indocti & imperiti, uerum etiam multi insignes doctrina uiri, putarent se audire ipsissimum uerbum Dei, cum nihil aliud audirent, quàm horrendas blasphemias, arte Diabolica, Scripturæ diuinæ cortice, hoc est, occidēte litera

D (ut

DE DISSIDIIS.

*Argumē
torū Arij
dilutio.*

(ut uocat Apostolus Paulus) te-
ctas & commēdatas. Neq; enim
tam erant exercitati in Scripturis
diuinis, ut intelligerent esse aliquā
sapientiā in natura Angelica, quæ
statim in ipso creaturarum initio
creata est: ut li. 2. Senten. dist. 2. ex
Ecclesiast. cap. 1. citatum & expli-
catum legimus. Aliam uerò sapi-
entiam, quæ est ipse Deus, neq; cre-
atam, neq; factam, sed genitam,
coæternam & coæqualem ipsi qui
genuit Patri: & hanc sapientiam
esse ipsum Filiū Dei. Neq; didice-
rant linguam Hebræam, ut scirēt
illud Salomon. prouerb. 8. Domi-
nus creauit me, &c. iuxta proprie-
tatē sermonis Hebræi uertendum
fuisse, Dominus possedit me initio
um uig sue, ante opera sua ex tūc.
Quomodo si translatum fuisset,

iam

iam nulla fuisset occasio ex illo quidem loco, tam execrandi erroris: sed quiuis, dummodò non omninò stupidus aut supinus lector, intellexisset, Salomonem illis ipsius uerbis disertè hoc tribuere Filio Dei, hoc est, sapientiæ Patris, quòd ab æterno fuerit cum ipso Patre, antequàm ulla fieret creatura. Porrò quod apud Ioannem ait: Pater maior me est, uel ratione humanæ naturæ intelligi potest: qua nemo dubitat illum esse minorem Patre: & qua etiam creatus uerè dici potest: uel, ut indicat Gregorius Nazianzenus, etiam in ipsa coæterna sua æqualitate, quàm ab æterno in æternū habet cum Deo patre ratione diuinæ nature, tamē ratione personæ minor dici potest Patre, eò quòd Pater

tanquàm genitor, fons fit, origo,
 & causa geniti Filij, etiam si is sub-
 stantia & æternitate diuina per om-
 nia sit Patri æqualis, & unus cū
 Patre Deus. Iam quod apud Mar-
 cum ait, de die illo, & hora nemi-
 nē scire, neque Angelos in Cælo,
 neq; Filium, nisi Patrē id Chryso-
 stomus, Hilarius, August. aliq;
 uiri sancti, & in Scripturis diuinis
 exercitati, docent per tropum esse
 se dictum. Nescire enim nobis di-
 citur Filius, quod nō docet nos, q̄
 celat nos: quemadmodum è con-
 trario ad Abrahā dixit: Nunc cog-
 noui quod timeas Deum: Cog-
 noui, inquam, id est, te per experi-
 mētum id docui. Nam Deus hoc
 etiā antè cognouerat. Videtis uir-
 ri doctissimi, & charissimi in Chri-
 sto fratres, quanta sit impostura
 Diaboli,

Gene. 22.

ECCLE. COMPONEN.

Diaboli, atq; huius Pseudapostolorum & Pseudoprophetarum in citandis Scripturis diuinis: & quã exercitatos sensus oporteat habere illum, qui uolet per illorum laqueos ita ingredi, ut non illaqueetur, hoc est, illorũ libros legere, & conciones audire, ut tamen nõ seducatur, non decipiatur. Ceterũ de imposturis Pseudoprophetarum nostræ ætatis dabitur alius dicendi locus: nunc persequamur ea, quę de Ario narrare cœpimus. Is cum iam artibus istis suis diabolicis plurimos, non solũ ex imperita plebe, uerũ etiam ex clero, adeoq; aliquot nõ obscuro nominis Episcopos, in suas illas blasphemias opiniones induxisset, immani tempestate Ecclesiam Dei conturbauit. Hanc tempestatem

DE DISSIDIIS

religiosissimus Imperator Constantinus, pro singulari sua in Deum & Ecclesiam eius Religione ac pietate, summo studio, maximis que impensis aggressus est sedare: atque ad eam rationem confugit, quæ sola talibus malis curandis remedio esse solet: hoc est, ad conuocandum Concilium. Est

Nicea Bithynia urbs. in Bithynia iuxta lacum Ascanium, ut inquit Strabo, urbs clarissima, Metropolis, olim Ancora, deinde Antigonea appellata, ab Antigono Philippi filio: postremò à Lysimacho de nomine uxoris filij Antipatri Nicea uocata. In hanc urbem, quod & situ & fertilitate loci, & amplitudine sua ad eam rem uideretur esse commodissima, Imperator optimus conuocat ex toto terrarum orbe

Nicea Bithynia urbs.

Concilium Nicenum.

ECCLE. COMPONEN.

orbe Episcopos: qui conuenerunt
 illuc numero trecenti & octode-
 cim, cum ingenti multitudine do-
 ctissimorum uirorum, ut de con-
 trouersijs in Fide ab Ario excita-
 tis audirent, cognoscerent, & sen-
 tentias ferrent. Ab his itaque con-
 dēnatus Arius, & ab Ecclesiæ cor- *Arius da*
 pore tanquam putridum & pestis *mnatuso*
 lens membrum resectus, ab Impe-
 ratore eiectus est, & in exilium
 pulsus. Patres autem illi prius
 quàm discederent, unanimiter cō-
 scripserunt Symbolum seu for- *Symbolum*
 mam Fidei, disertis uerbis profi- *Concilij*
 tentes, Dominum Iesum Christū *Niceni.*
 esse Filium Dei unigenitū, ex sub-
 stantia Patris, Deum ex Deo, lu-
 men ex lumine, Deum uerum ex
 Deo uero, genitum non factū, cō-
 substantialē Patri, per quē omnia

DE DISSIDIIS

facta sunt, quæ in cœlo, & quæ in terra. His ita gestis atque authore dissidiorum iam profligato, pax uidebatur esse restituta Ecclesiæ. Sed sopitum erat magis quàm extinctum incendium: serpebat adhuc per occultas uenas ille cancer: fur ille & latro mutata ueste in ipsa domo, in media familia, tanquam unus ex domesticis uersabatur. Nam attendite, quæso, uiri fratres, attendite, inquam, quibus artibus ille scelestus in pristinū locū redierit: quomodo etiā ipsi Imperatori, quantūuis oculato, quātumuis prudenti, quātumuis pro Christi ouili uigilanti & excubāti, ueterator ille imposuerit: ut uide licet ex uno cognoscatis oēs. Quin etiam omnes Reges ac Principes exemplum hoc obseruent, & in

memo

ECCLE. COMPONEN.

memoria retineant, ut sciant quā
 toperè sibi à talibus cauēdum sit.
 Videamus per quem cuniculum
 Arius eò, unde erat expulsus, rur
 sus irrepserit. Erat Imperatori sor
 sor, nomine Constantia, uidua q̄
 in matrimonio habuerat Licini
 us. Huic se insinuauit presbyter
 quidam, de hæresi Ariana: sed cal
 lidè dissimulans sectā, donec iam
 sentiret se illi tam familiarem es
 se factum, ut sine suo periculo pos
 set uenenum, quod scelerata men
 te conceperat, in inescatæ iam R. e
 ginæ sinum effundere. Porrò hoc
 ubi sensit, incipit inter cætera col
 loquia facere mentionem Arii, cū
 dolosis suspiriis conquerens, ini
 quis sententijs, & iniustissimo iudi
 cio condemnatum esse ab Episco
 pis: & in exilium ab Imperatore

*Constantia
 soror Impe
 ratoris.*

*Dolus pres
 byteri A-
 riani.*

missum. Fuisse illum ob insignem doctrinam & gratiam uerbi populo Alexandrino charum: hanc gloriam illi inuidisse Alexandrū Episcopum: & falsis conflatis criminibus effecisse, ut à Concilio condemnatus eijceretur. Hæc facile persuasit credulæ foeminæ sceleratissimus callidissimusq; hypocrita: quippè cuius animum iam suis illis hypocriticis prestigijs ita incantauerat fascinaueratque, ut illa crederet scelus illud esse uirum etiam sanctum. In hoc errore dum perstat Constantia, incidit in morbum, eundemque letalem. Cumque iam esset uicina morti, uisitareturq; à fratre suo Constantino, & blandè religioseq; ab illo ex more compellaretur, extremā dicitur ab eo gratiam poposcisse, ut

ECCLE. COMPONEN.

ut Presbyterum illum in familiaritate reciperet: & quæ sibi ab eo pro spe & salute suggereretur, audiret: se quidem iam ex hac luce discedentem nihil curare: pro fratris uerò statu esse sollicitam, ne fortè pro innocentium poenis, Regni sui pateretur excidium. Quibus ille monitis à sorore susceptis (ut Ruffini uerbis utar) & fidelem pro se Germanæ sollicitudinem credens, accommodauit aurem Presbytero: & interim reuocari ab exilio Arium iubet: ut quem admodum de Fide sentiret, exponeret. Ille uerò iam ab exilio reuersus, tanta arte doloque suam perfidiam conscripsit, ut cum sententia *Δις Διὰ πασῶν* ab illa Fide, quam patres in Concilio Niceno ediderant distaret, eisdem tamen uerbis

Arius ab exilio reuocatur.

DE DISSIDIIS

uerbis cum illis uti uideretur. Miratus quidem est Imperator, existimās nihil interesse inter Fidem Arii, quam ibi conscripserat, atq; illam patrum nuper in Concilio editam. Nihil tamē interea remittit de sua illa, Imperatore Christiano digna, prudentia: sed suo iudicio de rebus ad Episcoporum censuram pertinētibus diffidens, Arium cum sua illa perfidē conscripta Fide ad Episcopos denuò examinandum mittit, qui iam frequentes conuenerant Ierosolymam, ad solennem dedicationem tēpli, scripto ab eis petens, ut si sentirēt illum uel iniquo iudicio tunc fuisse damnatum, uel correptione illa emēdatum, nunc rectē credere, clementiori erga eum iudicio uterentur: ita tamen ut non citra assensum

ECCLE. COMPONEN.

sensum Alexandri: quem constabat multis omnibus laudatū eius Ecclesiæ, quam repetebat Arius, esse Episcopum. Nihil itaq; Imperator optimus contra huius authoritatem fieri uolebat. Quantū uis autem circumspectè ageret Imperator, artibus tamen Diaboli & Pseudapostolorum eius est circūuentus. Accidit enim ut in illo cōuentu Ierosolymitano essent Episcopi aliquot, qui condemnationi Arii, atq; editæ in Concilio Fidei fidei subscripserant: inter quos erat precipuus & antesignanus Eusebius Nicomediensis. Ab his qui dem faciliè receptus est Arius, & iussus redire Alexandriam, & ad pristinam sacerdotij functionem. Caterum Alexandri quòd nimis esset nota perfidia eius, nequaquã recep

*Eusebius
Nicomediensis.*

DE DISSIDIIS

receptus est: sed ab Ecclesiasticis
 muneribus, uti cōdemnatus totis
 us Ecclesiæ iudicio hæreticus ex-
 clusus atq; prohibitus. Interea dū
 hæc Alexandria geruntur, Imper-
 ator Constantinus moritur, duo
 bus filijs, Constante in Occidente,
 Constantio uerò in Oriente, testa-
 mento successoribus in Imperio
 scriptis. Hoc testamentum com-
 mendauit eidē illi Presbytero, sa-
 cramento hominem astringēs, ne
 cuiquam illud præterquā Constan-
 tio filio, qui tunc aberat, in manus
 traderet. Hinc itaq; scelestus ille no-
 uā occasionē uersandi dolos suos
 est naētus. Nā tradito illo testamē-
 to, tanq̄ ingenti aliquo beneficio
 ita sibi deuinxit Constantiū, ut is
 q̄ iā esset Imperator, sustineret sibi
 oīa imperari ab uno illo Pseudo
 pres

ECCLE. COMPONEN.

presbytero: ac tandem amplexus
 hæresim Arianā, ex Imperatore,
 qui debebat esse protector Eccles
 siæ Dei, factus sit immanis tyran
 nus, atq; sequissimus eiusdē Ecclesie
 hostis. Ecce sic ille Satan, ille, inq̃,
 lupus arietem gregis decepit: sic il
 lum incantatum trāsformauit, ut
 ex ariete faceret lupum. Hanc oc
 casionem nactus Eusebius ille Ni
 comediēsis, quem ex pastore iam
 fecerat lupum, atque Imperatori
 per illum Pseudopresbyterum fa
 ctus familiaris, aggressus est Con
 cilij Niceni decreta rescindere, A
 rium in Ecclesiam Alexandrinā,
 non solùm inuito, uerùm etiam
 expulso Alexádro Episcopo in
 troducere. Sed De^o exauditis pres
 cibus sancti Episcopi, quas per to
 tam noctem ad altare prouolutus
 cum

cū multis lachrymis fuderat, portentum illud miraculosa morte è medio sustulit. Cū enim Arius stipatus Eusebio, alijs que multis suæ sectæ Episcopis, & magna populi turba peteret Ecclesiam, ecce repente cœpit urgeri uentris onere: ad quod deñciendum cū secederet, unà cum ipso onere uniuersa intestina deiecit, simulq; foedissimam illam suã sceleratissimamq; animam efflauit. Hic magno quidem pudore confusi sunt Eusebius cæteriq; illius sectę, quòd Deus tam insigni miraculo uindicasset sceleratissimos ipsorum conatus: non tamen propterea resipuerūt, sed statim absterfo pudore illo, per eunuchos Imperatoris, quos iam antè deceptos in suam perfidiam pellexerant, procurarūt, ne resciscer

ECCLE. COMPONEN.

rescisceret Imperator miraculū :
 sed persuaderetur , communi ge-
 nere mortis Arium fuisse extin-
 ctum. Ita Imperatore in errore re-
 tento, hoc effecerunt, ut grauissi-
 mas in Ecclesiam, & fidelissimos
 quosque Ecclesie antistites, perles-
 cutiones faceret: maximè uerò in
 sanctum illum Athanasium: à quo
 scelesti illi non parum sibi metues-
 bant, quod scirent uirum esse in-
 genio atq; doctrina summum: ani-
 mo uerò eo, qui nullis minis, peris-
 culis, tormentis, ac ne ipsa quidem
 morte à defensione ueritatis depel-
 li posset. Vnde facile coniectarūt,
 si huius uirtutes innotescerēt Im-
 peratori, ut admitteretur ab ipso
 Imperatore ad familiaria collo-
 quia, tūc futurum esse, ut ipsi cū su-
 is imposturis statim proditi eñce-

Athanasius.

E rentur.

rentur, profligarenturq; Hoc ita
 que ne fieret, excogitarunt aliquot
 enormia crimina, que uero sanctis-
 simo impingerent, Imperatoriq;
 persuaderent, esse hominem om-
 nium flagitiosissimum: nempe qd
 Arsenium lectorem suum crudeli-
 ter trucidasset: qd mulierem quan-
 dam hospitem suam ui constupras-
 set: & nescio qua alia, ut narrat
 Rufinus Hist. Eccle. lib. 10. ca. 16.
 & 17. Agnoscis quisquis es Chris-
 tiane lector, lupi in hircum, iuxta
 nostrum Apologu, iuxta Ecclesie
 uerò loquendi consuetudinem, pa-
 storem optimu, maledicta & con-
 uitia. Iam uerò quantumuis se A-
 thanasius ab his ita defenderet, ut
 omnes intelligeret, esse non mo-
 dò falsissima, uerū etiā impudētis-
 sima impientissimaq; mēdacia, Ar-
 senio,

senio, quē illi occisum dixerāt, exhibito uiuo saluoq;: muliere autē pro Athanasio presbyterū alium indicante tanquam authorem stupri, quē putabat esse Athanasium: illi tamē nihilominus alijs artibus & calumnijs excogitatis, Imperatorem retinuerunt in errore: atq; eò induxerunt, ut Athanasium Episcopum per omnia ad supplicium quærerent: hoc est, Arietē in suum pastorem incitarunt. Is autem fugit ad Constantem fratrem Constantij, Occidentalis Imperij sceptrum tenentem: & in orthodoxa Fide, Ecclesiaq; catholica constantissimè perseuerantē. Iam nimis longum fuerit narrando persequi cetera, quanti, & quā horribiles motus, quam acerbę calamitates inde sint cōsecutę: quòd Constātius ita

DE DISSIDIIS

deceptus, seductus, atq; euerfus ab illo Pseudopresbytero, & ab alijs impijs hominibus in errore retentus, ad saniorē mentem redire nō potuit: quæ omnia uidere est in reliqua historia Ecclesiastica. Ego hæc principia quàm potui breuiter ac luculēter perstrinxi, ut exhiberem exemplum, in quo tanquam in speculo uideant omnes, quibus artibus, quibus dolis, ille Satan uiris Principib⁹ insidietur: quomodo hos uenetur, & quanta sit generis humani ruina atq; calamitas, si uel unum horū illaqueatum capiat. Per unum Pseudopresb. irrepsit in animum Constantiæ, per hanc in animum fratris eius Constantini, quantumuis optimi Christianissimiq; Imperatoris. Hinc autem in filium huius
 Cons

ECCLE. COMPONEN.

Constantium, patris in Imperio Orientali successorē. Porrò Constantium, fretus opera eiusdem illius hypocritæ presbyteri, totum euertit, ex optimo Principe sanguinum tyrannum faciēs: per quē Ecclesiā Dei inenarrabilibus malis afflixit. En uiri doctissimi, ac fratres in Christo charissimi, hoc exemplum cum nos omnes, tum uerò in primis Principes doceat, quantum operè his ab istiusmodi hypocritarum insidijs sit cauendum. Tametsi quid opus est ex antiquis historijs istiusmodi exempla repetere? Quasi uerò non sint, heu nimis multa, nota, & insignia quæ iam intra proximos quadraginta annos acciderūt in nostra hac Germania. Quot, quantos, & quæ generosissimos laudatissimosq; Principes,

Martinus cipes, addo etiã potētissimos *Re*
Lutherus. ges, ille tartareus hostis, per unū
 suum Pseudopphetam decep-
 tos euertit: q̄ innumerabiles, in-
 enarrabiles, acerbissimas funestis-
 simasq; & inextricabiles calamita-
 tes per unum hominem euersum
 inuexit in hunc terrarum orbem.
 Ad huius ulceris contactum uere
 or multos commotum iri, quibus
 ille deceptis persuasit doctrinã su-
 am nihil aliud esse quã Euangeli-
 um. Atqui hic est ille locus affectus
 (ut medici de morbis curandis lo-
 quuntur) à quo huius tam grauis
 morbi curationē incipere mihi ne-
 cessariū uidetur. Nam qua ratiōe
 alia recuperabimus sanitatē cōcor-
 dia, q̄ ut indicato dissidiorum au-
 thore, & quib⁹ rationibus ille hæc
 excitari: ut his cognitis, & è me-
 dio

ECCLE. COMPONEN.

dio sublatis, cōtraria remedia ad-
 hibeamus. Neq; tamen mihi pro-
 positum est totam uitam atq; do-
 ctrinam Martini Lutheri explica-
 re (hoc enim immensi operis fue-
 rit, nec huius instituti, neq; meæ
 uirium) sed paucissima quædā, qui-
 bus ille maximè turbauit Ecclesi-
 am, indicare illis duntaxat, qui-
 bus non uacat magna illa uolumi-
 na perlegere. Cætera enim iā ante
 multos annos magnis & præclaris
 uoluminibus demonstrarunt ui-
 ri doctrina & pietate præstantissi-
 mi: inter quos uel primarius fuit
 sanctus ille Ioānes Fischerius Epi-
 scopus Roffensis. Quem si uoluisset
 audire Anglia, nunquā in tam
 acerbis calamitates incidisset. At-
 que utinā nos oēs statim ab initio
 illū tantū doctrina ac pietate uirū,

DE DISSIDIIS

alios que huic non dissimiles, sustinuisse nos audire. Nam hac ratione factum fuisset, ut non uissemus dulcissimam hanc patriam nostram Germaniam dissidijs ita distractam, incendijs uastatam, caede & sanguine inundantem: sic denique conturbatam, ut nisi Deus nostri miseratus has tempestates componat statim, atrociora etiam sint metuenda. Non deerant nobis, qui fideliter hostem & insidias eius indicarēt: qui grauius admonerēt, ut nobis caueremus: sed ille nobis oculos pariter, aures, ac mentem excantasse uidebatur, ut nec uisere, nec audire, nec credere recta monētibus sustineremus. Episcopus Rossensis propter excellentiam doctrinae & uirtutis admirationem dissimulatus magis uide-

tur,

ECCLE. COMPONEN.

tur, quàm spretus, huius enim scri-
 ptis nemo, quod equidem sciam,
 quicquam respondit. è cæteris ple-
 riq; ludibrijs excepti sunt, & acer-
 bissimis conuitijs repulsi. Multi
 etiam, quemadmodũ ille Episco-
 pus, dissimulati. Erasmus Rote-
 roda. tametsi propter excellēs in-
 genium, idq; omni studiorum ge-
 nere insigniter excultum, omni-
 bus esset admirationi & charus, ta-
 men cùm nos horum malorũ ad-
 moneret, hunc hostem indicaret,
 quid is machinaretur prædiceret,
 non est receptus, non est auditus:
 sed cum indignatione etiam, nec
 sine cõuitijs repulsus. Nota sunt,
 quæ de doctrina Lutheri, & cæte-
 ris sectis hinc pullulantibus scrip-
 sit. Vnum mihi hoc loco libet re-
 ferre, quod ille in epistola quadã

E s scripsit

DE DISSIDIIS

scripsit ad Conradum Gocleni-
 um, cuius *αὐτοῦ γράφου* mihi exhibu-
 it uir doctrina & uirtute insignis
 D. Iohannes Vofs Altenanus,
 Decanus Cluensis, in bibliotheca
 Goclenij repertum post mors-
 tem eius, quod esset executor tes-
 tamenti. In ea epistola hæc sunt
 uerba Erasmi: Doleo istic tam mul-
 tos infectos nouis dogmatibus:
 Lutherum ex ipsius scriptis depre-
 hēdo uirum esse sceleratissimum:
 Zuinglius & Oecolampadius pla-
 nè tyrannidem affectant. Quot
 quot se semel illis sectis addixe-
 runt, exuunt prorsus hominem.
 Ecce hoc est in ea epistola doctis-
 simi illi⁹ Erasmi de Luthero, Zuin-
 glio, & Oecolampadio iudicium.
 Cū itaq; tot atq; tam excellen-
 tes doctrina ac pietate uiri, sicut
 tam

ECCLE. COMPONEN.

tam atq; doctrinam Lutheri con-
 dēnauerint, nulla ratio est, quòd
 quisquam indignè ferat, me pauca
 quædam eius attingere, ut osten-
 dam quibus rationibus ille perse-
 cerit ea, quibus tam multa homi-
 num millia tam miserè perierunt:
 atq; utinā hoc solūm quantum ad
 hanc uitā attinet, & nō etiā quan-
 tum ad illam futuram: & quæ nos
 oēs adhuc tam grauius conturbāt
 atq; contristant. Quod ad uitam
 eius attinet, duo duntaxat attin-
 gam, eadem que minimè obscura,
 sed toti terrarū orbi adeò nota, ut
 nemo qui uel nomē eius audiuit,
 ignoret. Nā hæc cū impossibile es-
 set eū celare, aggressus est editis li-
 bris etiā ceteris hoīb⁹ persuadere,
 nihil in his esse peccati. Quæ ratio
 n̄ uel maximè turbauit Ecclesiā.

DE DISSIDIIS

Voluit enim ea, quæ nulla ratione nec celari, nec defendi potuerunt, multitudine peccantiū obsuere, quod minus appareret qualia essent: ideo scribēdo classicum cecinit omnibus, ut se ad similia audendum sequerentur. Horum prius est, quod contumaci animo deseruit monasterium & ordinem suum, cui solēni uoto sese obstrinxerat. Quod an tam leue sit, quam ipse imperitis persuasit, paulò post uidebimus. Alterum est, cum Ecclesie Dei, imò ipsi Deo in conspectu Ecclesie coram Episcopo, cū ordinaretur, uouisset coelibem castamq; uitam, oblitus huius fidei, cū iam abiecisset cucullam monasticam, per incestas nuptias duxit uxore. Et ne hic simplex peccatum admitteret, persuasit uirgini

ni

ECCLE. COMPONEN.

ni monachæ, simili uoto castitatis
Christo, Ecclesiæ, & monasterio
suo astrictæ, ut sibi nuberet, ne uis
delicet non haberet similes labra
la&ucas. Hæc duo facinora eius a
deò sunt nota terrarũ orbi, ut ne
mo, etiã si sit uel ipso Luthero Lu
theranior, possit negare. Ne quis
uerò putet esse leuia aut uulgaria,
audiamus quæso de his, principio
Scripturas diuinas, deinde probas
tissimos Ecclesiæ doctores, & ip
sam Ecclesiam: atque in omnibus
his ipsum Spiritũ sanctum. Is es
nim & Scripturæ diuine est autor,
& Ecclesiæ catholicæ doctor, & q
sanctis illis patribus atq; doctori
bus mysteriorum Dei sententiã
inspirauit. Huius itaq; uocem in il
lis audiamus. Ad pia uota hortat
tur nos per Regiũ illum prophe
tama

De Voto.

DE DISSIDIIS

Pfal. 73. tam David his uerbis: Vouete & reddite Domino Deo uestro, omnes qui in circuitu eius affertis munera. Numerorum 30. ita scriptū est: Si quis uirorum uotum Domino uouerit, aut se cōstrinxerit iuramento, non faciet irritum uerbum suū: sed omne quod promissit implebit. Mulier si quippiā uouerit, & se constrinxerit iuramento, quæ est in domo patris sui, & in ætate adhuc puellari, si cognouerit pater uotū, quod pollicita est, & iuramentum quo obligauit animam suam, & tacuerit, uoti rea erit. Quicquid pollicita est, & iurauit, opere complebit. Iam quorsum opus est huc adferre quæ Leuitici 27. & alijs locis multis clarissimis uerbis grauissimè de his præcepta leguntur? Si quid, inquit

Salos

ECCLE. COMPONEN.

Salomon, uouisti Deo, ne more
 ris reddere. Displicet enim infide
 lis & stulta promissio: sed quod Eccle. 5.
 cunque uoueris, redde: multoq;
 melius est non uouere, quam post
 uotū promissa non reddere. Hinc
 est quod D. Apost. Paulus Timotheo 1. Tim. 5.
 theū suum tam diligenter admo
 net de recipiendis uiduis: Adoles
 centiores autē uiduas, inquit, des
 uita. Cū enim luxuriatæ fuerint
 in Christo, nubere uolunt, haben
 tes damnationem, quia primam fi
 dem irritam fecerunt. Quæ est illa
 prima fides? Ea nimirum, qua Chri
 sto & Ecclesiæ eius se obstrinxer
 ſunt, uouēdo se in sua uiduitate cas
 stè perseueraturas esse. Hoc uo
 to semel facto, si lasciuires incipiāt
 aduersus Christum, uolentes res
 scindere uotū, q̄ huic tanq̄ unico
 sponso

DE DISSIDIIS

sponso post mortem prioris mariti fecerunt, atq; alteri marito nubere, iam Paulus ait eas habere cōdemnationem. Hanc esse ipsissimam sententiam uerbi Pauli, omnes ueteres, tã Græci q̄ Latini, quicumq; locum illum unq̄ uel citando, uel interpretãdo attigerũt, testatur. Quinetiam res ipsa, de qua illic agit Apostolus, manifestè loquitur, non posse esse aliam illorum uerborum sententiam. Porro de uoto Virginitatis, quod poterimus habere exemplum clarissus & illustrius, quàm illud sanctissimæ Virginis Mariæ matris Domini nostri Iesu Christi: hæc cum audisset ab Angelo: Ecce concipies in utero, & paries Filium, &c. quid respondit? Quomodo fiet istud, quoniã uirum non cognosco?

Votum diuæ Virginis Mariæ.

ECCLE. COMPONEN.

co: quasi diceret: Quid tu mihi
narras de concipiendo in utero, &
pariēdo filium: cū ego uirginitas
tem meam uoto consecrauerim
Deo: quod uotū uiolare mihi non
licet: Vnde igitur concipiā & par
riam filium: Ad hoc iam respon
det Angelus: Spiritus sanctus su
perueniet in te: & uirtus Altissimi
obumbrabit tibi. Quasi dicat: Nō
fiet hoc per uiolationem uoti istius
us tui tam sancti, neq; per congres
sum uiri: sed per Spiritum sanctū.
Is superueniet in te, & id qd ego ti
bi annuncio operabitur. hāc esse
eius loci sententiam res ipsa loqui
tur. Nam qua alia ratione quæres
ret, quomodo fieri posset, ut cons
ciperet, & pareret, nisi quia factō
uirginitatis uoto, sciebat nō lice
re sibi admittere cōgressum uiri:

F

hoc

hoc & Diuus August. obseruauit, atq; disertis uerbis exposuit, in libro de sancta Virginitate seruanda cap. 4. Profectò, inquit hoc nõ diceret, nisi se Virginem antè Deo uouisset. Idem obseruatum est à Gregorio Niseno, & Beda presb. Hinc est, quod ille uita atq; doctrina suspiciendus, & nunquam satis laudatus Episcopus Sanctus Ambrosius ad uirginem lapsam scribit: Nõ es, inquit, memorata diei sanctæ resurrectionis, in quo diuino altari te obtulisti uelandam. In tanto itaq; solenni conuentu Ecclesiæ Dei, inter limina illa splendida, inter cãdidatos regni cœlestis, quasi regina regi nuptura processeras. Nõ es memorata, qualis alio locutio facta est illa die ad te. Aspiice filia, & intuere, & obliuiscere

popus

Ambrosius.

ECCLE. COMPONEN.

populū tuum, & domū patris tui,
& cōcupiscet rex decorem tuum,
quia ipse est dominus Deus tuus.

Aspice ergo, quantus ad sponsi tui
& Domini nuptias conuenerit po-

pulus. Seruare te oportuit fidē, q̄
sub tātis testibus pollicita es. Sem-

per cogitare, cui uirginitatē spo-

ponderis, facilius te oportuit san-

guinem cum spiritu fundere, quā
perdere castitatem tuam. His tunc

illo die consecrationis tuæ dictis,
& multis supra castitatem tuam

preconijs, sacro uelamine tecta es.
Vbi omnis populus dotem tuam

subscribens, non atramento, sed
spiritu pariter clamauit, Amē. Nā

si inter decē testes confectis spon-

salijs, nuptijs consummatis, quæ
uis uiro foemina cōiūcta mortali,
non sine magno periculo ppetrat

DE DISSIDIIS

adulterium: quid putas fore, si inter innumerabiles testes Ecclesie, coram Angelis, exercitibus cœli, facta copula spiritualis, per adulteriũ soluitur? Nescio an possit ei digna mors aut pœna cogitari. Hæc ibi sanctus ille Ambrosius: cuius auctoritatem tanti fecit laudatissimus Imperator Theodosius, ut putaret ex omnibus Episcopis suæ ætatis uel solum Ambrosium dignum esse ea dignitate ac nomine. Iam similia his plurima possem adducere, non solum è singulis Ecclesie, inisdem que præstantissimis doctoribus, uerum etiam ex decretis Oecumenicorum Conciliorum: quorum auctoritatem plurimis grauissimisq; de causis necessarium est esse inuiolabile. Sed nolo propter alio Christianum lector

rem

ECCLE. COMPONEN.

rem pluribus quàm fit necessariū
remorari. Qui si uolet, atq; per ali
as occupatiōes tantū habeat ocī,
legat finem quarti Concilij Car
thaginensis, cui interfuit ipse Dis
uus Aurelius Augustinus, cum al
ijs ducentis, ac tredecim Episco
pis. Item Concilij Toletani quar
ti, canonem 53. & 54. Atq; hęc qui
dem de uiduuarum ac uirginū Vo
tis. Quid autem de Votis monas
chorum: hoc uel sola ratio nos do
cere potuit. Nam si ab infirmiore
sexu, de quo non insipienter pro
nunciatum est à poëta: Varium &
mutabile semper fœmina, tã gra
uiter exigitur persolutio uoti, tū
in utriusq; Testamenti Scriptura,
tum doctorum Ecclesiæ, atque ip
sius totius Ecclesiæ authoritate &
consensu: quid putamus sentiens

DE DISSIDIIS

dum esse de uotis uirorū : quibus
 tāto maiores constātiæ dotes do-
 nauit Deus. Si in foeminis tantum
 scelus est, uotū & fidē Deo & Ec-
 clesie eius datā uiolare, quāto gra-
 uius hoc est in uiris. Vnde Scrip-
 tura ueteris Testamēti, quā supra
 citauimus, in primis de uirorū uo-
 tis agit: postea etiā de foeminarū.
 Et Dominus Lu. 9. de uiris loqui-
 tur, cū ait: Nemo mittēs manū su-
 am ad aratrū, & respiciēs retrō, ap-
 tus est regno Dei. Hinc est qđ Di-
 uis Augu. in illud psal. 75. Vouete
 & reddite. & pulcherrimè de uo-
 tis differens, inter cætera dicit: Ne-
 mo ergo positus in monasterio
 frater, dicat: recedo de monaste-
 rio. neq; enim soli qui sunt in mo-
 nasterio, peruenturi sunt ad reg-
 num Cælorum; & illi qui ibi non
 sunt,

ECCLE. COMPONEN.

sunt, ad Deum non pertinet. Res
 spondetur ei: Sed illi non uouerunt: tu uouisti: tu retrò respexisti. Iam obsecro uos uiri doctissimi, & quotquot Deum & mandata uoluntatemq; eius uerè diligitis, obsecro, inquã, per ipsum Deum omnipotentem, per Deum immortalem, per salutare illud nomen domini nostri Iesu Christi, obsecro, inquam, uos, considerate mihi, & expendite hanc diuinã utriusq; Testamenti Scripturã, tot sanctissimorum patrum, doctorum Ecclesiã, atq; ipsius Ecclesiã uniuersã consonantiam de uotis: & ad hanc tanquam amulum exigite mihi tum uitam, tum doctrinã Martini Lutheri: & attendite ac uidete, an illius unquã hominis uita potuerit magis ab il

*Conclusio
 de uiolatis
 uotis.*

DE DISSIDIIS

la regula discrepare, ad quam nos omnes debemus cūctas actiones nostras exigere & instituere? An ulla unquam doctrina manifestiū ex diametro pugnet cum uerbo Dei, Sanctoꝝ Patrum sententijs, atq; totius Ecclesię, quę est columna & firmamētum ueritatis, doctrina? Quid nō audeat homo ille, qui non dubitauit cōtra tam clarū uerbum, cōtra tā grauiā precepta ipsius omnipotētis Dei: contra sententiam omniū Sanctoꝝ, ac totius Ecclesię Dei: contra omnium seculorum usum & consuetudinem: contra suum ipsius uerbum, uotum, ac datam fidem, efringere claustra sui monasterij, abñcere uestem religiosam, ducere uxorem, eandem que similibus uotis religionis & castitatis astric-
tam?

ECCLE. COMPONEN.

Etiam: Neq; satis habuit, hæc tam
 enormia, tam foeda, tã sacrilega,
 tam denique inexpiabilia patras
 se: nisi etiam editis libris, omnia
 monasteria, omnes religiosos, o
 mnes Monachorum, Virginum,
 & Sacerdotum conuētus ad idem
 sollicitaret: ut uidelicet multitudi
 ne peccantium sua illa tam turpia
 & execrabilia scelera operiret ac
 tegeret. Tam uerò ut hæc omnia
 faceret impunè, maiora etiam est
 ausus. Illorum authoritatem, ad
 quos propriè, ex ipsius Dei ordi
 natione, & politia, quam in sua ci
 uitate, quæ est Ecclesia, Deus ipse
 instituit, pertinet talia scelera pu
 nire: illorum, inquam, authorita
 tem ita foedissimis suis & sediosis
 simis concionibus & libris tradu
 xit apud imperitam multitudi
 nem,

*Lutherus
 qualis fue
 rit in Præ
 positos Ec
 clesie, &
 uniuersam
 politiam ci
 uitatis
 Dei.*

DE DISSIDIIS

nem, ut hac demētata, & ad sua il
 la tam sacrilega scelera defendendū
 dum conuerſa, illos ab officio ſuo
 arceret. Reſpicite quaſo ad noſ
 ſtrum Apologum, & agnoſcite lu
 pum per inſidioſas obtreſtatio
 nes & calumnias à ſuis cuſtodibus
 abducentem agnos. Ad hoc autē
 quò facilius harum rerum impe
 ritos induceret, ſibiq; arctiùs de
 uinciret, conſyderauit, quā ingra
 ta ſit omni carni diſciplina; contrā
 uerò, quā grata licentia uiuendi
 faciendiq; que cuiq; libet. Ideo ſu
 ſtulit omnia omnis diſciplina, præ
 fertim Eccleſiaſtica, repagula, ne
 gans in manu Eccleſiæ eſſe, leges
 morum ſeu bonorū operum con
 dere: cū tot locis diuinæ Scrip
 turæ, utriuſque Teſtamenti, pa
 lam contrarium doceant. Nam ſi
 id

*Diſciplina
 per Luthe
 rum ſub
 lata.*

*Dogma
 Lutheri de
 authorita
 te Eccle
 ſiæ.*

ECCLE. COMPONEN.

id uerum esset, quod ille reiecto
 omni pudore, palàm ac publicè af-
 ferit, quorsum pertineret illud Sa-
 lomonis Prouerbiorū 6. Conser-
 ua fili mi præcepta Patris tui: & ne
 dimittas legem Matris tuæ: liga
 eam in corde tuo iugiter: & circū-
 da gutturi tuo. Cū ambulaueris,
 gradiantur tecum: cū dormieris,
 custodiant te: & euigilās, loquere
 cū eis. Quia mādaturum lucerna est:
 & lex lux, & uia uitę increpatio di-
 sciplina. Ecce, quid quæso potuit
 his dici clarius? Non dicit solius
 Patris præcepta esse conseruanda:
 sed etiam legē Matris. Quorsum
 autem attinebat adiñcere illud de
 lege Matris, si Mater nullū habet
 ius condēdi legē? Quinimò mādaturū
 Patris lucernā dicit: legem au-
 tem Matris, eiusdē lucernæ lucē.

Quid

DE DISSIDIIS

Quid prodest habere lucernam, si non luceat? Quid prodest habere præcepta Dei, Scripturam diuinã, si non accedat à lege matris Ecclesiæ lux ueri intellectus? Iudæi habent quidem præcepta Patris in Scripturis sacris expressa: sed quia non recipiunt legem Matris, lucerna illa eis non lucet: ideoque in densissimis tenebris ambulant. Omnes heretici, quotquot unquam extiterunt, habuerunt lucernam uerbi: sed quia dimiserunt legem Matris, amiserunt lucem: & in tam horrendos errores impegerunt. Cùm Salomon tam disertis uerbis asserat, increpationem disciplinæ esse uiam uitæ, nonne ille agit homines præcipites in mortem, qui tollit ab eis iugum disciplinæ? hoc iam nihil opus est pluribus uerbis
 expli

ECCLE. COMPONEN.

explicare. Vident omnes uiri boni, quos ille scelestus suis illis præstigijs non potuit incantare, uidēt inquam, & cum gemitibus, suspirijs, querelis, & lachrymarum imbre deplorant ac deflent, quò prolapsi sint mores hominum ab eo tempore, quo impius ille persuasit mundo, ut dimissa lege Matris Ecclesiæ, hoc est, ipsa luce, adhæret solius uerbi seu præcepti paterni lucernæ. Tam cùm hic unus locus qui est in Prouerbij, rem uniuersam nobis tam luculenter expediat, ut uel cæcus uidere queat, quorsum attinet pium lectorem diutiùs in his remorari? An nõ habet illa sponsa Christi potestatem condendi leges morum & bonorum operum, cui ipse Spõsus promisit Spiritum suum, spiritum ueritatis,

DE DISSIDIIS

ritatis, qui doceret eam omnē ueritatem: neque hunc ut ad breue aliquod tempus apud eam maneret: sed ut maneat uobiscum, inquit, in æternum: huic aliquis audeat adimere potestatem condendi leges morum & bonorum operum, de qua tam clari uerbis pronunciauit ipse sponsus: Si non audierit Ecclesiam, sit tibi tanquam Ethnicus & publicanus: huius leges, quam illud uas electionis, ille gentium doctor Apostolus Paulus dicit columnam & firmamentum ueritatis: huius, inquā, leges tu tanquam deliræ alicuius mulieris blateramenta, audes despicerere, audes conspuere, audes conculcare: Tu dico Luthere, talis in eam, quæ te pepererat Christo, matrē Ecclesiam, audes negare illam habere

Joan. 14.

Matt. 18.

1. Tim. 3.

ECCLE. COMPONEN.

bere potestatem condendi leges morum & bonorum operum, cuius uel solam consuetudinem Apostolus Paulus non dubitat usurpare pro lege etiam firmissima. Nam cum multis & grauis rationibus docuisset, mulieres in Ecclesia uelatas debere orare & prophetare: uiros autem apertos, tandem totam disputationem concludit uenico argumento à consuetudine Ecclesie. Si quis autem uidetur contentiosus esse, inquit, nos talem consuetudinem non habemus: neque Ecclesia Dei. Videtis itaque uiri doctissimi, & fratres charissimi, quantum & quam letalis ueneni lateat in uno illi dogmate, quod ipse in assertionibus suis posuit his uerbis: Certum est in manu Ecclesie aut Pape presus non esse statuere articulos fidei:
imò

DE DISSIDIIS.

Qua de
causa Lu-
therus ode-
rit leges
& statuta
Ecclesiae.

imò nec leges morum seu bonorū
operum. Sed possumus ne scire,
quæ nam fuerit illi causa, quod tã
acerbo odio, tã hostili animo per-
secutus sit leges & consuetudines
Ecclesiae? In promptu causa est fra-
tres charissimi, illa ipsa nimirum,
quam sapientissimus Salomon cõ-
tinuò subiicit illis, quæ iam è sexto
Prouerbiorum adduximus. Ut
custodiant te, inquit, à muliere ma-
la, & à blãda lingua extraneæ. Non
concupiscat pulchritudinem eius
cor tuum: ne capiaris nutibus il-
lius. Ecce, hæc fuit perditissimo il-
li causa tanti odi, quia leges ma-
tris nostræ Ecclesie custodiunt nos
ab impurissima illa meretrice, cuius
ille fuit turpissim⁹ leno: in cu-
ius foedissimis complexibus cùm
ipse iam execrandam suam libidi-
nem

ECCLE. COMPONEN.

nem satiaffet, putauit amplissimū
 se inde consecuturum quāstum, si
 quā plurimos ad eandem per-
 duceret, ut eadem spurcitie se cō-
 taminarent. Sed quia uidit se frus-
 tra hoc tentare apud illos, qui se
 continerent intra septa legū ma-
 ternarum, hoc est, Canones, de-
 creta, constitutiones, præcepta,
 mandata, & cōsuetudines matris
 Ecclesiæ, ideo persuasit eis, hæc
 nulla esse, Ecclesiam non habere
 potestatem quicquam huiusmo-
 di condendi & præscribendi. hoc
 autem conatus est illis probare
 his uerbis: Probo, inquit, hunc sic
 1. Cor. 3. Fundamentum aliud ne-
 mo potest ponere præter id quod
 positum est: quod est Iesus Chris-
 tus. hîc habes fundamentum ab
 Apostolis positum. At omnis ar-

*Absurda
 dogmatis
 Lutherani
 probatio.*

G ticus

DE DISSIDIIS

ticulus Fidei est pars huius fundamenti. Quare poni alius articulus quàm positus est, nullus potest. Superædificari autem potest, ut idem dicit. Et ideo Papa debet nobiscum poni & superædificari: non autem ponere. Omnia enim credenda, sunt in Scripturis expressa plenè. Ecce, hæc est eius argumentatio, qua cunctis persuadere conatur, non esse in manu Ecclesiæ aut Papæ, statuere articulos Fidei, nec leges morum seu bonorum operum. Tam obsecro denuò per Deum immortalem,

Refutatio eius.

uiri doctissimi & charissimi fratres, excutiamus hoc argumentum paulisper, exigamus hæc tam speciosam argumentationem ad eam regulam, ad quam omnis argumentatio debet exigi secundum

Dialecticæ

ECCLE. COMPONEN.

Dialecticorum doctrinam, ut ap-
pareat utrum sit proba, an im-
proba. Quænam est ea regula?
hæc nimirum, quòd in omni bo-
na proba que argumētatione ne-
cessarium est esse certam quan-
dam & aptam connexionem par-
tium, quam bonam consequen-
tiam Dialectici uocant. Videas-
mus itaq; quàm bona consequen-
tia sit in illa argumentatione Lu-
theri. propositum est probare, nō
esse in manu Ecclesiæ aut Papæ
statuere articulos Fidei: nec le-
ges morum, seu bonorum ope-
rum: hoc aggreditur probare il-
lo uerbo Pauli, Fundamentū ali-
ud nemo potest ponere præter id
quod positū est, q̄ est Iesus Chris-
tus. Quid ego nunc audio? Quis
ita locutus est unq̄? Videtur tibi

DE DISSIDIIS

Luthere Iesus Christus esse articulus Fidei, Lex morum, siue bonorum operum? Aut quod etiam absurdius dicitur, articulos Fidei esse partes Iesu Christi? hocine te ibi docet Apostolus? Attendite quæso uiri fratres, & uidete, an non uideatur uos omnes, qui etiã Scripturas diuinas legitis, habere profungis, dum locum illum Apostoli sic adducit, ac uobis legendum proponit, ut sententiam eius planè in contrarium uertat: idq; putat uos non animaduersuros? Paulus ibi (ut scitis) docet, neminem debere sibi stultè placere, & extollere se præ cæteris, quasi sua ipsius sapientia & uirtute eximium aliquid præstiterit, idq; sine Christo, sine gratia & auxilio Dei. Nam homines
eos

*Genuina
sententia
Pauli in
eo loco.*

ECCLE. COMPONEN.

eos qui docent, & cætera ministe-
ria & munera in Ecclesia obeunt,
esse similes agricolis quibusdam,
quorum alius plâtat, alius rigat:
sed frustra hæc omnia illos esse fa-
cturos, nisi Deus dederit incremẽ-
tum. Quamobrem neminem des-
bere sibi hîc aliquid arrogare: sed
uniuersam gloriam esse dandam
Deo, quippè qui nisi dederit incre-
mentum, omnes omnium labo-
res fore irritos. Debere autem om-
nes fideliter, unumquemque in
suo ordine, & uocatione sua labo-
rare unanimiter, sine æmulatio-
ne, obrectatione, & contentio-
ne, in tanta pace & concordia, ut
cùm pro diuersitate munerũ sint
plurimi, tamen per unanimum il-
lam concordiam uideantur esse qua-
si unus homo. hoc enim signifi-

eat, cum ait: Qui autem plantat,
 & qui rigat, unum sunt. Et huic
 de agricultura parabolæ subijcit
 alteram de ædificatione, dicens:
 Dei ædificatio estis. Secundum
 gratiam Dei, quæ data est mihi, ut
 sapiens architectus fundamentum
 posui: alius autem superædificat.
 Unusquisq; autem uideat, quomo-
 do superædificet. Fundamentum
 enim aliud nemo ponere potest
 præter id quod positum est: quod
 est Christus Iesus: Hoc est funda-
 mentum doctrinæ huius cœlestis,
 Euangelicæ, salutaris ego in uos-
 bis posui. Hoc fundamentum est
 ipse Christus Iesus: per quæ Deus
 salutem contulit humano gene-
 ri. Super hoc fundamentum alij
 doctores & pastores, qui mihi
 succedunt, ædificant. Quid au-
 tem

ECCLE. COMPONEN.

tem superædificant? Quid aliud, quam quid de Christo, quem ego primus uobis annuncians, tanquam fundamentum huius doctrinæ posui, credendum sit? quomodo huic seruiendum? quomodo uiuendum, ut huius aduentus, incarnatio, uita, doctrina, mors, resurrectio, ascensio, missio Spiritus, &c. uobis non sint frustra facta? huiusmodi doctrinam successores mei super fundamentum quod ego posui ædificabunt. Unusquisq; autem uideat, inquit, quomodo superædificet. Quinetiam ipsi auditores doctrinæ fidem suâ, & uitæ mores super hoc ipsum fundamentum ædificare debent. Et unusquisq; uideat quomodo superædificet: quia oia probabit ignis. Hęc est genuina sententia

DE DISSIDIIS

uerborum Pauli. Vnde manifestissimum est, hunc locum Apostoli, ex quo suum illud paradoxon uoluit probare Lutherus, ex diametro cum ipso paradoxo pugnare. Nā super illud fundamentum ædificare, nihil aliud est, quā condere articulos Fidei, præscribere leges morum & bonorū operum, quod faciunt Episcopi & pastores, uti successores Apostolorum: & secundum hæc ipsa credere & uidere, quod est fidelis populi opus & officium. Quid autem ais Lutherus? Non est in manu Ecclesie, statuere articulos Fidei, nec leges morum seu bonorum operum? Dic mihi ergo, quis statuit illos duodecim articulos, quos adhuc habemus regulā Fidei nostræ? Apostoli, inquires: nam inde

*Exemplis
ostenditur
Ecclesiā
habere po*

ECCLE. COMPONEN.

de dicitur Symbolum Apostolorum. Rectè respondisti: sed cum hoc facerent Apostoli, in ipsis Apostolis fuit Ecclesia. Igitur Ecclesia constituit illos articulos. Cū impius ille Arius turbaret Ecclesiam blasphemio illo suo dogmate de Filio Dei, quis condidit hunc articulum, ut credamus Dominum Iesum Christum esse non factum, sed genitum, de substantia Patris, Deum ex Deo, lumen ex lumine, Deum uerum ex Deo uero, *ὁμοούσιον* Patri, hoc est, eiusdem cum Patre substantiæ: quis, inquam, condidit, quis constituit (ut Lutheri uerbo utar) hunc articulum Fidei? Nonne Ecclesia? hæc enim erat tunc in illis trecētis octodecim Episcopis, quemadmodum in Apostolis, quando cons

testatō cō
dendi arti
culos Fi
dei.

DE DISSIDIIS

diderunt & constituerunt prius
 illud Symbolū. Quemadmodum
 enim ciuitas decernere & consti-
 tuere dicitur, quod decernit &
 constituit Senatus, qui præest ci-
 uitati, ita semper dicitur, & uerè,
 Ecclesiam constituere, quod in us-
 unum collecti Episcopi, qui Ecc-
 lesiæ præsumt, constituunt. Ec-
 clesia nihil aliud est quàm ciuitas
 Dei: huic Episcopi tanquam Se-
 natores præsumt. Inter hos autem
 semper unus habet supremum re-
 gimen, quemadmodum inter Se-
 natores Consul. Et quemadmo-
 dum Consuli solent dari clauis ci-
 uitatis, ita Petro dominus noster
 Iesus Christus dedit clauis regni
 Cœlorum, hoc est, ciuitatis Dei,
 quæ est Ecclesia. Porrò quicquid
 hic Consul, unà cum uniuerso E-
 piscopis

ECCLE. COMPONEN.

piscoporum Senatu (quod generale Concilium dicimus) decernit, constituit, mādāt, siue credendum, siue faciendum, hoc recipiendum est tanquam oracula Dei. Hęc est enim illa Ecclesia, de qua Christus ipse dixit Matth. 18. Si Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus & publicanus. Et Lucę 10. Qui uos audit, me audit: qui uos spernit, me spernit. Neq; est ullum certius signum, quo citiùs, expeditiùs, ac euidentiùs cognoscisci queat hęreticus, & à doctore ueritatis discerni, quàm si prouocet ab Ecclesia ad iudicem Scripturam: hoc est certissimum signum, illum in animo habere per subdolam interpretationem Scripturę turbare Ecclesiã. Neq; em̄ Scriptura est iudex Ecclesię, sed

*Signũ quo
certo co-
gnoscitur
hęreticus.*

sed Ecclesia & iudex est, & interpres Scripturæ. Iudex, quia Ecclesia est iudicare de Scriptura utrū Canonica sit, & authētica, an nō: quemadmodū fecit, cūm ex multis Euangelijs à multis conscriptis, quatuor duntaxat recepit: cetera reiecit. Idē in alijs fecit. Unde diuus Augustinus in libro contra epistolam Manichei, quam uocant Fundamenti, cap. 5. ait: Ego uerò Euāgelio non crederem, nisi me Catholicæ Ecclesiæ commoueret authoritas. hinc manifestissimū est, q̄ Ecclesia est iudex ipseus Scripturæ: nō autē contrā. Nō eò hoc dico, quòd putem non oportere prorsus inuiolabilem esse Scripturæ diuinæ authoritatem: quam Deus Ecclesię suę dedit tanquam regulam, ad quā tanquam
ad

ECCLE. COMPONEN.

ad amissim, aut (quod dici consuevit) Lydium lapidem omnium hominum, tum uitam, tum fidem, tum doctrinam exigere & examinare debet. Dedit autem, non Iudicem ipsius Ecclesiæ: sed regulam, secundum quam ipsa Ecclesia iudicat, accommodatrix uidelicet huius regulæ ad quæstiones & causas, aut potius harum ad ipsam regulam. Atq; hoc iudicium, & hanc accommodationem non quilibet sibi sumere debet: sed illi quos ad hoc idoneos iudicat Ecclesia: qui habent eundem spiritum cum Ecclesia: non heretici, qui tanquam regulam lesbiam ad suas blasphemias defendendum illam detorquent. Quòd autem eadem Ecclesia sit etiam Scripturæ interpret, hoc uel inde manifestum

DE DISSIDIIS

stum est, quod sola Ecclesia cum
 suis filijs habet spiritum illum ue-
 ritatis, qui ipsam Scripturam san-
 ctis hominibus inspirauit. Idem
 spiritus inspirat Ecclesie, & huius
 filijs, ueram Scripturarum intelli-
 gentiam, & interpretationem.
 Quicumq; igitur ab Ecclesia pro-
 uocant ad Scripturam, statim hoc
 ipso facto, hoc ipso prouocatio-
 nis uerbo declarant quid medi-
 tentur, nimirum deserta Eccle-
 sia, nouam excitare hæresim, no-
 uum facere schisma. Opinor, uiri
 suspiciendi, ac fratres charissimi,
 satis luculenter me explicuisse,
 ac detexisse, quantum letiferi ue-
 neni lateat in uno illo dogmate
 Lutheri, quo asseruit, in manu Ec-
 clesie aut Papæ prorsus non esse,
 statuere articulos Fidei, nec leges
 morum,

ECCLE. COMPONEN.

morum, seu bonorum operū : &
 in ea qua hoc probare conatus est
 citatione Scripturæ. Iam huic ger
 manum est, quod in eisdem illis
 suis assertionibus posuit, his uer
 bis: Via nobis facta est eneruandi
 authoritatē Conciliorū: & liberē
 contradicendi eorū gestis: & iudi
 candi eorū decreta, & cōfidenter
 confitendi quicquid uerum uides
 tur, siue probatū, siue reprobatū
 fuerit à quocunq; Concilio. Aus
 ditis uiri ac fratres, auditis, inquā,
 uocē, qua nulla unq̄ potuit, neq;
 arrogātor, neq; superbior, neq;
 impudētior, per ullius hominis,
 quantūuis arrogantis, quantūuis
 superbi & impudentis labia pro
 uolare. Vnū hominē, eundemq;
 talē qualē nouimus Lutherū, aus
 dere se p̄ponere omnibus omniū
 secu

*Lutheri
 dogma de
 authorita
 te Cōcilio
 rum.*

*Refutā
 tio.*

DE DISSIDIIS

seculorum Concilijs, hoc est, non
 solum doctoribus & Episcopis om-
 nibus totius Ecclesiae, qui exte-
 terunt unquam, uerum etiam ipsis
 Apostolis. Nam & hi Concilia ce-
 lebrarunt: quod manifestissimum
 est ex Euangelista Luca in Actis
 Apostolorum. Lutherus autem
 in illo articulo suo nullum Con-
 cilium excipit, siue illud ab ipsis
 Apostolis, siue ab horum succes-
 soribus Episcopis celebratum sit.
 Nam uerbum eius est, Siue proba-
 tum, siue reprobatum fuerit a quo-
 cunq; Concilio. Qui dicit, quocun-
 que, nullum excipit. Merito itaq;
 ille doctrina ac sanctitate uitae
 eximius doctor, Episcopus, &
 martyr (nam pro orthodoxa Fi-
 de, & Ecclesia Dei Catholica san-
 guinem suum fudit) Ioannes Fife-
 cherius

Ioannes Fife-
 cherius

ECCLE. COMPONEN.

cherius Episcopus Roffensis, in ^{Episcopus} ^{Roffens.} sua confutatione, ubi hunc articu-
 lū aggreditur, ita scribit: Non po-
 test quisquam articulus hoc uno
 pestilentior excogitari. Tollit es-
 nim uniuersum totius Ecclesie ro-
 bur. Sed & animos Christianos
 prorsus incertos reddit, cui potis-
 simum credere debeant. Nam si
 generali Concilio securè credi nō
 posset, cuius erit authoritati credē-
 dum? Hæc, & plura his, lectu utilis-
 sima ille Episc. de hoc articulo &
 Conciliorū authoritate. Nos au-
 tem nunc pergamus ad alia, & uis-
 deamus, quomodo Lutherus tra-
 ctare sit ausus non solū Ecclesie
 Concilia, uerū etiam ipsam Scri-
 pturam diuinā. Principio libros
 Machabeorum, quibus semper in
 Ecclesia Christiana magna fuit au-
 thori-

*Lutherus
 etiam ip-
 sam Scri-
 pturā diuinā
 reijcit
 ut sua Pa-
 radoxa sta-
 tuat.*

H thori

DE DISSIDIIS

thoritas, & ut Diuus Augustinus
 & Diuus Hieronymus testantur,
 in Canone atq; numero Sacrorum
 uoluminum habentur, in totum
 reiecit, eò quod libro 2. cap. 12. cla-
 rissimum extet exēplum, in quo
 quiuis uidere potest, in populo
 Dei semper, etiam ante Christum
 natum, hanc fuisse consuetudinē,
 ut orarēt, & sacrificia offerrēt pro
 animabus defunctorum: hanc au-
 tem consuetudinem ille damna-
 uit, asserens, inuentum esse auari-
 tiæ sacerdotalis. Ergo non dubita-
 uit etiam Scripturam diuinam ea
 parte reñcere, qua illam consuetu-
 dinē tam clarè approbat. Hoc unū
 est: uideamus alterum. Epistolam
 D. Iacobi, Cœlesti & Apostolica
 doctrina refertissimam, non est
 ueritus ignominioso uocabulo ap-
 pel-

ECCLE. COMPONEN.

pellare Stramineam. Quamobrem hoc: Quia disertissimis uerbis damnat ipsius dogma de Iustificatione: quam ipse dicit sola Fide constare: Iacobus autem exemplo *Jacob. 2.* Abrahamæ, & authoritate Scripturæ Geneseos probat, hominẽ iustificari ex operibus, & non ex Fide tantum. Hoc alterum: uideamus etiam tertium. In præfatione quadam in nouum Testamentum, hanc sibi censuram sumit in ipsos Euangelistas, ut Ioannem quidem usque ad cœlos extollat, (atq; hoc meritò faceret, si ea sententia & ratione faceret, qua id cū Ecclesia facit August. lib. 1. ca. 4. & duobus sequentibus, de consensu Euangelistarum) cæteros uerò tres Matthæum, Lucam, & Marcum ita deiciat, ut longè infra

H 2 Petri

DE DISSIDIIS

Petri & Pauli epistolas: tandemq;
 concludat, Euangelium Ioannis,
 & huius epistolam primã, & Pau-
 li tres epistolas, ad Romanos, Ga-
 latas, & Ephesios, & priorem Pet-
 ri, esse eos libros qui nobis Chris-
 tum describant, & omnia doce-
 ant, quæ nobis necessaria & saluta-
 ria sunt, etiamsi nullum prætereã
 librum, nullã prætereã doctrinam
 neq; uideamus, neq; audiamus. In
 hac censura quid lateat, & quanta
 fiat iniuria, non solum illis quos
 ita deñcit, uerum etiam his quos
 exaltat, liberet mihi explicare, si
 ratione propositæ breuitatis lice-
 ret. Nunc quia paucis explicari
 non potest, mihi autem proposi-
 tum est, in hoc opusculo pium le-
 ctorem non remorari pluribus q̄
 necessarium sit ad cognoscendum,
 unde

ECCLE. COMPONEN.

unde nobis exortæ sint hæ tempe-
states, quibus tanto cum terrore
iactamur: & unde recuperanda
tranquillitas, hæc disputationem
in aliud tempus differam, quò citi-
ùs perueniam⁹ ad ea, quæ proprie
pertinent ad componendum pa-
cem. Neq; quisquam est tam exi-
gui iudicij, quin si legat attentè lo-
cum illum Augustini, & præfatio-
nem illam Lutheri, quam ille ali-
quoties recoxit, facilè sit animad-
uersurus, quàm longè aliò tendat
hic, quàm Augustinus. Quapropter
hanc censuram, quemadmo-
dum & alia quam plurima eius do-
gmata hic transilio, quæ non so-
lùm falsa sunt, uerùm etiam pa-
lã absurda: qualia sunt: Per Bap-
tismum non deleri seu remitti om-
nia peccata: Contritionem in pec-
catore

DE DISSIDIIS

catore poenitentiam agente face-
 re magis peccatorē. Non esse con-
 fitendum omnia peccata. Qui om-
 nia confitētur, hos nihil relinque-
 re misericordiæ Dei. Ad hoc ut ue-
 rē quis absolutus sit à peccatis, ni-
 hil aliud requiri, quàm ut certò cre-
 dat se esse absolutum. Puerum &
 mulierem, eādē habere potesta-
 tem absoluendi, quā habet Papa.
 Docēdos esse Christianos plus di-
 ligere excōmunicationem quam
 timere. In omni opere bono iustū
 peccare. Opus quantumuis bonū,
 esse ueniale peccatum. Hęc & sex-
 centa id genus alia, ille miserē de-
 ceptis hominib⁹ persuasit: & sunt
 luculentissimis Scripturis & ratio-
 nib⁹ à maximis uiris refutata: sed
 nescio quo nostro fato, hæc est ho-
 ra atq; potestas tenebrarum, ut ho-
 rum

ECCLE. COMPONEN.

rum doctrina ad cœlum inuitans
 non recipiatur, ac ne legatur quis
 dem ab illis à quibus oportebat:
 illius autē paradoxa, quæ recta de
 ducunt ad inferos amplectantur
 pro Euangelio Iesu Christi. Oran
 dus est Dominus Deus, ut ipse hæc
 tam peruersa iudicia hominū cor
 rigit: ut hunc nostri palati mor
 bum, quo ea quæ præsentem mor
 tem adducunt tantoperè appeti
 mus, atq; tam auidè sumimus: que
 uerò uitā, fastidimus, sanare digne
 tur. Ego omiffis omnibus, ad rati
 onem componēdi nostra dissidia
 me conferam, si unum duntaxat
 præter ea quæ iam attigi, prius ex
 plicuero, quo ille non solūm ho
 mines leues, & instar arundinis ad
 quosuis doctrinæ uētos agitabiles,
 uerū etiam uiros graues ac doctos

DE DISSIDIIS

perplexos reddidit: Hoc est, quòd
 Ecclesiam Romanam hæreseos
 ac schismatis damnat, eò quòd lai-
 cis ministrat Eucharistię Sacramē-
 tū sub specie panis duntaxat, non
 etiā sub specie uini. Hic dum pro-
 ducit uerba ipsius Christi ex Euā-
 gelio, & consuetudinē illam quā
 constat aliquandiu fuisse in Eccle-
 sia, nō mediocriter percellit eos,
 quibus uel per alias occupationes
 uitæ, uel per animi iudicium non
 satis in his exercitatum aut perspi-
 cax, non est datum perscrutari at-
 que perspicere, quę sit genuina sen-
 tentia uerborum Domini: & quæ
 consuetudinis mutatæ ratio. Qui
 uerò hæc perscrutati sunt, & intel-
 ligunt, hos nihil illius sophismata
 commouent: sed summa cum ani-
 mi sui tranquillitate, religione,
 reue

*De Com-
 munionē
 sub utraq;
 specie.*

EOCLE. COMPONEN.

reuerentia, & gratiarum actione
 tanquam de manu Domini perci-
 piunt, quod illa dilectissima, atq;
 unica Sponso suo, Mater nostra
 Ecclesia per ministri sacerdotis
 manum porrigit. Atq; hoc ipsum,
 tametsi iam etiã ab initio harum
 controuersiarum à multis, ñsdẽq;
 doctrina atque uirtute excellen-
 tibus uiris est explicatum, ego ni-
 hilò minus hic dabo operam, ut
 si quid fortè restet scrupuli, id per
 gratiam Dei tollam. Vbi tamen
 & illud principio admonebo, etiã
 am ob hoc ipsum hunc articulum
 debere uel maximè suspectum es-
 se uiris prudētibus, quod tam per-
 tinaciter urgetur à Luthero: quẽ
 certissimum est, in omnibus acti-
 onibus & scriptis suis atq; doctri-
 na nihil aliud sibi proposuisse.

H s quàm

quàm ut omnibus in Ecclesia Dei turbatis, ipse cuncta pro sua libidine gereret. In quo si quis illi nollet acquiescere, hunc, quantumcunque etiam is esset, ita scriptis suis tractavit, ut nihil ab ullo homine posset atroci⁹ excogitari. Expertus est hoc Illustrissimus & sacrosanctæ memoriæ Princeps Georgius Saxonix dux: quē, quòd nollet recipere eius doctrinā, animadvertens nimirum quid in recessu haberet, Lutherus in suis scriptis appellavit Apostolū Antichristi. Quid quæso potuit atroci⁹ dici aut scribi in hominem ullum, ne dicam in talem Principē? Expertus est Henricus Octauus Angliæ rex: quem priusquam sustineret admittere doctrinam Lutheri, Lutherus perstrinxit libro,

ECCLE. COMPONEN.

tam acerbè atque atrociter scripsit, ut etiam illi qui iam concesserant in eius dogmata, uiri modestiores indignè ferrent, quòd tantum regem ita tractauerit. Ast ubi iam rex ille, nescio quo malo genio impulsus, cessit tandem doctrinæ illorum : atq; ea gerere cœpit, ad quorum mentionem omnes pios homines ipsa pietas ingemiscere cogit, tunc demum ab illis qui adhærebant Luthero agnitus est, & Christianismi regis nomine salutatus: tunc certatim illi suos libros dedicauerunt. Hæc ita se habere totus mundus nouit : quid autem habeant mysterij, omnibus bonis uiris expendendū relinquo. Quid ego pergam enumerare cæteros? Suffecerit uel unus ille liber, quem edidit in Paulum

DE DISSIDIIS

Tertium Pontificem Romanū,
cum pictis illis in eundem tabu-
lis, ad demonstrandum quid sibi
proposuerit Lutherus. Quod igitur
homo talis tantoperè urget,
tam pertinaciter exigit, sub eo sus-
picandum est, illum singularem
aliquem dolum occultare uelle.
Hunc dolum ego hic dabo operā
ut ita detegam, ita in medium &
clarissimam lucem producam, ut
quiuis apertissimè uisurus sit, quā-
tū sub hoc operculo ueneni latue-
rit: quā graue momentum id ha-
buerit, atq; etiam nūm habeat, nisi
si detectum cognoscatur, ad exci-
tandum hos tam horribiles in Ec-
clesia Dei motus. Scrupulos autem
circa usum huius Sacramenti,
uiris bonis hac ratiōe iniectos,
si modò hæc mea nō dedignabuntur

tur.

ECCLE. COMPONEN.

tur legere, ita confido me per gratiam Dei exempturum, ut ne minimus quidem sit remansurus, qui in posterum urgeat quenquam. Aggrediamur itaque hanc partem ipso Domino Iesu Christo duce. Quæ apud Euangelistas de institutione huius Sacramenti leguntur, ea in unum collecta, & in suum ordinem digesta, sic habent: Coenatis autem illis accepit Iesus panem, gratias egit, & benedixit, & fregit, deditque discipulis suis, & ait: Accipite, & comedite, hoc est corpus meum, quod pro uobis tradetur: hoc facite in meam commemorationem. Similiter & calicem, postquam coenauit, accipiens, gratias egit, & dedit illis dicens: Bibite ex hoc omnes. Hic est enim sanguis meus noui Testamenti (secundum

DE DISSIDIIS

Matt. 26.

Marci 14.

Luca 22.

dum Matthæum & Marcum) uel
 (secundum Lucã) Hic est calix nouum
 Testamentum in meo sanguine,
 qui pro uobis, & pro multis ef-
 fundetur, in remissionem peccato-
 rum. Amen autem dico uobis,
 non bibam a modo de hoc genimi-
 ne uitis, usque in diem illum, cum il-
 lud bibam nouum uobiscum in reg-
 no Dei Patris mei. Et biberunt ex
 eo omnes. Hæc sunt apud Euan-
 gelistas de institutione Sacramen-
 ti huius. Paulus uero i. Corinth. ii.
 de eodem scribit his uerbis: Ego
 enim accepi à Domino, quod &
 tradidi uobis: quonia Dominus
 Iesus, in qua nocte tradebatur, ac-
 cepit panem & gratias agens fre-
 git, & dixit: Accipite & manduca-
 te, hoc est corpus meum, quod pro
 uobis tradetur: hoc facite in mes-

am

ECCLE. COMPONEN.

am commemorationem. Similiter & calicē, postquā cœnavit, dicens: Hic calix novum Testamentum est in meo sanguine. Hoc facite, quotiescūq; biberitis in meam commemorationē. Hæc sunt omnia quæ de huius Sacramenti institutione, præparatione seu cōfectione, & ritu usurpandi ipsum apud Apostolos & Euāgelistas leguntur. Nam quæ apud Ioannem sunt ca. 6. ea non ad hæc, sed dignitatē, utilitatem, & fructum quem ex eo percipimus pertinent: Unde igitur sciemus, utrum solis Apostolis tradita sit potestas cōficiendi hoc Sacramentū, an promiscuè oībus etiā laicis, eo uti uolētibus: Illic solis Apostolis dicit, Accipite & comedite: &, Hoc facite in meā cōmemorationē, hoc est, memos

memoriam mei. Non est autē ex-
 pressè dictum : Vos consecrate
 hunc panem & calicem, & populo
 tradite illum edendum atq; biben-
 dum; nisi quantū ex uerbo, hoc fa-
 cite, colligi potest. Paulus Corin-
 thijs scribens ait, se accepisse à Do-
 mino, atq; ipsis tradidisse, quid fe-
 cerit Dominus Iesus ea nocte, qua
 tradebatur : quo uerò ritu ipsi idē
 debeāt facere; & utrum unusquis-
 que eorū per semetipsum panem
 hunc & calicem cōsecrare, atq; ita
 edere ac bibere: an de manu sacer-
 dotis, ab hoc consecratum, hoc
 nusquam scribit. Præterea utrum
 in discumbentium mensis debeat
 hæc consecratio fieri, solūm per
 benedictionem, & gratiarum acti-
 onem; & mox consecratorū sum-
 ptio; an in Ecclesia ad altare, etiā
 amper

ECCLĒ. COMPONEN.

am per sacrificium & oblationem
 pro salute uiuorū & mortuorum,
 hoc nusquam exprimunt scripta
 Euāgelistarum & Apostolorum.
 Porrò eo ritu modo que, quem
 ex horum uerbis colligere possu-
 mus, nempè quod panē quidem
 inter cœnandum consecrauit, at-
 que edendum porrexit: calicem
 autem cœna iam peracta, ut scri-
 bit Lucas, nemo iā intra plurima
 secula utitur: neq; usquam inueni-
 mus Apostolos unq̄ eo esse usos.
 Hæc atq; alia quàm plurima circa
 hoc Sacramētum sunt, ex quibus
 per nullā scripturam Euāgelicam
 aut Apostolicā nos expedire pos-
 sumus. Qua ratione igitur nos ex-
 pediemus? Qua alia quā traditio-
 ne Ecclesię? Quid igitur præter illa
 quæ scripturis illis expressa sunt,
 I nobis

DE DISSIDIIS

nobis de hoc Sacramento tradidit Ecclesia, idq; inuiolabiliter seruandum? Principiò, quod uinum illud non merù sit consecrãdum, sed mistum aqua: ne uidelicet discrepet ab eo, q; in Prouerbis Salomon de hoc spiritu prophético prædixit: Venite & edite de meis panibus, & bibite uinũ, quod misceui uobis. Neq; uerò mistura hæc uini & aquæ uacat ingenti mysterio. Significat enim, quòd Christus per mortẽ suam, quæ per hoc sacrificium representatur, & in toto mundo annunciatur donec ueniat, iuxta uerbum Apostoli atque ipsius Domini dicentis: hoc facite in meam commemorationem: populũ sibi uniuuit, atq; Deo patri suo per sacrificiũ illud obtulit, ac recõciliauit. Per aquã enim

popul

ECCLE. COMPONEN.

populum multis locis diuine Scri-
 pturæ intelligimus, ipso Ioanne in
 Apocalypsi dicente: *Aquæ multæ* *Apo. 17.*
 Populi sunt multi: Vnde etiã de
 latere Domini simul aqua cū san-
 guine effluxit. Quid prætereã nos
 bis de hoc tradidit Ecclesia: Panẽ
 illum & calicẽ in illa Cœna, nõ fo-
 lùm esse consecratum à Domino,
 ut fieret corpus & sanguis ipsius
 in cibum & potum, qui sumentib
 bus daret uitam æternam: uerũ
 etiam uti Nouæ legis ac Testamẽ
 ti sacrificium nouum ab ipso Do-
 mino oblatum Deo Patri, quem *Gene. 14.*
 admodũ præfiguratũ erat in Mel-
 chisedec proferente panem & uis-
 num, ac benedicẽte, &c. eò q̃ esset
 Sacerdos Dei altissimus: ut com-
 pleretur prophetia Dauid, quæ est
 Psal. 109. Tu es sacerdos in eternũ,

DE DISSIDIIS

secundum ordinem Melchisedec.
 Quid praterea nobis de hoc tradi-
 dit Ecclesia? Quod in eadem illa Coe-
 na duodecim illos Apostolos su-
 os ordinauit, ut essent sacerdotes,
 & sacrificium hoc iugiter offerrent,
 offerendumque successoribus suis
 Episcopis & presb. traderent per
 uniuersum mundum: ut abolitis
 iam sacrificijs illis legis Mosaicae,
 umbris seu figuris succederet ueri-
 tas, secundum prophetiam Mala-
 chiae, qua dixit: Non est mihi uol-
 untas in uobis, dicit Dominus ex-
 ercituum, & minus non suscipiam
 de manu uestra. Ab ortu enim so-
 lis usque ad occasum, magnum est
 nomen meum in gentibus: & in om-
 ni loco sacrificatur, & offertur no-
 mini meo oblatio munda: quia ma-
 gnum est nomen meum in genti-
 bus

Malac. 1.

ECCLE. COMPONEN.

bus, dicit Dominus exercituum.
 (quem tamen locum non ignoro
 ueteres quosdam etiam de oratio-
 ne simplici, ex consciētia pura in-
 terpretari: Sed omnibus illis anti-
 quior Irenæus de sacrificio Missæ
 accipit lib. 4. cap. 32.) hoc sacrifici-
 um ita à Domino acceptum, ip-
 sos Apostolos iugiter consueuisse
 offerre, uel ex uno illo manifestus
 simū est, quod scribit Lucas, Act.
 13. Sacrificantibus autem illis Do-
 mino & ieiunantibus, dixit Spiritus
 sanctus: Segregate mihi Bar-
 nabam, & Paulum, &c. Nam hoc
 modo ex Græco transferendus est
 ille locus: neque de alio sacrificio,
 quàm quod nos Hebræo uocabu-
 lo Missam appellamus intelligi
 potest: quantumuis quidam ni-
 tuntur illud aliò detorquere. Ecce

DE DISSIDIIS

ce, uiri fratres, hæc & pleraq; alia
 facta sunt in illa Coena, quæ non
 possunt liquidò colligi ex uerbis il
 lis Euangelistarū, & Apostoli Pau
 li: & tamen adeò sunt uera ac cer
 ta, ut nefas sit quicquàm de eis du
 bitare: eò quòd Ecclesia illa ab A
 postolis accepta semper in hodie
 rum usque diem per totum ter
 rarum orbem credat, obseruet, at
 que usurpet. De talibus autem du
 bitare, aut talium aliquid uelle im
 mutare, si audiamus Augustinum
 ad Ianuarium scribentem, furor
 est. Sed possumus ne hæc præterea
 aliquot idoneis testimonijs com
 probare & confirmare? Possumus
 multis, ñsdem que ratione anti
 quæ illius Fidei, summæ doctri
 næ, uitæ que incomparabilis san
 ctimonix, nonnullorum que glo
 riz

ECCLE. COMPONEN.

ria martyriū, fide dignissimis. Audiamus itaque horum aliquot, incipientes ab antiquissimis & proximis ipsis Apostolis. Nam hi maximè scire potuerunt. Quidam enim illorum non solū vicini fuerunt Apostolis, uerū etiam cotanei: & familiariter cum ipsis conuersati. Neque credibile est illos aliud uoluisse scribere, quàm quod sciuerint: cum etiam profuso sanguine suo fidem suam confirmarint.

Ex his primum faciamus Dionysium Arcopagitam. Is Ecclesia *Dionysius Arcopagita.* *astica Hierarchiæ cap. 3.* non solū appellat hoc sacrificium, uerū etiam quo ritu, suo & Apostolorum tempore consueuerit offerri, docet.

Secundū cōstituamus Sanctū illum

DE DISSIDIIS

Diuus Ignatius.

Ium Martyrē Ignatium, Diui Iohannis Apostoli & Euangelistæ discipulum: qui decima epistola, quæ est ad Smyrnenes palam & clarè de hoc sacrificio loquitur, his uerbis: Omnes Episcopum sequimini, sicut Christus Iesus Patrē, Presbyteros sicut Apostolos, Diaconos autem ueneramini, sicut Dei mandato ministrātes. Nemo præter Episcopum aliquid agat eorū, quæ ad Ecclesiam pertinent: firma Eucharistia reputetur, quæ ab Episcopo concessa fuerit: ubi Episcopus præsens fuerit, illuc & plebs congregetur: sicuti & ubi Christus est, omnis cœlestis militia adest, tanquam principi militiae uirtutis Domini: & ipse est dispensator totius intelligibilis naturæ, propterea non licet sine Episcopo

scopo neque offerre, neque sacrificium immolare, neq; Missas celebrare. Sed si ei uisum fuerit, secundum beneplacitum Dei, tunc demum & tuum firmum erit. Quis obsecro hic tam cæcutiens est, ut non uideat quam claris uerbis sanctus ille Episcopus & martyr, ipsi Ioanni Apostolo & Euangelistæ tam familiaris, ac si esset frater, quod Epistolæ eius ad ipsum Apostolum indicant, quam clarè loquatur, tum de non turbando Ordine sacerdotali, tum de sacro sancto illo sacrificio Missæ? An ideo huic non credemus illa scribenti, quòd nihil eorum expressum sit apud Euangelistas, aut Apostolum Paulum, cum de institutione Sacramenti illius scribunt? Quæ nam obsecro hæc ratio est, ui-

DE DISSIDIIS.

ri ac fratres, nolle uiro tam sancto dicenti credere, eò quòd quæ dicit, alius aliquis tacuerit? Imò ne tacuerit quidem, sed non scripserit: huic autem uiua uoce dicenda mandauerit? Adeo ne sumus rudes artis differendi, ut ignoremus testimonia tum habere uirtutem probandi aliquid, quãdo cum affirmatione pronunciantur: in parte autẽ negatiua non habere. Neque hoc de solo Ignatio, sed de cæteris omnibus, quos hic citabo dictum uolo.

Audiamus itaq; tertio loco illum Pontificem & martyrem Clementem, Diui Apostoli Petri discipulum, & in Pontificatu successorem. . Huius in Epistola tertia ad Iacobum fratrem Domini hæc sunt uerba; Quoniam in alijs locis

S. Cle.
mens.

cis

ECCLE. COMPONEN.

eis sacrificare & Missas celebrare non licet, nisi in his, in quibus Episcopus proprius iusserit: aut ab Episcopo regulariter ordinato, tenente uidelicet ciuitatem, consecratus fuerit. Aliter enim nō sunt hac agenda, nec ritē celebranda, docente nos nouo & uetere Testamento. Hæc Apostoli à Dōmīno acceperunt, & nobis tradiderunt: hæc nos docemus, uobis que & omnibus absque reprehensione tenere & docere, quibus agendum est, mandamus. Ecce quid quæso his aut clarius dici, aut grauius præcipi potuit: id que ab eo qui fuit discipulus Principis Apostolorum: & post hunc ipse Princeps omnium Episcoporum, & summus Ecclesie Dei pastor.

Quare

DE DISSIDIIS.

Beatus
Irenæus.

Quartum faciamus Beatum illum Episcopum Irenæum, qui dicit ex Polycarpo præceptore suo, discipulo Ioannis Apostoli & Euangelistæ. Is libro 4. cap. 34. sic scribit: Igitur Ecclesiæ oblatio, quam Dominus docuit offerri in uniuerso mundo, purum sacrificium reputatum est apud Deum, & acceptum est ei. Ecce non dicit, quam excogitauit, siue commentus est Papa Romanus, quemadmodum nostræ ætatis homines non uerentur loqui: sed quam Dominus docuit offerri in uniuerso mundo. Et sub finem eiusdem capituli: Nostra autem consonans est sententia Eucharistiæ: & Eucharistia rursus confirmat sententiam nostram. Offerimus enim ei, quæ sunt eius, congruenter commu-
nicat

ECCLE. COMPONEN.

nicationem & unitatem prædicantes
carnis & spiritus. Quemadmodum
enim qui est à terra panis, percipiens
uocationem Dei, iam non communis panis
est, sed Eucharistia, ex duabus rebus
constans, terrena & Cœlesti: sic & corpora
nostra percipientia Eucharistiam, iam non
sunt corruptibilia, spem resurrectionis
habentia. Offerimus autem ei, non quasi
indigentibus: sed gratias agentes donationi
eius, & sanctificantes creaturam.
Quemadmodum enim Deus non indiget
eorum, quæ à nobis sunt, sic nos
indigemus offerre aliquid Deo. Hæc, &
plura his Irenæus, discipulus eius præceptoris,
qui suam doctrinam ex ore Apostoli &
Euangelistæ per uiuam uocem didicerat.
Quid uideatur uobis

DE DISSIDIIS

uobis uiri fratres, sunt ne tales factis idonei harum rerum testes? Mirabor si quis ea sit fronte, ut illos tot, tales ac tantos audeat repudiare: sed ut ex illis, quæ paulò post dicturi sumus, cognoscatis, quàm horribilia sint, quæ de hoc Sacramento ac sacrificio ceperunt loqui homines ab eo tempore, quo dogmata illa sua publicauit Lutherus: neque adhuc loqui desinunt, uisum est hæc irrefutabilia testimonia hic producere. Quorsum iam opus est addere reliquos? Quorum sententias me quidem delectaret proferre & explicare, nisi uererer illos, qui multas habent & arduas occupationes, & tamen harum rerum ueritatem scire desiderant, multitudine lectionis grauare. Alioqui non deessent

deessent multa ex illo uenerandæ
 antiquitatis, ac suspiciendæ do- Tertullia
nus.
 ctinæ doctore Tertulliano. Qua
 le est illud, quod de uelandis Vir-
 ginibus scribens interserit de officio
 Sacerdotum. Non permittis-
 tur, inquit, mulieri in Ecclesia lo-
 qui: sed nec docere, nec tingere,
 nec offerre, nec ullius uirilium mu-
 neris, nedum Sacerdotalis officij
 sortem sibi uendicare. Videtis ne
 inter officia Sacerdotum numera-
 ri Offerre? Quid autem offerent
 aliud, nisi uictimam illam, quam
 eis offerendam tradidit Summus il-
 le Sacerdos ac Pötifex Iesus Chri-
 stus? Victimam, inquam, sacrosan-
 cti corporis & sanguinis sui? In
 libro de Corona militis, ibi enu-
 merat multa, de quibus cum nullã
 habea

DE DISSIDIIS

habeamus legem Scripturæ, ex traditione tamen, & consuetudine non minus religiosè obseruantur ab Ecclesia, quàm si essent in Scripturis præcepta, ibi inter cætera sic dicit: Oblationes pro defunctis, pro natalitijs annua facimus. Quæ nam sunt illæ oblationes? Interpretetur nobis illas Ioannes Chrysostramus Homilia 69. ad populum Antiochenum, ubi hæc sunt eius uerba: Non temerè ab Apostolis hæc sancita fuerunt, ut in tremendis mysterijs defunctorum agatur commemoratio. Sciunt enim illis inde multum contingere lucrum, utilitatem multam. Cùm enim totus constiterit populus extensis manibus, Sacerdotalis plenitudo, & tremendum proponatur Sacrifcium,

Ioannes
Chrysostramus.

ECCLE. COMPONEN.

ficiū, quomodo Deum non ex
orabimus pro his deprecantes?

Hæc ibi Chrysoſt. quibus quid po
tuit clarius dici? Audiamus de eaz

dem re Chryſoſtomo antiquioſ
rem illum, Episcopali dignitate,

doctrinæ excellentia, & martyrii
gloria iuxtâ ſuſpiciendum uenez

randumq; Diuum Cyprianum. Is

cū aliàs ſæpiſſimè de hoc ſacrifi
cio cum ſumma religione loqui

tur, tum uerò in Epist. 9. lib. 1. in
qua monet, ne quis presbyterum

testamento conſtituat tutorē aut
curatorem, poſtquam meminit,

quomodo ſacerdotibus Leuitici
generis in Lege proſpectū eſſet,

ut cū caterę Tribus colerent aſ
gros, ſacerdotes de omnibus dec

imas perciperent, ne haberent
opus implicare ſe negocijs exter

K

nis;

S. Cypria
nus.

DE DISSIDIIS

nis: sed toti uacarent cultui diuino, ita sermonē persequitur: Quæ nunc ratio & forma in Clero tenetur, inquit, ut q̄ in Ecclesia Domini ad ordinationē Clericalem promouentur, nullo modo ab administratione diuina auocētur, ne molestijs & negocijs secularibus alligētur, sed in honore sportulantium fratrum, tanquàm decimas ex fructibus accipientes, ab altari & sacrificijs non recedāt: & die ac nocte cœlestibus rebus ac spiritualibus seruiant. Quod Episcopi antecessores nostri religiosè considerantes, & salubriter prouidentes, censuerunt ne quis frater excedens, ad tutelā uel curam clericū nominaret: ac si quis hoc fecisset, nō offerretur pro eo. nec sacrificiū pro dormitione eius celestis

ECCLE. COMPONEN.

celebraretur. Neq; enim ad altare
 Dei meretur nominari in sacer-
 dotum prece, qui ab altari sacer-
 dotes, & ministros suos Leuitas,
 auocare uoluit. Hæc tibi Cypria-
 nus. Quid ego nunc persequar cæ-
 tera, quæ sunt innumerabilia in li-
 bris summorum uirorum, quibus
 semper Ecclesia tanquam colum-
 nis quibusdam innixa est: quales
 sunt apud Græcos Basilius Ma-
 gnus, Gregorius Nazianzenus,
 Origenes, & alij: apud Latinos
 Ambrosius, Augustinus, Hiero-
 nymus, Gregorius: & quàm plu-
 rimi alij. Quid dicam de perpe-
 tuo huius Sacrificij in tota Ec-
 clesia per totum terrarum or-
 bem usu? Quem Lucas Actuum
 13. in ipsis Apostolis indicat: nos
 iam in Apostolorum discipulis,

ac proximis in Cathedris successo-
 ribus apertissimè demonstrā-
 uimus: Nōne ex his manifestis-
 simum est, Euangelistas, & Apo-
 stolum Paulum uix minimā par-
 tem eorū, quæ in illa mystica Coe-
 na sunt gesta à Domino nostro
 Iesu Christo, uel leuiter attigisse.
 Rem ferè totam non Scriptura
 Euangelica aut Apostolica, sed
 traditione ad nos peruenisse. Nā
 Christus tradidit Apostolis conse-
 crationem huius panis & calicis,
 & iugi sacrificio docuit offerre:
 quod cum cæteri, tum uerò Cle-
 mens & Irenæus luculētissimè do-
 cent: idq; pro salute uiuorum &
 mortuorum: ut in Tertulliano,
 Cypriano, & Chrysostomo uidi-
 mus, id quod iam inde ab ipso
 Christo passo in hodiernum usq;
 diem

ECCLE. COMPONEN.

diem obseruat ac facit Ecclesia, obseruatura & factura usq; ad cōsummationē seculi. In quo tam stupēdo Sacrificio tantoperè delectata, gauisa, & gloriata est recens illa adhuc in Apostolis, & horum proximis successoribus Ecclesia, ut etiam hæreticos, qui sese ab Ecclesia ipsi quantum ad cætera segregarāt, arcere studeret quidem, sed uix posset, quo minus ad horum tremendorum mysteriorum gloriam, cum turpi defectione se hac reddidissent indignos, irrumperēt. Hoc cum in alijs multis, tū uerò in illo 34. cap. li. 4. Irenæi, quod suprà citauimus, clarissimè uidere licet. His itaq; iam ita demonstratis, ut nemo quicq̃, saltem ulla cum ratione, contradicere possit, audiamus quæso uocem

DE DISSIDIIS

cem illius omnium censoris Martini Lutheri. Is cum illis, quos paradoxis suis infecerat, traderet aliquot articulos, quos in generali Concilio proponerent, primū fecit hunc: Sola Fides in Christum nos iustificat. Huic annexuit secundum de sacrificio Missæ, his verbis: Oportet Missam in Papatu maximam & horrendissimam esse abominationē, eò quòd directè ac uiolenter pugnat contra hunc principalem articulū. Attendite quæso, o uiri ac fratres in Domino charissimi, attendite, ecquid unquam aut fando audistis, aut legendo inuenistis dictum non solum insolentius, uerum etiam impudentius: ut de blasphemia interim taceam. Oportet, inquit, Missam in Papatu maximam & horrendissimam esse abominationē.

ECCLE. COMPONEN.

rendissimam esse abominatio-
nem. Quid ita? Nonne iam tot
sanctissimorum uirorum, Episco-
porum, Martyrum, eorundemq;
ex ipsorum Apostolorum scho-
la, ut & maximè scire possent,
& minimè mentiri uellent, testi-
monijs comprobatum est, Missam
esse sacrificium summum,
sacrificium mundum, Deo gratis-
sum, ab ipso Christo in ultima
illa Coena oblatum, traditum Ap-
ostolis, & per hos Ecclesie, ut of-
feratur per totum mundum, pro-
uiuis pariter ac uita defunctis?
Verùm illis (inquit ille) quatum-
uis multis, quantumuis antiquis,
quantumuis doctis, quantum-
uis sanctis, quantumuis ipsorum
Apostolorū discipulis, ac familia-
ribus amicis, nec nō in sedibus seu

Cathedris successoribus, non credo. Quamobrem non credis? Quia fuerunt homines. Fuerunt quidē, sed homines tales, qui & scire hæc exactissimè ex ipsis Iesu Christi Apostolis potuerunt: & qui propter ueritatis amorem nequaquã aliud quàm uerum scribere uoluerunt: id quod profuso sanguine suo testati declararunt. Quid tum postea? inquit, ego tamen non recipio. Quamobrem quæso? Eò quod directè ac uolenter pugnat contra hunc principalem articulum doctrinæ meæ, qui est: Sola Fides in Christum nos iustificat. Atqui hunc tuum articulum tota damnat Ecclesia. Hanc non audio, inquit. Damnata ipsius Christi Apostolus Iacobus. Damnata quidem inquit: sed in sua illa epistola

stræ

*Articulus doctrinæ Luthe-
ri, quod Sola Fides iustificet.*

straminea. Sed damnat præterea
 Christus ipse apud Matthæū ca. 7.
 cum eos qui tantam habuerunt
 Fidem, ut etiam prophetarent, de
 monia eijcerent, & uirtutes mul
 tas facerent, atq; hæc omnia in no
 mine Christi, in quæ crediderunt,
 iubet à se discedere, eò quòd Fi
 dei huic non addiderint opera ius
 ticiæ, sed iniquitatis. Num huius
 iudicium exhorrescis? Nō credo,
 inquit, Matthæo talia scribenti:
 quia humi repit: inhæret operi
 bus humanis. Cui igitur Euanges
 listarum credis? Ioanni: quia is in
 altum subuolat: is Fidem extol
 lit. Atqui is nō minus acriter exi
 git obseruationem mādatorum
 Dei, quā cæteri: & admonet nos,
 ne patiamur nos tua ista senten
 tia, quod sola Fides iustificet, se
 duci,

DE DISSIDIIS

duci, dicens: Filioli, nemo uos seducat: qui facit iustitiam iustus est, sicut & ille iustus est, non dicit, ille qui solum credit, iustus est: sed qui iustitiã facit. Quid ais Lutherus: ubi est tua mens? ubi frõs tua? Tunc audes hoc facere caput doctrine tue, quod tam manifestè ex diametro pugnat cum doctrina Christi & Apostolorũ eius? Quid dicis ad illud Pauli: Et si habueris omnem Fidem, ita ut montes transferam, Charitatem autem non habuero, nihil sum? Sed Paulus loquitur de historica Fide, inquit, & miraculosa. Imò Lutherus, Paulus expressè loquitur, non de una aliqua specie Fidei, sed in genere uniuersaliter de omni Fide. Nega hoc, si audes. Quid autem ais Lutherus? Solãne Fides in Christum

1. Cor. 13.

ECCLE. COMPONEN.

stum iustificat? Nullæ ne sunt aliæ
causæ efficientes (ut more Diale
cticorum loquar) ad hoc necessa
riæ, ut efficiamur iusti, præter so
lam Fidem? Quid ergo dicemus
de Baptismo? Quid ad illud uerbū
Domini, Ioannis 3. Amen, amen
dico tibi, nisi quis renatus fuerit
ex aqua & Spiritu sancto, non
potest introire in regnum Dei?
Quid de sanguine Iesu Christi, de
quo dicit Ioannes Apostolus: Si 1. Ioan. 6.
autem in luce ambulamus, sicut
& ipse est in luce, societatem ha
bemus ad inuicem: & sanguis
Iesu Christi, filij eius emundat
nos ab omni peccato. Quid est,
emundat nos ab omni peccato?
quid aliud, quàm iustificat? hoc
est enim Iustificari, à pecca
to mundari. Quos autem hinc
sanguis

DE DISSIDIIS

sanguis iustificat: quos emundat:
 num eos qui nihil aliud quã cre-
 dunt in Christum: Non hoc dicit
 Ioannes; sed, si in luce ambula-
 mus. Quid est ambulare in luce?
 An hoc sit solùm credere in Chri-
 stum? Audi Ioannem ipsum capi-
 te sequenti. Qui dicit se in luce
 esse, & fratrem suum odit, in tene-
 bris est usq; adhuc. Et in fine eius-
 dem capituli: Si scitis quoniam iu-
 stus est, scitote quoniam & om-
 nis qui facit iustitiam, ex ipso na-
 tus est. Deus est qui iustificat, inq̃t
Roma. 8. Paulus: & tu dicis solam Fidem
 iustificare? Iustificat autem Deus
 gratis, hoc est, non ex operibus
 quę feceramus nos, illa enim erāt
 mala: sed per gratiam suam, per
 redemptionem quę est in Christo
 Iesu, quem proposuit propitiato-
 rem,

ECCLE. COMPONEN.

rem, per Fidem quidem in sanguine ipsius: sed nequaquam solam. Quemadmodum enim Fides, sine qua nemo potest placere Deo, donum est gratiæ Dei, ita & Charitas, quam qui non habet, manet in morte: ita facultas bene operandi: ita & cætera, quæ requiruntur ad hoc, ut quis iustus sit coram Deo. Et requirit quidem Deus Fidem horum quos iustificat: sed nequaquam hanc solam: sed præterea Spem & Charitatem: & opera Charitatis, Pœnitentiæ, Sacramentorum suorum usum, & horum ad iustificandum applicationem. Timor Domini, inquit Sapiens, expellit peccatum. Et tu dicis solam Fidem iustificare: hoc quæ constituis caput doctrinæ tuæ: quod nusquam in tota Scriptura dicitur.

na

DE DISSIDIIS

*Sacrificiū
Missæ*

na inuenitur: imò Scriptura ipsa multis locis refellit? Vt autē hoc obtineas, uis nobis è manibus ex-
torquere, nobis, inquam, ac toti Ecclesiæ, sponsæ Christi, qđ Christus ipse digressurus hinc ad Patrem, in mnemosynon sui dedit charissimæ sponsæ, discipulis tradidit, offerre docuit, in quo quotidie Deo patri sua ipsius munera ac dona offerentes, remissionem peccatorum & uitam consequimur æternā. Hoc tam preciosum: hoc tam diuinum: hoc tam inestimabile munus à Domino nostro Iesu Christo sponso, donatum uenice dilectæ sponsæ, tu uocas maximam & horrendissimam abominationem? Quis non dicat te esse ipsissimum Antichristum?
Sed ad uos reuertor, uiri domini,

ECCLE. COMPONEN.

ni, & fratres in Domino Iesu charis-
sissimi, expendite mihi quæso hæc
duo Lutheri dogmata, de iustifi-
cante Fide, & sacrificio Missæ: &
videte quanto cum sacrilegio sa-
cro sanctum hoc, & ineffabilis
mysterij sacrificium ex Ecclesia
tollere conetur, ut suum illud tam
impium de Iustificatione dog-
ma, hoc est, abominandum ido-
lum, in loco eius constituat. Atq;
hactenus quidem de illis Coenæ
illius mysticæ partibus, quibus
nos spoliare aggressus est, ex
ea occasione, quod Euangelis-
tæ parcius obscuriusque de eis
locuti sunt. Nunc tempus est, ut
videamus qua arte uerba illorum
tractet, ut persuadeat imperitis,
ipsam sponsam Christi Ecclesiam
esse sacrilegam, & perfidam
in

DE DISSIDIIS

in sponsum suum, impiamq; in
 filios, quod Eucharistiæ hoc Sac-
 ramentum non ministrat laicis
 sub utraq; specie, tam uidelicet
 uini, quàm panis. Hic attendite
 obsecro uiri doctissimi prudent-
 tissimi que, attendite quæso, ut
 exactè cognoscatis illius selestis-
 simi (neq; enim hic dolor meus
 finit me diutiùs illum mitioribus
 nominibus appellare) dolos, &
 quid, dum tam atrociter criminat-
 tur Ecclesiam, ipse moliatur. Arri-
 pit id quod est apud Matthæum:
Math. 26. Bibite ex hoc omnes: & quod ap-
 pud Marcum: Et biberunt ex eo
Marc. 14. omnes. Ex his contendit necessa-
 riò consequi, oportere tam pos-
 pulum, quàm ipsum sacrificatè
 sacerdotem, utranq; speciẽ sume-
 re, panis inquã & uini; alioqui nõ
 sumere

Lutheri
 fallacie
 circa com-
 munionem
 sub utraq;
 specie.

ECCLE. COMPONEN.

sumere ipsum integrum Sacramentum. Hoc ita contendit: hoc ita urget, ut interim dolosissime dissimulet omnes illas circumstantias, quæ in eo quod in illa Cœnâ gestum est, summa cum diligentia sunt attendendæ & obseruandæ. Hæ sunt: Personæ illorum ad quos hæc locutus est Dominus: tempus quo locutus est: causa ob quam locutus est: quo deniq; sensu locutus sit. Has circumstantias ille dolosè dissimulat omnes: & affingit alias, quæ illic nullum habent locum. Ad quos dixit Dominus illa uerba: Bibite ex hoc omnes: Num ad alios quàm ad illos, qui aderant? Si ad alios dixisset, aut alios his uoluisset indicare, non dixisset, Bibite, sed bibât. Hi autem erant illi duodecim, quos

*Circumstantiæ
in uerbo Domini
sunt hæc: rōs idē
uandū sūz q̄ rōs
1. unū, intempus
2. rōs idē, sicut
3. q̄ rōs idē dicit
4. sicut sicut*

*Personæ quibus
locutus fuit
Apostoli.*

DE DISSIDIIS

Math. 26. elegerat in Apostolos; sic enim apud
 Mathæum legitur: Vespere
 autem facto, discumbebat cum
 duodecim discipulis suis. Quando
 uerò dixit? Tunc dixit: quando
 fecit eos Sacerdotes, ac docuit
 quomodo panem illum & calicē
 consecrare deberent, quomodo
 Eucharistiam præparare, quomo-
 do sacrificium offerre, ut uidere
 est apud Irenæum in illo capite
 quòd suprà citauimus. Tunc di-
 xit, Bibite ex hoc omnes: tunc om-
 nes ex eo biberūt: quemadmo-
 dum uidemus semper in Ecclesia
 fieri, quotiescunq; sacerdotes cō-
 secrant & offerūt illam hostiam.
 Hic nullū uerbū est, imò ne apex
 quidem ullus, ex quo colligi possit,
 illum mandare, ut Sacramentum
 hoc ministrent populo sub
 utraq;

*Tempus quo
 instituit eos
 sacerdotes.*

ECCLE. COMPONEN.

utraq; specie. In sacrificio quidem
 quod ibi instituit, & docuit suos
 discipulos offerre, necessariū est
 utranq; speciem consecrare atq;
 offerre propter mysterium mors
 tis Dominicæ, in qua sanguis una
 cum aqua de latere Domini pro
 manavit. Necessariū præterea est
 ut species consecratę sumantur: si
 non ob aliud, saltē ne qua fiat iniu
 ria Sacramēto: præsertim sub spe
 cie vini: quod difficilè est ita repo
 nere, ut non patiatur incōmodū.
 Vnde sacerdotib⁹ cōsecrantibus
 mandata est utriusq; speciēi sum
 ptio: laicis aut nusquā: ac ne ipsis
 quidem sacerdotibus, nisi quan
 do consecrant. Vnde aliàs laicorū
 ritu alteram duntaxat speciem su
 munt. Et quanquam in eo sacrifi
 cio repræsentatur & annunciatur

*Causa mag
 sacerdotibus
 utriusq; speciei
 sumptio ut
 sumptio man
 data sit.*

DE DISSIDIIS

mors Domini, donec ueniat, iuxta uerbum Apostoli, nemo tamen imaginari debet, sub specie panis esse corpus Christi sine sanguine: & sub specie uini in calice sanguinem sine corpore. Nestorij hic fuit error, iam olim ab Ecclesia condemnatus atq; explosus. In quē tamen rursus impingunt illi, qui tantoperē urgent utranq; speciem. Quid enim est, quod conueniri possunt se altera Sacramenti parte fraudari: si piē cum Ecclesia credunt, neque corpus Christi sub specie panis esse exanguē & mortuum, sed uiuum cū ipso sanguine, cum ipsa anima, cum ipsa deniq; Deitate, ut qui manducat hunc panem, totum Christum, Deum & hominē manducet: neq; in calice sanguinē sine corpore, totoq;

ECCLE. COMPONEN.

totoq; Christo, ut qui bibit hunc calicem, totum Christum sumat, quemadmodum qui sumit panē. iam nullam habent ullius querelæ causam, quasi aliqua Sacramēti parte fraudentur. Sed obijciūt: Nōne ut totū sit Sacramentum requiritur utraq; species? Respōsio deo, requiritur & nō requiritur.

In sacrificio requiritur: quia hīc repræsentatur mors Domini, cū effusione sanguinis facta. In sumptione nō requiritur: quia hīc factis est sumere illum qui præstat uitam æternam. Qui manducat hūc panem, inquit apud Ioannem, uis Ioan. 6. uit in æternum. Vnde Dominus Iesus ipse in Cœna quidem, quando docuit suos Sacramētum hoc conficere & offerre, dicens, Hoc facite in meam commemoratio-

DE DISSIDIIS

*Quo sensu confi-
tore, conse-
crare, et sumere
non oportet si
manifeste agitur
by hoc sacra-
mentum impi-
tate, id est
ex sanctissimi-
simo et patrum
sententia ro-
m. latine.*

nem, noluit id sine calice fieri: uo-
luit omnes ex calice bibere. Alias
uerò quando non docuit sacrifici-
care, sed tradidit solum ad sumen-
dum, tradidit panem sine calice:
ut uidere est Lucæ 24. Nam cur nõ
audeamus locum illum de Sacra-
mento hoc intelligere, cum ita in-
telligatur à probatissimis Eccle-
siae doctoribus, praesertim Augu-
stino, Chrysostomo, Theophyl-
acto, alijsq; : & uerba Euangeli-
stæ hanc sententiam aperte præse-
rant. Et factum est, inquit, cum
recumberet cū eis, accepit panem,
& benedixit, ac fregit, & porrige-
bat illis. Ecce quid potuit aperte
us dici de consecratione panis illi-
us. Adde, quod statim gustato ab
illis pane, uirtus ipsius Sacramenti
eluxit: Et aperti sunt oculi eorū,
inquit

ECCLE. COMPONEN.

inquit Euāgelista, & cognouerūt
 eum. Quod Theophylactus ^{ex Theophylactus.} ex-
 plicat his uerbis: Insinuatur & ali-
quid quiddā (inquit) nempe quod
oculi eorū, qui benedictū panem
assumunt, aperiuntur, ut cognos-
cant illum. Magnam enim & in-
 dicibilem uim habet caro Domini ^{uicā.}
 ni. Obsecro uiri prudētissimi, ex-
 pendamus hęc, & uideamus, ecquid
 possit his tam manifestis ulla cū
 ratione contradici? Et tamē tan-
 ta est quorundam hominum ma-
 litia, & præfractissima pertinacia,
 ut undecunq; possunt conquirāt,
 quibus tam clarum argumentum
 eludant: ut quod adferunt cōmen-
 tū de consuetudine Hebræorum,
 gratias agentū ante sumptionē
 cibi: & nescio quæ alia, quæ nihil
 ad hanc rem faciunt. Quod si qui

fortè etiam ex receptis doctoribus
 Ecclesiæ hæc non tam acutè
 perspexerint, ideoq; locum illum
 apud Lucam aliter sint interpreta-
 tati, (neq; enim omnium oculi ui-
 dent omnia, præsertim in mysteriis
 Scripturarum) an horum erro-
 ror plus apud uos ualere debebit,
 quàm illorum tantorū uiro-
 rum intellectus uerus, & interpretatio
 uera? Quin etiam sæpè fit, ut unus
 aliquis egregius doctor unū eun-
 demq; Scripturæ locum aliàs ali-
 ter interpretetur: cùm nemo nos-
 trum sit, cui non soleat accidere,
 ut rem aliquam nunc obscurius
 uideat, imò ne uideat quidem,
 nunc autē perspiciat clarius. Nos
 itaq; nihil de eo dubitamus, quod
 tam clarè scriptum inuenimus apud
 Euangelistam Lucam: & tam
 doctè

18
ECCLE. COMPONEN.

doctè fideliterq; à tantis Eccles
siæ doctoribus explicatum. Et
magna animi nostri constantia
cum Ecclesia Dei matre nostra,
credimus, confitemur, asserimus
atq; defendimus, quod Dominus
noster Iesus Christus ne minimo
quidem uerbulo usquam præce
pit, ut laico populo ministretur
Sacramentum Eucharistiæ sub us
traq; specie: sed quod in illa mys
tica Cœna docuit discipulos sus
os, quomodo hoc Sacramentum
debeant conficere, consecrare, of
ferre, & ipsi in ipso sacrificio sus
mere: apud Lucam uerò eo loco,
quem citauimus, suo ipsius exem
plo & factò clarissimo docuit ac
declarauit, nihil aduersus institus
tum, uerbum, aut præceptum sus
um, sed rectè facere Ecclesiã spon
L s sam

DE DISSIDIIS

fam suam, quod commutata con-
 suetudine illa multis modis in-
 commoda pro ratione temporū
 consuetudine commodiore, Sac-
 ramentum hoc filijs suis sub spe-
 cie panis tantū ministrat; ad cui-
 tandum incommoda illa, & of-
 fendicula, quæ toties experta est
 in illa dispensatione utriusq; spe-
 ciēi: & ad excludendum illum ex-
 ecrandum errorem Nestorij, quo
 ille somniabat, sub specie panis
 esse corpus exangue, sine anima,
 sine uita, quale quomodo nobis
 uitam dare poterit, quam ipsum
 non habeat? & sub uini specie in
 calice, esse effusum & corpore ac
 animaq; destitutū sanguinem: qui
 nihil plus nobis conferre posset,
 q̄ illud exangue mortuumq; cor-
 pus. Videtis itaq; etiā hīc uiri frat-
 res,

ECCLE. COMPONEN.

tres, q̄ atroci iniuria Lutherus af-
ficiat Ecclesiā Dei sua illa sinistra
interpretatione uerborum Domi-
ni, quibus is in illa mystica Coena
est usus, dū ille impingit ipsi Ec-
clesiæ, q̄ filios suos fraudet parte
dimidia Sacramēti, quod accepit
à sponso, ut eo pascat seu nutriat
filios suos. An non satis bibimus
ex calice omnes, quando sub spe-
cie panis id ipsum q̄d est in calice
sumim⁹ totū: hoc est, uniuersum
sanguinē Christi, unā cū ipso toto
corpore, cū tota anima, deniq; cū
ipso Deo integro ac toto? Quid
est, q̄ hic nos fraudet piētissima no-
stra mater Ecclesia? Quid est de q̄
hic possim⁹ cōqueri? An nō credi-
m⁹ hęc ita ut dixim⁹ in illo Sacra-
mēto habere, ut quicūq; ex alteru-
tra specie uel exiguā aliquā parti-
culam

DE DISSIDIIS

culam sumat, hic sumat totum
 Christum: Qui hoc non credunt,
 hi sunt prorsus ab hoc Sacramen-
 to arcendi, tanquam infideles, &
 indigni corporis & sanguinis Do-
 mini. Videtis uiri fratres, quam
 ficam hostis sub illa uestis ouilla
 lacinia, hoc est, uerbis illis diuinæ
 Scripture, Bibite ex hoc omnes,
 texerit: Sed uideamus etiam quæ
 uulnera fecerit. Principiò certissi-
 mum est, eos qui tantoperè uir-
 gent utranq; speciẽ, uicinos esse
 errori Nestorij. Nam si nobiscum
 crederent ea, quæ iam clarissimis
 Scripturis & rationibus ostendit
 mus esse credenda, nequaquam il-
 lud affectarent: sed læto gratulas-
 bundo q; animo de manu mater-
 na acciperent munera patris. Sed
 quia somniant aliquid esse in cal-
 lice

*Quæ mala
 sub illo do-
 gmate la-
 ceant.*

ECCLE. COMPONEN.

lice sub specie uini, quod non acci-
pian de manu presbyteri sub spe-
cie panis, uolunt sibi utranq; spe-
ciem exhiberi. Hoc certè unum
est uulnus quod coniunctum est
cum graui periculo mortis. Huic
proximum est multò etiam atro-
cius alterum, quod uidemus & au-
dimus multos ex illis sacerdoti-
bus, qui ab Ecclesia ad Lutheri
sectam defecerunt, dictitare, se os-
ptare, ut pro singulis Missis, quas
dum essent in Papatu celebrarunt,
singulos homines occidissent. Ni-
hil enim aliud esse offerre Missam,
quàm Christum denuò crucifige-
re. Quale uobis uidetur hoc uul-
nus uiri prudentissimi, charissi-
miq; fratres? Atqui hoc non alia
sica inflixit hostis, quàm ea per-
suasione, quod sub specie panis cõ-
secres

DE DISSIDIIS

secretur ex angue mortuūq; corp
 pus Christi: & in calice sub specie
 vini profusus sanguis eiusdem si
 ne reliquo Christo. Quid horri
 bilius de his sacrosanctis myste
 rijs aut dici aut cogitari potest?
 Obijciat fortè aliquis, Lutherum
 hoc non dicere. Respondeo, siue
 dicat, siue non dicat, qui dogma
 eius amplectuntur, illi hoc ex eo
 colligunt, id quod uerbis tā blas
 phemis satis produnt. Huic pro
 ximum est uulnus tertium non
 minus letale. Quod nām est illud?
 hoc nimirum, quod dum falso
 persuadet imperitis, ipsos dimis
 sio Sacramenti fraudari ab Ecc
 lesia, ipse subtrahit illis Sacra
 mentum totum, & loco eius ap
 ponit illis Idolū suum. Quā nām
 hoc efficit arte? Quia cūm Euchar
 istia

ECCLE. COMPONEN.

rīstia nō possit à quīs homine cō
fici, sed à sacerdote, idq; eo ritu,
quem docuit Christus discipulos
suos in ultima illa ac mystica Cœ
na, per sacrificium, ut ex illis quæ
ex Ignatio, Clemente & Irenæo
iam antè citauimus patet, Luthe
rus ipsum sacerdotium cum sacri
ficio sustulit, asserens Missam esse
abominationem omnium hor
rendissimam. Quod ut persuades
ret, scripsit in ipsum sacrum cano
nem Missæ librum, ex meris hor
ribilibusq; blasphemis composi
tum. Vnde fit ut illius sectę sacere
dotes nunquam legant Canonē:
sed agāt nescio qd à Luthero sibi
præscriptū: quo non possunt cōfis
cere Eucharistiā. Neq; sunt sacere
dotes, cū nō sint legitimè ordinæ
ti, ut etiā hac ratione nō possint.

Quod

DE DISSIDIIS

Quod si qui ordinati sunt, hi non sunt alij, quam qui ab Ecclesia adfectam defecerunt: ideoque à iure Sacerdotij exciderunt: neque uolunt cum Ecclesia ritu illo conficere Eucharistiam, quem Apostoli à Christo, Ecclesia uerò ab Apostolis accepit atque obseruat. Ergo quod ipsi porrigunt populo, nihil minus est quam Eucharistia: nihil minus quam corpus & sanguis Domini. Ecce uiri ac fratres charissimi, hi sunt fructus illius doctrinæ, quæ nobis ille sub splendido plausibiliq; titulo Euangelij proposuit, & miserè Germaniæ magna ex parte persuasit. Quibus autem persuasit, eos in errorum labyrinthos inexplicabiles introduxit. Præterea ita dissidijs, perfidia, proditionibus, & funestissimis

ECCLE. COMPONEN.

mis bellis impleuit & perturbas
uit omnia, ut nemo iam scire que
at, quē tutò sequi, cui adhærere sis
ne periculo possit. Videtis uiri ac
fratres, quàm multa, quàm atroc
cia, quàm letalia uulnera latro ille
crudelissim⁹ infixit populo Dei,
idq; sua illa sanguinaria sica, quam
nefario dolo sub lacinia uestis, ex
pannis Scripturæ diuinæ, arte dias
bolica confarcinata, texit. Porrò
quòd aio arte diabolica id esse fas
ctum, eius rei testis est ipse Luthe
rus in libro de Missa priuata: ubi
scribit sibi accidisse, ut aliquando
sub medium noctis euigilans, au
diuerit Satanam secum disputan
tem de Missa priuata, & indican
tem hanc esse horrendam Idolo
latriam: neq; esse ibi corpus & san
guinem Christi, sed tantum pas

M nem

DE DISSIDIIS

nem & uinum adorari, & adorandum proponi. Ecce uiri prudentissimi, clarissimiq; fratres, hinc Lutherus ipse indicat à quo præceptore hæc didicerit : de quo præceptore noster Dominus & præceptor Iesus Christus, à quo, & à cuius discipulis nos accepimus, hæc quæ de sacrificio Missæ, & Sacramēto Eucharistiæ piè credimus, ac fortiter defendimus, apertè pronunciat, quòd ab initio homicida fuerit, & mendax, atque ipsius mendacii pater: Ioannis 8. Talis præceptor docuit Lutherum, ipso Luthero teste. Ab huius itaq; discipulis quantum nobis periculi sit, cum quiuis uir prudens facilè per se intelligit, tum multis locis monuit Dominus noster Iesus Christus: monuerunt & Apostoli eius in suis Epistolis.

ECOLE. COMPONEN.

lis. Quæ si omnia huc allata explicuero, fecero quidē rē minimē inutile: sed quo breuior sim, unum duntaxat adferā, q̄ est apud Mattheum ca. 7. ubi conclusurus est diuinum illū suum sermonē in monte habitū. Attendite, inquit, à falsis Prophetis, qui ueniunt ad uos in uestimentis ouium: intrinsecus autem sunt lupi rapaces. Qui sunt illi falsi Prophetæ? Sunt falsi atq; dolosi sacræ Scripturæ interpretes: quales necesse est esse eos, qui suas interpretationes & sententias discunt ex Diabolo. Quæ uerò sunt illa uestimēta ouium, quibus illi sese contegunt? Non alia, uiri ac fratres, quàm uerba Scripturæ diuinæ. Hæc à præceptore suo Diabolo didicerunt, ita sibi accommodare atque induere, ut imperitis

M : uidean

DE DISSIDIIS

uideantur, esse prophetae Dei, Apostoli Iesu Christi, & uerissimi
 syncerissimiq; precones Verbi di-
 uini. Sed quibus notis sunt cog-
 noscendi? A fructibus eorum, in-
 quit Dominus, cognoscetis eos.
 Quid iam dicemus uiri ac fratres
 charissimi? Quid, inquam, ad hoc
 uerbum Domini dicemus? Nondum
 satis uidimus? nondum satis gusta-
 uimus de fructibus maledictae il-
 lius arboris? Nondum uidemus qua-
 tas praedas ille saeuissimus hostis
 eripuerit ciuitati Dei? Nondum
 uidem? quas strages crudelissimus
 ille & sanguinarius latro ediderit
 in populo Dei? Dominus noster
 Iesus Christus de Diabolo dicit, quod
 homicida fuerit ab initio, & eos
 qui ex illo sunt desyderia eius uel
 le facere. Expendamus hoc uer-
 bum,

ECCLE. COMPONEN.

bum, & exigamus ad eius regu-
lam uerba & facta Lutheri. Is or-
lim cum audisset ingentem illam
Rusticorum stragem factam esse
in superiori Germania, ipse Vuit-
tembergæ pro concione publicè
proclamauit: Videtur uobis ma-
gnum miraculum, quod illic alia
quot Rustici sunt interfecti. Istud
minutum est, & præludium quod-
dam ad ea quæ sequentur. Opor-
tet enim eò usq; rem peruenire, ut
in Germania per sanguinem eatur
usq; ad talos. Hæc illum ita dixisse
retulit mihi uir quidam integerris-
mus, meus aliquando in schola
Embricensi laborum socius, no-
mine Eberhardus Hulschedius,
qui tunc Vuittembergæ studiorum
gratia degens, ex ipsius Lutheri
ore audierat. Nec dubito adhuc ui-

uere multos, qui idem audiuerint,
atq; testari possint. Atque utinam
perditus ille in hoc fuisset Prophe
ta tam uanus, quàm fuit in sua illa
diabolica doctrina dolosus ac falsus.
Nam quàm cruēta bella: quàm
torum Principum captiuitatem:
quot & quātorum Principum in
uno etiam praelio stragem uidi
mus: Abhorret animus enumera
re omnia, ne dicam explicare. O
nostra Germania: quò recidisti.
Atqui ad hæc omnia tam tristia,
tam cruenta, tam funesta, tam des
nique tetra atque deformia bella
unus Martinus Lutherus classi
cum cecinit. Attamen hæc omnia
leuia sunt, adeo que nihil propere
dum, si conferantur illi innumera
bilibus animarum stragi, quas per
ditissimus ille pestiferæ suæ doctri
na

ECCLE. COMPONEN.

na toxico interfecit. Hac sic ad
huc grassatur in terris, cum ipse
ardeat apud inferos: hanc per cru-
entias militum, hoc est, discipulo-
rum suorum dextras adhuc strin-
git, uibrat, & miserorum homi-
num, priusquam uideant ac sen-
tiant, cordibus infigit. Ipse qui-
dem à suo illo tenebrarum prin-
cipe, quem Dominus noster Iesus
ait ab initio fuisse homicidam, cui
tam strenuam in bello, hoc est, la-
trocinio suo nauauit operam, eò
quò dign⁹ erat abreptus est, digna
militiæ suæ stipendia percipiens.
Vt tamen abreptus etiam absens
grassari posset, reliquit suos tyro-
nes: reliquit & libros pestilentissi-
mis dogmatibus, tanquam pha-
retas uenenatis sagittis, illius hy-
dræ felle undiq; tinctis repletos,

DE DISSIDIIS

has sagittas illi non solum neruo
 letiferae linguae torquent in eos,
 quos in conspectu habent praesen-
 tes: uerum etiam ipsas pharetras
 imprudentibus, ad quos ipsi per-
 uenire non possunt, suggerunt, ut
 dum ipsi per imperitiam sagittas
 uersant, semetipsos laedant & in-
 terficiant: quemadmodum de Phi-
 loctete & Pholo antiquitus tra-
 ditum legimus. Quid igitur facie-
 mus? uiri amplissimi, & charissimi
 in Christo fratres, quid consilij ca-
 piemus, ut tandem aliquando ab
 illo tam crudeli hoste, ab illo tam
 sanguinario latrone, ab illa tam
 tetra & immani bestia liberemur?
 Videmus enim quam crudeliter
 adhuc in media domo in famulos
 famulasq; Dei, in medio ouili in
 oues Christi grassetur, quam om-
 nia

*Quaeritur
 consilium
 medendi
 his malis,*

ECCLE. COMPONEN.

nia sursum deorsumq; agēdo hoc
agat, ut nihil uiuum, nihil integrū
in domo relinquat: & ut aliquan-
do peregrē reuersus Paterfamilias,
familiam trucidatam, ac totā
tam domum euersam offendat.
Quid, inquā, faciemus, ut ab hoc
hoste liberemur? Confugiemus
ad eum, ad quem omnes qui sapi-
unt, in istiusmodi periculis & an-
gustijs constituti confugere solēt,
nempe ad dominum Deum: qui
unus & consilium optimum, & au-
xilium præsentiſſimum præſtare
potest. Neque potest solū, ues-
rū etiam propensissimus est ut
uelit: si modò uideat nos seriò hoc
à se petere. Quibus autem ratio-
nibus hoc illi persuadebimus? qui-
bus signis declarabimus? Has ratio-
nes uiri ac fratres, oportet esse
M s uerissi

DE DISSIDIIS

uerissimas : hæc signa certissima.
 Neque enim is est, qui nostro, hoc
 est, humano more decipi queat: om-
 nines intus & in cute nouit, pene-
 trat, ac perspicit omnia, etiam ea
 quæ in intimis cordium penetrali-
 bus sunt recondita. Quod si uideat
 at nos toto corde ad se cõfugere:
 neque in prudentia, neque in por-
 tētia nostra cõfidere: sed cū regio
 illo Propheta hoc modo in cor-
Psalm. 120. dibus nostris loqui: Hi in curris
 bus, & hi in equis: nos autē in no-
 mine Dei nostri inuocabimus: at-
 que hoc ipsum non lingua solum
 sonare, uerum etiam in cordibus,
 ut dixi, firmiter proponere, & fas-
 ctis declarare: tunc adeo non diffe-
 feret auxilium suum, ut etiam uo-
Psalm. 38. ta nostra & petitiones sit antever-
 surus. Sic enim in alio Psalmo canit

ECCLE. COMPONEN.

nit idem Propheta: Fortitudinē
meam apud te custodiam, quia tu
es Deus susceptor meus: Deus me-
us, misericordia ei⁹ pręueniet me.
Sed ò miseram huius nostri exilij
conditionē. Vt nullum habemus
refugium tutius, in quibuscunque
etiam periculis & afflictionibus si-
mus constituti, quàm Dominum
Deum, ita nihilò minus ille Satan
etiã hic habet laqueos suos, quos
nobis tendat: & quibus sæpè in-
gētes prædas, maximos Principes
cum plurimis hominum millibus
illaqueatos capit. Habet enim ad
eam rem auxilia ex nobismetip-
sis. Nam circumferimus occultū
intra nos hostem, carnem nos-
tram cum suis pestiferis affecti-
bus: inter quos uel primas tenet
illa, quam Græci φιλαυτία uocant,
quæ

*Insidiæ
diaboli ca-
uenda etiã
in hoc ip-
so, quod ad
Deum cõ-
fugimus.*

DE DISSIDIIS

qua quisq; semetipsum stultius amat, sibi ipsi blanditur, semetipsum efferre studet. Hic morbus ita dementat homines, ut etiam illis diuinis sententijs & oraculis de confugiendo ad Deum, abutantur in contemptum eorum, qui ipsius Dei ordinatione & uoluntate rebus humanis præfunt: & quos Deus tanquam semetipsum audire mandauit. Non enim abiecerunt te, inquit ad Samuelem, sed me, ne regnem super eos. Et ad Apostolos suos: Qui uos audit, me audit: & qui uos spernit, me spernit. Multi itaq; his per contemptum præteritis, putarunt se rectè confugere ad Deum, sed hoc ipso recesserunt à Deo, & inciderunt in laqueos Diaboli: & in horribilem interitum. Exemplum non potest esse

1. Reg. 5.

Luca 10.

se

ECCLE. COMPONEN.

se memorabilius, quàm quod ex-
tat Numeri 16. de Coreh, Dathan,
Abiron, & Hon, cæteris que illis
ducentis quinquaginta uiris pro-
ceribus Synagogæ: qui in tanta e-
rant authoritate, ut tẽpore Con-
ciliĩ nominatim uocarẽtur. Hi cœ-
perunt fastidire Moysen & Aaro-
nem, & recta contendere ad De-
um, arbitrati se non minus ad hũc
pertinere, nec minus huic esse cha-
ros, quàm illos: ideoq; his uerbis
illos aggrediuntur: Sufficiat uo-
bis quia omnis multitudo sancto-
rum est: & in ipsis est Dominus,
Cur eleuamini super populũ Do-
mini? Ecce, putarunt se effugere
tyrannidẽ Moysi & Aaronis (sic
enim ipsi interpretabantur) & re-
cta cõfugere ad Dominum. Quo-
modo autem ab hoc sunt excep-
pti?

DE DISSIDIIS,

pti? Sequitur aliquantò pòst in eodem capite: Dirupta est terra sub pedibus eorum, & aperiens os suum deuorauit illos cum tabernaculis suis, & uniuersa substantia eorum: descenderuntq; uiui in infernum operti humo, & perierunt de medio multitudinis. At uerò omnis Israel, qui stabat per gyrum, fugit à clamore pereütium, dicens: Ne fortè & nos terra deglutiat. Sed & ignis egressus à Domino interfecit ducetos quinquaginta uiros, qui offerebāt incensum. Quid ita? quid commeruerāt? quæ nam erat tam horrendi supplicij causa? Nónne rectà confugerunt ad Dominum? Nónne hunc sacrificijs suis coluerunt? Huic maluerunt obedire quàm hominibus: hocciusne peccatum est? Non esset uiri amplissi

ECCLĒ. COMPONEN.

amplissimi, & fratres in Christo
charissimi, non esset, inquam, pec-
catum, si homines illi non essent
in eo loco, & ea potestate consti-
tuti, cui resistere nihil aliud est,
quàm Deo ipsi resistere. Qui res-
sistit potestati, inquit Aposto- R. 2. 19.
lus, Dei ordinationi resistit. Qui
autem resistunt, ipsi sibi dam-
nationem acquirunt. Sunt ne
plura harum rerum exempla?
Saul cum esset Rex Israël, non
resistit quidem Samueli Sacer-
doti in faciem, ut fecerunt Coreh,
Dathan, & cæteri illi: sed cum
Samuel uideretur cessare in suo
officio, nec ueniret ad diem sacri-
ficio constitutum, populus que
non sine graui periculo dilabe-
retur, iussit sibi afferri holocau-
stum & pacifica: & obtulit holo-
caustum.

DE DISSIDIIS

caustum. Ecce, in summa trepidatione, & angustijs maximis constitutus cōfugit ad Deum: quod pluribus uerbis explicatur 1. Reg. 15. Cū autem tandem ueniret Samuel, & Saul facti sui rationem redderet, quid audiuit? Stultè egisti, nec custodisti mandata domini Dei tui, quæ præcepi tibi. Quod si non fecisses, iam nunc preparasset Dominus Regnum tuum super Israel in sempiternum. Sed nequamquam Regnum tuum ultra conseruetur. Quæsiuit Dominus sibi uirum iuxta cor suum: & præcepit ei Dominus, ut esset dux super populum suum, eò quòd non seruaueris, quæ præcepit Dominus. Quæ nam erant illa? Nimirum ut Saul obiret ea munera, quæ pertinerēt ad regem: quæ uerò ad sacerdotē,

ECCLE. COMPONEN.

ea ne contingeret. Hoc mandatū
quia nō seruauit, reprobatus est,
& Regnum translātū est ad aliū.
Videamus adhuc unum. Quid acci-
didit Oze filio Aminadab 2. R. e. 6.
Nōne is uidebatur rem piam fa-
cere, quando bobus calcitrantibus,
& curru quo Arca domini ue-
hebatur ruinam minante, ipse ma-
num suam extendit ad Arcam, &
tenuit eam, ne caderet. Quam au-
tem huius facti sui mercedem re-
cepit. Iratusq; est, inquit, indignas-
sione Dominus contra Ozam, &
percussit eum super temeritate, &
mortuus est ibi iuxta Arcam Dei.
Quid ita. Nōne quod fecit, ani-
mo pio fecit. Hic certē nihil aliud
apparet. Quare igitur tam grauis
ter punitus est. quare in illo ipso
loco, quo res gesta est, necesse fuit.

N it il

DE DISSIDIIS.

it illum mori? Quia tametsi re p̄
 am facere uidebatur, tamen hoc
 facere, non ad ipsum, sed ad Leuit̄
 tas pertinebat. Quid accidit Ozia
 regi? Is cū esset rex laudatissimus,
 haberetq; sibi Deū in om̄ibus pro
 pitium, & ad adiuuandum in pro
 fligandis hostibus, Regnoq; opti
 mē constituēdo præsentiissimum,
 tandē elatus animo, cœpit sibi su
 mere ea, quæ erant sacerdotū: atq;
 ilico percussus lepra, è domo Do
 mini eiect⁹ est. Omitto hie ea que
 de Ieroboam, alijsq; legimus, nō
 minus horribilia. Quibus exem
 plis docemur, quanto perē cauē
 dum sit, ne quod Proverbio dici
 solet, Alienum fundum arantes,
 iram Dei in nos prouocemus.
 Sunt quidē optimi ominis hæ uo
 ces, Dominus illuminatio mea,

2. Par. 20.

Psal. 30.

86

ECCLE. COMPONEN.

& salus mea, quem timebo: Dominus protector uite meae: à quo trepidabo? Item illud quo clauditur ille Psalmus: Expecta Dominum, uiriliter age, & confortetur cor tuum, & sustine Dominum. Itē illud: Non timebo mala: quoniā tu mecum es. Item illud: Dominus mihi adiutor: non timebo quid faciat mihi homo. Hæc & alia quæ plura his similia sunt ad exhortandum confirmandumque animos nostros utilissima: & sunt optimi secundissimique uenti his, qui mundi huius pelagus nauigantes, ad patriæ nostræ cœlestis portum contendunt. Sed uiri fratresque charissimi, prudenter gubernanda est nauis, ne nos uenti illi, quantumuis boni atque secundi, impellant in illos scopulos, in quibus illi

N 2 . . . quos

DE DISSIDIIS

quos iam commemoravi naufragium fecerunt. Scopulus est horribilis, uiri fratres, uiolare illum ordinem, illam œconomiam, quam Dominus Deus ut sapientissimus Paterfamilias in domo sua, ut ab omnibus obseruetur, instituit: illā politiā, quā in sua ciuitate Rex potētissimus sapientissimusque erexit. Hanc nemo unquam uiolauit, sine grauissima Dei offensa iraque: suo autem certissimo exitio. Hoc minime ignorat aduersari⁹ noster Diabolus: ideoque semper huc respicit in excitandis hæresum ac schismatum tempestatibus, ut nos in hunc scopulum impellat. Ad hoc miris artibus abutitur Scripturis diuinitis, nec non sanctissimis grauissimisque ex eisdem sententijs, qui bus in Angelum lucis sese transformatur,

ECCLE. COMPONEN.

format, iuxta uerbum Apostoli, simulans se rectà ducere nos ad Deum, ut abducat à potestate & eminentia illa, quam Deus ipse in hominibus esse uult, & ordinauit, ut omnis anima superiori potestati subdita sit, eodem Apostolo teste: atque sub illo specioso summæ in Deo solo fiduciæ prætextu eò inducat, ut reiecta potestate illa, atq; illo ordine turbato, stulticia ac temeritate nostra certissimam grauissimamque iram Dei in nos prouocemus. Inter omnes artes illas, quibus innumerabilibus aduersum nos ad nocendum instructus est, ausim dicere, nullam esse qua noceat grauius, quàm hac una. Nam furta, adulteria, homicidia, & quicquid eius generis est, ad quod suis dolis homines indu-

DE DISSIDIIS

cit, priuatim singulos lædūt. Spre-
 ta uerò authoritate illorum qui
 præfunt Ecclesiæ, atq; huius polis-
 tiæ ordine turbato, corruiť subito
 disciplina morum uniuersa, ut om-
 nnes eò quò fert ille furiosus an-
 morum impetus proruentes, in
 omne scelerum genus sese præci-
 pitent. Hoc nihil est opus nos ras-
 tionibus aut exemplis docere: do-
 cet nos eheu nimis apertè hæc tam
 horrenda huius nostri deploratis-
 mi seculi facies. Neq; est quòd spes-
 remus meliora, imò indies grauio-
 ra nobis metuenda sunt & expec-
 ctanda, nisi reuertamur quisq; in
 suum ordinem, in quo Deus, uti
 militiæ huius nostræ Imperator,
 quemque constituit: ut hunc unuf-
 quisque nostrum pro sua parte &
 uocatione fideliter fortiterq; tuea-
 tur:

ECCLE. COMPONEN.

tur: neque proteruè præsumat al-
terum à suo detrudere: sed una-
nimiter nos mutuis auxilijs & of-
ficijs iuuemus. Hoc facientes
nos ipsi componemus has dissidi-
orum tempestates: & pacis sereni-
tatem gratissimam reducemus.
Ut autem omnes uidere queant,
qua ratione hæc fieri possint, ego,
reuocata ab initio in memoriam
summa sacrorum Bibliorum, præ-
sertim quæ ad eam rem maximè
pertinet, breuiter ostendere cona-
bor, qualis illa politia fuerit ab ini-
tio mundi ante Legem Mosai-
cam: qualis sub ipsa Lege: & qua-
lis postea facta per Christum, ut
talis maneat usq; ad consummati-
onem huius mundi. Principiò
cùm Deus condidisset hominem,
ut statim in ipso primo sacrorum

DE DISSIDIIS.

*Quis ordo
In Eccle-
sia.*

*Sacrificio
sum origo.*

Bibliorum capite legimus: & con-
stitutum reliquisset in manu con-
siliū sui: ut Eccles. 15. ac datis man-
datis & præceptis diceret: Si uolue-
ris mandata conseruare, conserua-
bunt te: & in perpetuum fidem
placitam seruare: apponeret illi as-
quam & ignem, ut ad quod uellet
porrigeret manum: proponeret
uitam & mortem, ut utrum place-
ret eligeret: ille miser deceptus à
serpente, extimulante superbiæ &
ambitionis affectu, per transgressi-
onem mandati, incidit in mor-
tē: stultè & infeliciter illa consiliū
sui libertate abusus. Deus aut̃ pro-
misertus miseri, consolatus est eū,
facta promissione redēptionis fu-
tura per sacrificium, quòd sibi sum-
mus Sacerdos, unigenitus uidelicet
cet

ECCLE. COMPONEN.

cet Filius, in sua ipsius carne esset
oblaturus, in expiationem, non
solum illius peccati, uerum etiam
aliorum omnium totius mundi.

Vt autem huius promissionis fi-
dem in animis hominum planta-
ret: & plantatam in perpetuum
conseruaret, uoluit sibi fieri sacri-
ficia & oblationes, quæ essent illi-
us promissi sacrificij figure, & qua-
si pedagogiæ quædam ad ipsum.

Neque tamẽ promiscuè à quibus Non est
quorum-
uis sacrifi-
care.
uis ea sacrificia fieri uolebat: sed à
singulari quodam genere homi-
num, quod ipsi pro suis inscruta-
bilibus diuinæ sapientiæ suæ confi-
lijs placuisset ad id eligere. Vnde
cum Adam haberet filios duos, Abel.
maiolem natu Cain, minorem A-
bel: & Cain quidem esset agros-
ta: Abel autem pastor ouium: & Cain.

N s uterq;

DE DISSIDIIS

uterque institueret offerre Domino: Abelis quidem oblationes respexit & acceptauit Dominus: Cain autem & eius oblationes non respexit. Is igitur cum inuideret hanc gloriam fratri suo, eductum foras in agrum interfecit. Et factus profugus ædificauit ciuitatem, procreans liberos multos, in quibus erant omnis generis opifices: ut Iubal citharædus: Tubalcain malleator, &c. Inuenimus etiam in eo genere Lamech homicidam: qualis fuit Cain generis autor. In locum autem interfecti Abelis, Dominus dedit Adam & uxori eius Euxæ alium filium, nomine Seth. In huius posteritate mansit Sacerdotium: ut in Enos & posteris eius: ex quibus fuit sanctus ille Patriarcha Noë. In quibus omnibus illud

Seth.

Enos.

lud

ECCLE. COMPONEN.

lud observatu dignum est, quod
 hi qui à Seth descenderunt, dicti ^{Filij Dei}
 sunt Filij Dei: illi uerò qui à Cain, ^{Filij homi}
 filij hominum: ut uidemus Ge ^{num}
 ne. 6. Observadum & illud, quàm
 infelicia matrimonia coierunt in
 ter filios Dei, & filias hominum:
 unde Gygantes procreati sunt:
 quorum sceleribus offensus De
 us, diluuiò extinxit genus hu
 manum, exceptis Noë cum sua ^{Noë}
 coniuge: & huius filijs cum suis
 coniugibus. Verùm de his alius
 fuerit locus differendi: nunc ad
 institutum nostrum. Ex Noë &
 huius filijs rursus dilatatum est
 genus humanum, non tamen si
 ne zizanijs. Nam impius ille
 Cham factus est irrisor patris sui: ^{Cham}
 & maledictus, suis sceleribus eti
 am posteritatem fratrum suorū,
 præci

DE DISSIDIIS

præcipuè uerò Iaphet, contaminas-
 uit: quod partim ex libro Gene-
 seos, partim ex Beroso percipi-
 mus. Sacrificium autem & digni-
 tas sacerdotalis mansit in familia
 Sem, qui erat natu maximus in-
 ter illos tres. Cæterum ordo hic,
 atque huius ordinis dignitas, &
 reuerentia huic ordini ab altero,
 quem nos ciuilem dicimus, habita-
 ta, nusquam manifestiùs se pro-
 dit, quàm Gene. 14. in Melchise-
 dec & Abraham. In his duobus
 mirabili exemplo expressum est
 utriusque magistratus, Ecclesiasti-
 ci, dico, & Ciuilis, Pontificis & Im-
 peratoris, Episcopi & Principis of-
 ficiu, id' que in summa concor-
 dia, charitate, & honore sibi mu-
 tuo exhibendo summo. Hic duo
 illi gladij in manibus duorū sum-
 mo

*Melchise-
 dec.
 Abrahã.*

ECCLE. COMPONEN.

morum magistratum. Et quam
quam in Melchisedec utriusq; po
testas apparet, (erat enim Rex
Salem: ergo habebat gladium ci
uilem; & Sacerdos Dei altissimi:
ergo Ecclesiasticum, seu spiritua
lem) Abraham tamen ciuilem strin
git: prosternit hostes: liberat ca
ptiuum Loth: reducit uniuersam
prædam, quam rapuerant hostes.
Quid autem Melchisedec: Profer
rens panem & uinum, benedicit
uictori Abraham: Benedictus Ab
raham, inquit, Deo excelso, qui
creauit Cœlum & terram: & bene
dictus Deus excelsus, quo prote
gente hostes in manibus tuis tra
diti sunt. Ecce, mirabili benedicti
one conciliat, sociat, a deo que in
unum coniungit hominem cum
Deo, ac Deum cum homine: idq;
inter

DE DISSIDIIS

interueniente panis & uini sacrificio: præludens uidelicet ad sacrificium, quod obtulit, atque discipulos suos offerre docuit ille, qui est Sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedec. Utinam uiri amplissimi, charissimiq; fratres, in hoc tanquã speculo, benè se contemplantur omnes, quicumq; magistratum in populo Dei gerunt, à summis usq; ad infimos: & horum exemplum studeant imitari. Abraham pugnat gladio: Melchisedec offert sacrificium (nam propterea additur in Scriptura, Erat enim Sacerdos Dei altissimi) dat benedictionem: Abraham uicissim dat decimas de omnibus. Quem non delectet consensus talis? Quomodo posset non felicissimè florere Respub. Christiana

ECCLE. COMPONEN.

na, si ita se mutuò amarèt, mutuò
honorarent summi Pontifices, &
summi Imperatores ac Reges in
Imperio & regnis orbis Christia-
ni: Episcopi & Principes in sin-
gulis regionibus ac ditionibus:
Clerus & Magistratus Civilis in
singulis urbibus, oppidis & pagis:
O quàm præclarè tunc haberent
res hominum: quàm benè pastū:
quàm fœcundum: quantoperè
multiplicatum gregem Domini,
sub talibus pastoribus uiderem⁹:
quàm tutum ab omni infestatio-
ne luporum, furum, atque latros-
num. Neque enim hi possunt al-
lia uia commodius intrare in ouis-
le Christi, quàm huius concordie,
quæ inter utrunq; Magistratum
esse debet, perfosso pariete. Quas
propter semper omnes suas artes
ad

Per Epi-
scopos &

DE DISSIDIIS

*Principū
discordiā
lupi inerāt
in ouilia.*

Matth. 21.

Eccle. 10.

Psalms. 33.

ad hoc expromūt, omnes suas machinas huc admoliuntur, ut hunc parietem rumpant: hoc est, dissidia & bella inter illos magistratus excitent. Mirabor, si hæc non est illa sapes, quam Paterfamilias circumdedit uineæ suæ, quam plantarat, ad arcendum ab ea feras & bestias. Quam qui dissipauerit, mordebit eum coluber: & quam destruetam conqueritur David, his uerbis: Destruxisti omnes sapes eius: posuisti firmamentum eius formidinem. Diripuerunt eum omnes transeuntes uiam, &c. Tamen si non ignoro etiam alias interpretationes recipere hanc sapes: attamen cū attendimus, quæ potest esse densior & impenetrabilior illis feris & apris sapes, quæ si duo illi utriusque ordinis magistratus inter se ita consen-

ECCLE. COMPONEN.

consentiant, in custodiendo uie
neam Domini? Quis potest esse
murus inexpugnabilior, quam
hæc illorum capitum concordia?
Non inscitè quidã Episcopis cum
suo clero: Principibus cū sua nob
litate: & populo illorum utros
rumq; curæ & custodia diuinitus
commendato, unicuiq; suas pars
tes distribuit hoc uersiculo: Tu
supplex ora: tu protege, tuq; las
bora. Si quisquis nostrum iuxta
huius uersiculi sententiam suam
partem sine æmulatione murmu
rationeq; aduersus alterum, sine
plici corde, in charitate Christia
na fideliter tueretur, non possent
non optimè habere res nostræ.
Quod quia non facimus, incidi
mus in calamitates, quarum nullum
possumus inuenire finem. Et quod

O omnis

DE DISSIDIIS

omnium est grauissimum, nemo
hîc sua peccata agnoscit: sed alioꝝ
rum lynceis oculis obseruat: &
fit quod ait Satyricus,

Vt nemo in sese tētet descen
dere, nemo,

Sed præcedēti spectetur man
tica tergo.

Cæterum ut sermonem, quem
de politia ciuitatis Dei instituis
mus reuertamur, obscurata uide
tur hæc non nihil post Melchise
dec & Abraham fuisse, & cum la
bentibus annis collapsa, ut opus
haberet instauratione. Hanc in
staurationem Deus fecit egregiè
per Moysen & Aaronē: per quos
populum suū ex Aegypto, libe
rans eum à tyrannide Pharaos
nis, eduxit. Hic illam politiam ita
instaurauit, ut multis etiã rationi
bus

ECCLE. COMPONEN.

bus cōmuniret, latis multis legibus, cū de Religione & cultu Dei, tum de cōseruanda publica in populo pace: datis præceptis multis de rectè uiuēdi ratione: cōstitutis pœnis grauissimis in horū transgressores. Cū distributus esset populus in trib⁹ duodecim, iuxta numerū filiorū Iacob, unā tribū, nēsepe Leui, uoluit esse liberā ab agricultura, cæterisq; oneribus & laboribus, ut tota uacaret his quæ pertinent ad Sacra. Exodi 28. sic loquitur ad Moysen: Applica quoque ad te Aaron fratrem tuum cum filijs suis de medio filiorum Israël, ut sacerdotio fungantur mihi, &c. Numer. 18. sic ad Aaron: Tu & filij tui & dom⁹ patris tui tecū, portabitis iniquitatem sanctuarij: & tu & filij tui simul

Aaron cōstitutus sacerdos.

DE DISSIDIIS

sustinebitis peccata sacerdotij ue-
 stri. Sed & fratres tuos de tribu
 Leui, & sceptro patris tui sume
 tecum, præstoq; sint, & ministræt
 tibi. Inter hos autē uoluit sem-
 per esse unum in ea eminētia con-
 stitutum, ut penes hūc esset sum-
 ma totius sacerdotij potestas. Hūc
 sūpreum cōstituit omnium Iud-
 dicem: ut quicquid esset difficultū
 causarum, unde ceteri Iudices nō
 possent se explicare, id referretur
 ad huius summi sacerdotis Tribu-
 bunal, de quo Deuter. 17. clarissimè
 scriptum & præceptū est his
 uerbis: Si difficile & ambiguum
 apud te iudicium esse perspexeris
 inter sanguinem & sanguinē, cau-
 sam & causam, lepram & non le-
 pram: & iudicum intra portas tua-
 as uideris uerba uariari: surge &
 ascende

ECCLE. COMPONEN.

ascende ad locum quem elegerit
Dominus Deus tuus, ueniesq; ad
sacerdotes Leuitici generis, & ad
Iudicem qui fuerit illo tempore:
queresq; ab eis, qui iudicabunt tibi
iudicij ueritatem: & facies quod
cunq; dixerint qui praesunt loco,
quē elegerit Dominus, & docues
rint te iuxta Legem eius: seques
risq; sententiam eorum, nec decli
nabis ad dextrā, neq; ad sinistrā.
Qui autem superbierit, nolens ob
bedire sacerdotis imperio, qui eo
tempore ministrat Domino Deo
tuo, ex decreto iudicis morietur
homo ille: & auferes malum de
Israël: cunctusq; populus audiens
timebit, ut nullus deinceps intus
mescat superbia. Ecce, uiri ac fra
tres, hæc est illa instauratio, con
stitutio, & confirmatio politia,

DE DISSIDIIS

præfertim quantum ad dignitatē,
 authoritatem, & potestatē sacer-
 dotalem attinet, quam Dominus
 Deus per Moysen & Aaronē fe-
 cit, uoluitq; inuiolabilē cōserua-
 ri, usq; ad aduentū Filij sui unigeni-
 titi in carnē. Nā hic erat futurus
 uerē Sūmus ille Pontifex, cuius
 Aaronicus ille umbra duntaxat
 erat, atq; figura. Quin etiam ipse
 unigenitus Filius, iam præsens in
 carne, uoluit authoritatem illius
 sacerdotij per omnia inuiolabi-
 lem conseruari, donec ipse pera-
 cto sacrificio suo, erigeret sacer-
 dotium Nouum secundū ordi-
 nem Melchisedec. Neque reli-
 quit ulli excusationi locum, si
 quis detrectare uellet obediē-
 tiam propter peccata sacerdos-
 tum, aut etiam Pontificum im-
 pietatē

ECCLE. COMPONEN.

pietatem, significans obedientiam hanc non hominibus præstari, sed Deo: cuius ordinatione illi sacerdotio præfident, siue boni sint, siue mali. Vnde apud Matthæum capite 23. non solum ad turbas, uerum etiam ad suos discipulos, quos iam ad sacerdotium Noui Testamenti formabat, loquitur hoc modo: Super Cathedram Moysi sederunt Scribæ & Pharisei. Omnia ergo quæcunq; dixerint uobis, seruate & facite: secundum opera autem eorum nolite facere. Dicunt enim & non faciunt. Quid quod ipse filius Dei Dominus noster Iesus Christus, in hoc uel præcipuè declarauit obedientiam suam, quã præstitit Deo patri usq; ad mortem, q̄ se illis iudiciis, quantumuis iniquis & impijs

DE DISSIDIIS

1. Petr. 2.

iudicandum tradidit & permisit.
 In quo Diuus Apostolus Petrus
 grauius monet nos, ut obediens-
 tiam eius imitemur. Hęc est enim
 gratia, inquit, si propter Dei con-
 scientiam sustinet quis tristitias,
 patiens iniuste. Quę enim est gra-
 tia, si peccantes & colaphizati suf-
 fertis? Sed si benè facientes patie-
 enter sustinetis, hęc est gratia apud
 Deum. In hoc enim uocati
 estis: quia & Christus passus est
 pro uobis, uobis relinquens ex-
 emplum, ut sequamini uestigia
 eius. Qui peccatum non fecit,
 nec inuentus est dolus in ore eius.
 Qui cum malediceretur, non
 maledicebat: quum pateretur,
 non comminabatur: tradebat autem
 tem iudicanti se iniuste. Neque
 uerò conuiuentibus oculis præ-
 tereun-

ECCLE. COMPONEN.

tereundum est, quòd cum filius
 Dei passurus esset pro genere hu-
 mano, non alia ratione pati uo-
 luit, quàm adiudicatus morti, idq;
 sententijs summorū Pontificum:
 ad quorum Tribunal in Deuter *Deut. 17.*
 ronomio iusserat ascendere, si
 quando difficilè & ambiguum es-
 set iudicium, ut cæterorum iudis
 cum sententiæ uariarent. Et huic
 iussioni addiderat etiam promiss
 sionē dicens: Qui iudicabunt tibi
 iudicij ueritatem. Addiderat &
 præceptum graue, ne quis ab illo-
 rum sententia declinaret: Et fas-
 cies, inquit, quodcunq; dixerint,
 qui præsumt loco quem elegerit
 Dominus, & docuerint te iuxta
 Legem eius: sequerisq; sententiã
 eorum, nec declinabis ad dextrã,
 neq; ad sinistram. Vbi hoc obiter
 O s admo

DE DISSIDIIS

Error Ni
colai Ly-
rani.

admonere est operapreciū, quod
quidam infeliciter secuti Nicolaū
Lyranum, locum illum peruersē
interpretantur, putantes illis uer-
bis, Et docuerint te secundū Le-
gē eius, hoc dici: Si docuerint te
iuxta legem eius, tūc facies quod
cunq; dixerint: sin aliter quam se-
cundum Legē eius docuerint te,
non facies. In hoc Lyranus deli-
rauit nimis. Nam si hic esset uerū
borum sensus, tunc incertus fie-
ret sermo promissionis, quo pau-
lò antè dixerat: Qui iudicabunt
tibi iudicij ueritatem: & illi qui
uenirent ad iudicem, uenirent nō
tanquam hi qui iudicium petunt,
sed tanquā iudices sententiæ ipsi-
us iudicis: quo quid potest dici
absurdius? Habent igitur uerba
illa, Et docuerint te iuxta Legem
eius,

ECCLE. COMPONEN.

eius, hanc emphasim: Facies quod
cunq; dixerint & docuerint te, eò
quod id facturi sunt iuxta legem
eius. Hæc est genuina eorum sens
tentia. Cuius prudētia & æquita
tis, non dico iã diuine, uerùm eti
am humanæ hoc esset, mittere a
liquem cum sua difficili & per
plexâ quæstione ad iudicem ali
quem, addita graui comminatio
ne, nisi eius iudicis iudicio parues
rit; & tamen addat hanc cõditio
nem, si iudicauerit secundū legē.
Si hoc dñi iudicare possent litigan
tes, iam nō esset opus querere iu
dices. Nam præceptū Domini ha
bet, ut in difficili & ambiguo iudi
cio ad huius sacerdotis Tribunal
ascendant: eò q̄ hic ibi sedeat con
stitutus diuinit⁹, ut sit Legis diuine
ng interpret: neq; ab hui⁹ iudicio
sit

DE DISSIDIIS

fit appellatio: ideò dicit: Et facies
quodcunq; dixerint, qui præfunt
loco. Sed iã reuertamur ad qua-
stionem nostram, quare generis
humani redemptor Dominus nos-
ter Iesus Christus, cùm innocen-
tissimus pro nobis nocentibus es-
set moriturus, à talibus iudicibus,
in tanta authoritate maiestateq;
ab ipso Deo constitutis, uoluerit
adiudicari morti: Profectò uiri
præstantissimi, & charissimi in
Christo fratres, non est hoc sine
ardua causa, magnoq; & stupèdo
consilio diuinę sapientiæ factum.
Cuius cõsilia tametsi nobis sunt
inscrutabilia, tamen non est inu-
tile nobis, neq; Deo ingratũ, pio
& modesto animo rem consyde-
rare, si quid fortè salutaris doctri-
næ inde queamus percipere. Disci-
mus

ECCLE. COMPONEN.

mus autem ex hoc iudicio multa,
eademque maximi momenti ad
hoc, ut q̄s efficiatur uerè, & quòs
ad fieri potest, perfectè Christianus.
Principiò, ut exemplo Domini
nostri Iesu Christi, ad quod
imitandum Petrus nos exhorta-
tur, submittamus nos illis, qui or-
dinatione diuina sedent in Cathe-
dra: quantumuis etiam hi sint ini-
iusti. Neq; enim hominibus hac
ratione obedimus, sed Deo. Des-
inde, quòd nulla iniustitia homi-
num potest esse tanta, quæ iustitiam
Dei in regimine ciuitatis
suæ, quæ est Ecclesia, labefactet.
Tametsi enim Pontifices illi, qui
Christum adiudicarunt morti, iu-
dices erant omnium iniustissimi,
impingentes illi atrocita & falsissi-
ma crimina, quòd seduceret po-
pulum,

DE DISSIDIIS

pulum, quòd uetuerit censum dare Casari, quòd blasphemauerit, &c. Deus tamen consilio suo diuino conuertit illorum iniustitiam in occasionem gloriæ iustitiæ suæ, exitum iudicij deducens ad salutem generis humani: & ueram declarans promissionem suã, qua dixit: qui iudicabunt tibi iudicij ueritatem. Quã nam ratione id fieri potest, quærat aliquis, ut in iudicio tam iniusto possit consistere iudicij ueritas? Attendite quæso uiri ac fratres, & uidebitis mirabilia sapientiæ & iustitiæ Dei, etiam impietate illorum qui in Cathedris sedent abutentis ad declarandum iustitiam, ueritatem, & misericordiam suam erga genus humanum. Possumusne in illo tam iniusto iudicio, quantum ad malitiam

ECCLE. COMPONEN.

litiam iudicium attinet, inuenire
 ueritatem iudicij, quantū ad pro
 missionem & Legem Dei: Possu
 mus utiq; idq; irrefutabilibus ar
 gumentis demōstrare. Principio
 expendamus illud, quod apud Io
 annem Cap. ii. legimus: Colleger
 runt ergo, inquit, Pontifices &
 Pharisei concilium, & dicebant:
 Quid facimus? Quia hic homo
 multa signa facit. Si dimittimus
 eum sic, omnes credent in eū: &
 uenient Romani, & tollent nos
 strum locū, & gentem. Unus autē
 ex ipsis, Caiaphas nomine, cū
 esset Pōtifex anni illius, dixit eis:
 Vos nescitis quicquā, nec cogita
 tis, quia expedit uobis, ut unus
 moriatur homo pro populo, &
 nō tota gens pereat. Ecce iudiciū
 summi Pōtificis, etiā iniustissimi,
 &

DE DISSIDIIS

& impij & non intelligentis quid diceret. Quid autem de hoc ipse Euangelista: Hoc autem à semet ipso non dixit, inquit, sed cū esset Pontifex anni illius, prophetauit quod Iesus moriturus esset pro gente: & non tantum pro gente, sed ut filios Dei, qui erāt dispersi, congregaret in unum. Audistis Euangelistam Ioannē de hoc Iudicio uiri, fratres q; iam adhibete huc illud ex Deuteronomio, & uideate num uera sit promissio Dei, & rectè impleta, qua dixit: Qui iudicabunt tibi iudicij ueritatem. Non impius ille Pōtifex erat author eius sententiæ, qui ne intellexit quidem uim eius, sed spiritus propheticus, ipso Euangelista teste, spiritus sanctus, spiritus ueritatis: cui impingere mendax & iniustum

ECCLE. COMPONEN.

iniustum iudicium, fuerit blasphemia inexpressibilis. Quin etiam in ipsius Pontificis domo, ubi Scribæ & Seniores conuenerant, ut iudicium haberet legitimi confessus faciẽ: & ut assessores suos Pontifex rogaret sententiam dicens, Quid uobis uidetur? Qui responderunt, Reus est mortis: quis nõ uidet, quàm iniustum fuerit iudicium, quàm falsa sententia, quantum ad Pontificem, & huius Senatuum attinet? Nam hi ex odio, liuore, falsis testibus, mendacibus criminibus procedebãt. Quãtum uerò ad iustitiam Dei patris, & uoluntatem unigeniti Filij eius, iusta erat sententia, & iudicij ueritas. Qua ratione hoc? Quomodo hoc possibile est? Demonstrabo clarissimè. Dixerat Dominus ad Adã:

P Ex

DE DISSIDIIS

Ex omni ligno Paradisi comede:
 de ligno autem scientiæ boni &
 mali ne comedas. In quacūq; em̄
 die comederis ex eo, morte mori
 eris. Adam cōtra præceptū come
 dit: se unā cum omni posteritate
 sua, hoc est, genere humano, in
 mortem induxit: idq; iustissimo
 iudicio Dei, nos oēs faciens reos
 mortis. Ab hac morte seu mortis
 huius reatu, ut nos liberaret Fili
 us, obtulit semetipsum, ut more
 retur innocens pro nobis. nocēti
 bus: & quod nos debebamus, ipse
 pro nobis dependeret: atq; hac
 ratione semetipsum fecit tanquā
 reum mortis, nequaquā ullo suo
 peccato (hoc enim falsissimè ipsi
 iudices illi impegerunt: & hac ra
 tione iniustissimum fuit illorum
 iudiciū) sed incōprehensibili pie
 tate

ECCLĒ. COMPONEN.

tate et charitate erga nos miseros uolens innocens depēdere, quod nos nocētes debebamus: atq; hac ratione se Deo patri astrinxit, & Deus pater iustē has pœnas ab eo exegit, postq̄ ultrò sese astrinxit, haud secūs quàm si quis nostrū pro alio promittat alicui se pensurum quod ille alius debeat, iustissimè factur⁹ sit ille, cui facta est obligatio illa pro alio, si id ad quod ille qui se obligauit ultrò, ipse ex pacto exigat. Neq; eius qui se obligauit est præscribere illi, cui facta est obligatio, per quos debeat hoc debitū exigere. In illius qui obligationem recepit, potestate est constituere ad hanc exactiōnē eos quos ipse uult. Deus pater, pro sua diuina & immutabili iustitia uoluit ab unigenito Filio suo

pœnas exigere, quas cùm nos deberemus, ipse unigenitus Filius in se receperat pendendas. Has pœnas uoluit per legitimam potestatem, à se ordinariè institutâ exigere. Ad hanc exactiõnem iudicauit magis idoneos inclementes illos, quã alios. Quis enim clemens, mitis, ac pius non exhorrescat ita tractare filium Dei: peccata hîc erant punienda, nõ quidem ipsius filij Dei, qui nullum fecerat peccatum, sed nostra in filio Dei, qui hæc in se expianda receperat. Non ne uerè scriptum est in libro Iob, capite 34. Qui regnare facit hominem hypocritam propter peccata populi. Quin etiã uiros bonos, in eminentia cõstitutos, finit, in peccata prolabi Deus, ut ex horum peccatis occasionem

ECCLĒ. COMPONEN.

tionem accipiat flagellandi popu-
lum propter peccata sua. Exem-
plo est sanctus ille Rex & Pro-
pheta David: de quo ita scriptum
est 2. Reg. ultimo capite. Et addi-
dit furor Domini irasci contra Is-
raël: commouitq; David in eis, di-
centem ad Ioab: uade numera Is-
raël & Iudā. In hoc grauiter pec-
cauit David: sed Domino hoc per-
mittente propter peccata populi.
Sed reuertamur ad iudiciū Pon-
tificum de Christo, & uideamus
illud quoq;: Cū Pilatus uocife-
rantibus, ut crucifigeret eum, re-
sponderet: Accipite eū uos & cru-
cifigete: ego enim non inuenio in
eo causam: illi uicissim responde-
runt: Nos legem habemus, & se-
cundū legem debet mori: quia
filium Dei se fecit. Hæc cū illi

DE DISSIDIIS

animis planè impijs dicerent, ueritas iudicij nihilominus ratione Legis diuinæ admirāda quadam, adeoq; stupenda prouidentia dispensationeq; Dei in his omnibus est conseruata. Nam in hoc ipso iam consummata est Lex, quod Christ⁹ in sua humanitate poenas illas omnes, quas nos, uti transgressores Legis, ipsi Legi, atq; eius authori debebamus, dependit: & quod in sacrificijs Legis hæc ipsa mors Christi multis modis erat præfigurata. Cùm itaq; adiuratus à Pontifice ut diceret eis, an ipse esset Christus Filius Dei, confitetur se hūc ipsum esse, nōne satis confirmauit se secundū Legem debere mori? Vnde apud Lucam ad illos duos, quibus se comitem adiunxit euntibus in Emaus, ita loquitur

loquitur: O stulti & tardi corde ad credendum in omnibus quæ locuti sunt Prophetæ: Nonne hæc oportuit pati Christum: & ita intrare in gloriam suam? Et incipiens à Moyse, & omnibus Prophetis, interpretabatur illis in omnibus Scripturis, quæ de illo erant. Videtis uiri ac fratres, uerum esse quod dixerunt: Nos Legem habemus: & secundum Legem debet mori: uidetis, inquam, quam mirabiliter Deus iustitiam & ueritatem suam illibatam conseruet in iudicijs illorum, quos ipse in Cathedris ad iudicandum constituit: quantumuis ipsi longè à iustitia recedant? Quod dum faciunt, ipsi quidem iniustitiæ suæ poenas dabunt: Deus autem interea

DE DISSIDIIS

conseruabit eos, qui secū dūm or-
dinationem & mandatum ipsius
submitunt se illis, nō solūm pro-
pter iram, sed etiam propter con-
scientiam, iuxta uerbum Apосто-
li Roman. 13. Adeo ne quis desit-
pit, ut ideò putet Deum abieuisse
curam & regimen Ecclesiæ suæ,
quòd sæpè fit, ut hi qui præ sunt,
sint homines mali. An horū ma-
litia, horū iniustitia impedimen-
to erit Deo, quò minus iustè & re-
ctè populum suum gubernet, eti-
am per illos ipsos, qui non Dei,
sed sua ipsorum culpa mali sunt,
& iniusti. Memorabile est uerbū
Apostoli in eadem epist. ca. 3. Est
autē Deus uerax, inquit, omnia autē
homo mendax, sicut scriptū est,
Ut iustificeris in sermonibus tuis,
& uincas cū iudicaris. Hæc quā
potui

ECCLE. COMPONEN.

potui luculenter differui de Politia ciuitatis Dei, quæ erat à Moyse usq; ad Christum. Nūc ad eam quā instituit Christus ipse, ut duraret usq; ad consummationem seculi: Principio elegit duodecim Apostolos, eosdemq; erudiuit atque formauit, ut essent ueluti Senatores quidam suæ Reip. quæ est Ecclesia. Ita formatos, quum ipse, peractis omnibus propter quæ fuerat missus à Patre, iam rediturus esset ad Patrem, suæ Reip. pub. præfecit, eandē illis dans potestatem authoritatemq; regendi, quam ipse acceperat à Patre, dicens: Pax uobis: Sicut misit me Pater, & ego mitto uos. Hæc cum dixisset insufflauit, & dicit eis: Accipite Spiritum sanctū: Quorum remiseritis peccata, remittuntur

Politia ciuitatis Dei, à Christo instituta.

Ioan. 20.

DE DISSIDIIS

eis: & quorum retinueritis, retenta sunt. Ne uerò equalis omnium potestas aliquando fieret occasio dissidij inter eos: aut si quid aliquando fortè fuerit exortum, ut tunc præsens esset atq; in prõptu ratio id componendi, elegit ex illis duodecim unum, quem summæ rerum tanquàm Consulem in ciuitate præfecit. Et quemadmodum penes Consulem solent esse clauēs portarum, ita huic dixit: Tibi dabo clauēs regni cœlorum. Et quodcunq; ligaueris super terram, erit ligatum & in Cœlis: & quodcunq; solueris super terram, erit solutū & in Cœlis. Ecce, uiri prudētissimi, uidemus his uerbis designatum Consulem ciuitatis Dei, hoc est, summum totius Ecclesiæ Pastorem, Iam cū tempus

pus

Math. 16.

ECCLĒ. COMPONEN.

pus esset, ut magistratum suum
adiret, audiamus quomodo fit
inauguratus. Hanc inaugurationem
describit nobis Ioannes Eu-
angelista, his uerbis: Cùm ex-
go prandissent, dicit Simoni Pet *Ioan. 26.*
tro Iesus: Simon Ioannes dilis-
gis me plus his? Dicit ei: Etis-
am Domine, tu scis, quia amo
te. Dicit ei Iesus: Pasce agnos
meos: Dicit ei iterum: Simon
Ioannis diligis me? Dicit illi:
Etiam Domine, tu scis, quia a-
mo te. Dicit ei iterum: Pasce
agnos meos. Dicit ei tertio: Si-
mon Ioannis amas me? Con-
tristatus est Petrus, quia dixit
ei tertio, Amas me? & dixit
ei: Domine, tu omnia nosti:
tu scis quia amo te. Dicit ei: Pasce
oues meas. Sic iam inauguratus
Petrus

Petrus ne sibi placeret tanquam
 delicatam adeptus provinciam,
 continuo subiicit Dominus: *A-*
men, amen dico tibi, cum esses iu-
nior cingebas te, & ambulabas
ubi uolebas. Quum autem senue-
ris, extends manus tuas, & alius
te cinget, & ducet quò tu nõ uis.
 Hoc autem dixit, significans qua
 morte clarificaturus esset Deum.
 Et iussit ut sequeretur se. Vidie
 mus itaq; iam apud Matthæum,
 Petrum designari tanquam Con
 sulem ciuitatis Dei. Vidim⁹ apud
 Ioannem magistratui suo inaugu
 rari. Placet ne iam uidere, quo
 modo gesserit magistratū? Hoc
 certè lōgum fuerit persequi: neq;
 admodum ad id quod nunc agi
 mus necessarium. Hic enim pro
 positum est demōstrare ordinem
 poli

ECCLE. COMPONEN.

politicum, quem Christus Rex
noster in sua ciuitate, quæ est Eccle-
lesia, instituit: non quomodo
quisq; se in suo magistratu gesse-
rit. Vt autem uideamus, quam as-
lacriter Petrus aggressus sit sui
Consulatus (sic enim nunc appel-
lare placet, ne recedamus à simili-
tudine ciuitatis) functionem, ad-
feramus pauca quædã ex his, quæ
Lucas in Actis Apostolorũ ab eo ^{Act. 1.}
gesta scribit Cap. 1. &c. Cũ esset
turba hominum ferè centum uis-
ginti, Petrus tanquã Consul eius
ciuitatis, conuocato Senatu Apo-
stolorum populoq; , exurgens in
medio fratrum, incipit agere de
eligendo nouo Senatore, hoc est,
Apostolo, in locum Iudæ, qui pes-
sierat. Attendamus quæso, & ui-
deamus, quanta cum authoritate
ac

DE DISSIDIIS

ac maiestate, & quã præclaro successu rem illam peragat. Viri fratres, inquit, oportet impleri Scripturam, quã prædixit Spiritus sanctus per os David de Iuda, qui fuit dux eorum, qui comprehenderunt Iesum: qui cõnumeratus erat in nobis: & sortitus est sorte ministerij huius. Et hic quidem possedit agrum de mercede iniquitatis, & suspensus crepuit mediis: & diffusa sunt omnia uiscera eius, &c. Quam orationem tandem cõcludit his uerbis: Oportet ergo ex his uiris, qui nobiscum sunt congregati in omni tẽpore, quo intrauit & exiuit inter nos Dominus Iesus, incipiens à Baptismate Ioannis, usq; in diem, qua assumptus est à nobis, testem resurrectionis eius nobiscum fieri unum

EOCLE. COMPONEN.

unum ex istis. Hæc cum Petrus
pro officio maiestateg; sui magis-
tratus perorasset, cæteri Aposto-
li & multitudo uniuersa, tâquàm
Senatus populusq; in Republ.
optimè constituta Consuli suo
obtemperans, statuerunt duos,
Ioseph qui uocatur Barsabas, qui
cognominatus est iustus, & Ma-
thiam. Et orantes dixerunt: Tu
Domine qui corda nosti omni-
um, ostende quem elegeris ex his
duobus unum, accipere locum
ministerij huius & Apostolatus,
de quo præuaticatus est Iudas, ut
abiret in locum suum. Et dede-
runt sortes eius, & cecidit fors
super Mathiam: & annumeras-
tus est cum undecim Aposto-
lis. Ecce hoc est initium eorum,
quæ statim post adscensionem
Domini

DE DISSIDIIS

Domini, Petrus tanquam Consul ciuitatis Dei, gessit in suo Consulatu. Quid uidetur, uiri doctissimi & charissimi fratres? Nonne egregium documentum egregij Consulis? Ceteros Apostolos Christus ipse adhuc praesens in carne elegerat, hunc Petrus, tanquam uicarius Christi in ciuitate eius eligit, per ceterorum suffragia, per publicas Ecclesiae preces, missione sortis ostendens, id quod ipse cum Senatu illo populoque gerit, non alijs auspicijs se gerere, quam regis sui Domini Iesu Christi: qui ipsum gubernatorem eius Reip. constituerat. hoc primum. Videamus proximum: quod capite sequente scribit Lucas. In die Pentecostes, cum omnes obstupescerent ad miracula, quae fiebant per

ECCLE. COMPONEN.

per immiffionem Spiritus fancti,
alijs admiratibus, quorſum ea res
eſſet euafura: alijs calumniantibus
quæ fiebant, ac dicentibus muſto
plenos eſſe eos, qui Spiritum illū
hauferāt: Petrus tanquā Consul
ciuitatis, ſtans cum cæteris unde-
cim tanquā Senatoribus, ipſe
tanquā os totius Senatus extulit
uocem ſuam nomine omnium, di-
cens: Viri Iudæi & qui habitatis
Ieruſalem uniuerſi, hoc uobis no-
tum ſit, & auribus percipite uerba
mea: Non enim ſicut uos æſtima-
tis, hi ebrj ſunt, cū ſit hora diei
tertia: ſed hoc eſt, quod dictum eſt
per Prophetam Ioël, &c. Quæ cū
multis uerbis grauiffimè differen-
do explicuiſſet, tandem orationē
concluſit his uerbis: Certiffimè ſci-
at ergo omnis domus Iſraël, quia

Q &

DE DISSIDIIS

& Dominum eum & Christum fecit Deus hunc Iesum, quē uos crucifixistis. Qua una concione circiter tria millia hominum regi suo Iesu Christo lucrificet. Nōne hoc facinus egregij Consul in ciuitate Dei? Cap. 3. cū comitatus Ioanne ascenderet in templum ad precandum, & claudus rogaret eum leemosynam, Petrus alloquitur eum: Petrus apprehēsa dextra erigit eum: Petrus deniq; concionatur, & populo id quod factū erat interpretans, tantam turbā lucrificat, ut fiat numerus credentium quinque millia. Ecquid potuit præclariùs geri à Consule ciuitatis Dei? Atque his quidem declarauit fidem suam & industriam in confirmando amplificandōq; Rē pub. sibi concreditam. Videamus etiam

ECCLE. COMPONEN.

etiam specimen seueritatis ac disciplinæ, quam in transgressores Legum exercere debēt Rerump. gubernatores. Cū maxima pars credentium, nemine quidem cogente, sed ultrò, uenderet possessiones suas, & precia poneret ante pedes Apostolorum, indigētibus distribuenda, Ananias quidā cum Sapphira uxore sua fraudem fecerunt, partem agri diuenditi sibi secretò reseruantes. Quid ad hęc ciuitatis Dei Consul Petrus? Anania, inq̃t, cur Satanās tētauit cor tuū, mētiri te Spiritui sancto, & fraudare de precio agri? Nōne manēs tibi manebat, & uenundatū in tua erat potestate? Quare posuisti in corde tuo hęc rē? Non es mētitus hominibus, sed Deo. Ecce, seuero ac rigido Consule digna in peccā

Acto, 5.

DE DISSIDIIS

tem ciuem increpatio. Neque uerò hæc fuit inanis, ut unà cum ipso uerbo euanesceret: sed è uestigiò consecuta est pœna transgressoris. Ananias enim his auditis, ilicò concidens expirauit. Idem paulò post accidit uxori eius Sapphiræ. His rationibus ita creuit amplitudo potentia, & gloria huius Reipub. ut etiam in plateas eijcerent infirmos, & ponerent in lectulis ac grabatis, ut ueniente Petro saltem umbra illius obumbraret quenquam illorum: & liberarentur ab infirmitatibus suis. Ita multitudine ciuium crescente, accidit quòd in huiusmodi fieri solet, ut non deessent, qui sua sorte parum contenti aduersus alios murmurent. Nam qui ex Græcis crediderant murmurauerunt aduersus Hebræos,

ECCLE. COMPONEN.

bræos, eò quòd despiceretur in ministerio quotidiano uiduæ eorū. Huic malo ut occurrant, ecce conuenit uniuersus Apostolorum Senatus: & aduocata multitudine, nouum creant magistratum, qui antè non fuerat, nempe septē Diaconos, qui mensis ministrarent. Hic illud obiter obseruādum est, uiri doctissimi, & fratres in Christo charissimi, an non habeat Ecclesia potestatem condendi pro ratione temporum aliquid noui, quòd non acceperit à Christo: quales sunt Leges ac Disciplina morum, cum hic nihil dubitent Apostoli etiam magistratum nouum creare? Est enim Diaconatus inferior quidam magistratus in Ecclesia, hoc est, ciuitate Dei, Ordinem Ecclesiastico loquēdi more dicimus:

*Exemplū
potestatis
Ecclesiasticæ.*

Q 3 unde

DE DISSIDIIS

unde per publicas preces, & manu
 um impositiōem datur. Imò uerò
 quicquid huiusmodi rerum fit in
 Ecclesia, ipso Christo authore fit
 per Spiritum sanctum. Per quem
 multò maxima pars eorum, quæ
 habemus in Ecclesia, est ordinata
 post ascensionem Christi: idq; per
 Apostolos, & horum successores
 Episcopos, quos necessarium est
 semper pro ratione temporum,
 nouis exurgentibus malis noua
 inuenire remedia. Ad quod antea
 quàm ab ipsis discederet, promisit
 se illis missurum Spiritum sanctū,
 Spiritum ueritatis, qui doceret eos
 omnia. Neq; hunc ad præfinitum
 aliquod tempus, putà quàm
 diu uiuerent Apostoli: sed ut ma-
 neat nobiscum semper. In hoc
 Spiritu promisit se nobiscum mā-
 surum

ECCLE. COMPONEN.

surum usq; ad consummationem
seculi. Hinc est quod Apostolus
Paulus ad Ephesios scribens, om-
nia Christo auctori tribuit, non so-
lum ea, quæ ipse præsens in carne
instituit in Ecclesia, uerum etiam
quæ post ascensionem suam in cœ-
lum, per Spiritū sanctum. Ascen-
dēs in altum, inquit, captiuam dux-
it captiuitatem, dedit dona ho-
minibus. Et post pauca: Et ipse de-
dit quosdam quidem Apostolos:
quosdam autem Prophetas: alios
uerò Euangelistas: alios autem Pa-
stores & Doctores, ad consum-
mationem sanctorum, in opus mi-
nisterij, in ædificationem corporis
Christi: donec occurramus om-
nes in unitatem Fidei, & agnitio-
nis filij Dei, in uirum perfectum,
in mensuram ætatis plenitudinis

DE DISSIDIIS

Christi. His & multis alijs in eodē capite docet, unicuiq; nostrum in Ecclesia suum officiū esse datum à Christo, haud secus quàm unicuique membro in corpore humano suum. Et quemadmodum in corpore humano membrum unum neq; inuidet, neque eripit alteri officium suum, putà, ut oculi uelint audire, aures autē uidere, manus odorari: sed summa inter ipsa est cōcordia, ita hortatur & obsecrat nos, ut quisque nostrum in Ecclesia, sua sorte contentus, hoc agat, quod ipsi iniunctum est: neque alium in suo officio turbet. Obsecro itaq; uos, inquit, ego uinctus in Domino, ut dignæ ambuletis uocatione qua uocati estis, cum omni humilitate & mansuetudine, cum patiētia, supportantes inuicem

ECCLE. COMPONEN.

uicem in charitate, solliciti seruare unitatem spiritus, in uinculo pacis: unū corpus, & unus spiritus, sicut uocati estis in una Spe uocationis uestræ. Ad eundem modū ad Romanos capite 12. scribens obsecrat: ubi inter cętera hæc sunt eius uerba: Sicut enim in uno corpore multa membra habemus, omnia autem membra non eūdem actum habent: ita multi unū corpus sumus in Christo: singuli autem alter alterius membra, habentes donationes, secūdum gratiam que data est nobis, differentes, &c. Videtis uiri ac fratres, quātam curam gesserit sanctus ille Apostolus Paulus pro conseruanda publica pace & concordia in Ecclesia Dei: Atqui hæc nulla ratione alia retineri & cōseruari potest, quā

DE DISSIDIIS

ut unusquisq; nostrum, cuiuscun-
 que status & conditionis sit, in sese
 descendat, seipsum noscat, mensu-
 ram suæ uocationis officijq; ex-
 pendat: atq; intra huius fines sese
 contineat, haud secus atque mem-
 brū unumquodq; in corpore nos-
 tro intra sui officij fines se conti-
 net. Porro quemadmodum Do-
 mino nostro Iesu Christo nihil est
 charius, neq; in cœlo neq; in terra,
 quàm spōsa sua Ecclesia: pro qua
 seipsum tradidit, ut eam sanctifica-
 ret, mundās eam lauacro aquæ in
 uerbo uite: hæc autem nulla re alia
 grauius lædi conturbariq; potest,
 quàm intestinis dissidijs: quæ sem-
 per inde nascuntur, q; homines elat-
 ti superbia, nolunt se continere in-
 tra fines suos, ut unusquisque agat
 quod sibi iniunctum est, neq; arri-
 piat

Ephes. 3.

ECCLE. COMPONEN.

piat aliena: ita nullo peccato gra-
uius offenditur De^o, quàm si quis
eam Politiam, quam ipse in sua ci-
uitate, quæ est Ecclesia, erexit &
instituit, perturbet. Hoc cum ex
alijs quàm plurimis sacra Scriptu-
ræ locis, tum uerò ex illis duobus,
quos supra adduximus, putà præ-
cepto, quod extat Deuterono. 17.
Qui autem superbierit, nolens ob-
edire, & cæt. & exemplo quod est
Numerorum 16. de Coreh, Da-
than, Abiron, & cætera, mani-
festissimum est. Quin etiam ipsa
ratio, imò usus ipse & experien-
tia docent, Respublicas nulla ra-
tione alia speciosius florere, & fe-
licius crescere, quàm mutua in-
ter Magistratus ac ciues pace &
concordia: contra uerò, nulla re
alia citius corruere, quàm horum
discors

DE DISSIDIIS

discordia. Vnde rectè faciūt Principes, quādo grauissimè animaduertunt in eos, qui in ciuitatibus magistratui rebelles, populos ad seditiones commouent. In hoc imitantur Deum ipsum, punientem Coreh, Dathan, & Abiron. Quod si quis fortè magistratus iniquior sit in aliquem ciuem: aut etiam in totum populum, non tamen propterea cuiquam concessum est, in ipsum magistratum insurgere, populum ad seditionem conuocare, sibi sumere potestatem deturbādi de sua sede illum quem constituit Rex aut Princeps, Dominus uidelicet ciuitatis. Si quid iustæ querelæ est, ad Principem, ciuitatis Dominum referendum est, ut is magistratum iniquum ad æquitatem redigat: aut in malitia
 perti

ECCLE. COMPONEN.

pertinaci mittat successorem ius-
tum. Ita se planè habet in R. ep.
Christiana, si quando Pontifices,
Episcopi, cæteriq; quibus cura hu-
ius R. eipub. est commendata, in-
cipiant esse tyranni, aut alioqui
negligentes officij, non est nobis
imitādus Martinus Lutherus, ut
nos, commoto terrarū orbe, tur-
bemus omnia, atque illis reiectis
nos cathedras ascendamus, nos re-
gimē ipsi arripiamus, & constitua-
m⁹ nos ipsos rectores Ecclesie dei:
sed cū timore atq; tremore confu-
giendū est ad ipsum civitatis Prin-
cipem, hoc est, Dominum Deum,
& orandum pro Pastoribus pari-
ter & grege, eò quòd huius pecca-
tis sæpè fiat, ut illi sint mali: peten-
dum ut ipse per Spiritum suum
bonum, utranque partem erudiat
atq;

DE DISSIDIIS

atque emendet : & in ciuitate sua
 pacem sartam tectam conseruet.
 Absit autē, ut impingamus Deo
 uel tantam oscitātiā, ut hec neg
 ligat, uel tantam inclemētiam, ut
 tam iusta petentes à se repellat.
 Nam apud Lucam quid minatur
 Petro, si alius esse incipiat in suo
 Pontificatu quā̄m debeat? Quod
 si dixerit, inquit, seruus ille in cor
 de suo: Morā facit Dominus me
 us uenire: & cœperit percutere ser
 uos & ancillas, & edere, & bibe
 re, & inebriari: ueniet Dominus
 serui illius in die qua, non sperat,
 & hora qua nescit, & diuidet eum,
 partem que eius cum infidelibus
 ponet. Ecce, non dicit, potestas
 erit ceteris seruis & ancillis, insur
 gendi in illum seruum tam ma
 le regentem domum absente Do
 mino,

Luc. 12.

ECCLE. COMPONEN.

mino, & illum deturbandi, se' que
in loco eius constituendi. Sed, Do
minus ipse ueniet, & cætera. Vnde
& Paulus tam grauius uetat, ne Rom. 14.
quis sibi iudicium in alienum fer
uum sumat. Suo enim domino
stat, & cadit. Id quod cum Pau
lus dicat de iudicio, quod fit inter
æquales: quantò grauius peccas
tum est, nos qui sub eminentioris
bus potestatibus sumus constitu
ti, sumere nobis iudicium in eos,
qui ratione ordinis ac loci sunt Iu
dices nostri? Omnia toleranda
sunt potiùs, quàm turbandus
ordo ille politicus ciuitatis Dei,
quem Deus ipse cum tanta pos
testate in ea instituit. Nam cum
hostis huius ciuitatis, Diabolus
mille sit artibus instructus ad op
pugnandum hanc ipsam Ciui
tatem,

tatem, & ab initio mundi fuerint
 semper, sint, & futuri sint usque ad
 cōsummationem eiusdem, homi-
 nes mali & impij etiam in omni-
 bus ordinibus ac statibus, horum
 malitia ipse pessimus abutitur ad
 eam oppugnationē: ut olim ethi-
 nicis illis tyrannis; & nostra ætate
 sæuissimo illo tyranno Turca: as-
 līsque impijs quàm plurimis: per
 nullos tamen unquàm grauius eā
 concussit, quàm per Pseudopro-
 phetas hæreticos. Nam hi prodia-
 tionibus rem gerunt, dum se uer-
 bis Scripturæ diuinæ tegētes, pro
 ciuibus aut præsidarijs militibus
 sese insinuant: atq; interea per fal-
 sas eiusdem Scripturæ interpreta-
 tiones, publicam inter magistras-
 tus ac ciues concordiam, qui om-
 nium firmissimus est ciuitatis mu-
 rus,

ECCLE. COMPONEN.

rus, perfodientes, hostem in medi-
am ciuitatem introducunt. Vnde
(ut etiam suprâ dixi) tam graui-
ter monuit Dominus suos, ut ab illis
sibi caueant. Attendite, inquit, à
falsis Prophetis, qui ueniūt ad uos
in uestimentis, &c. A fructibus
eorum cognoscetis eos. Sed mul-
ti tam fatuum habent palatum,
ut se pestiferis illis fructibus reple-
ant, priusquàm saporem eorum
percipiant. His opus est signo ali-
quo manifestiore, quo cognoscāt
eos, priusquàm de fructibus gus-
tēt. Diximus suprâ certissimum
signum esse Pseudopropheteꝝ pro-
uocare à totius Ecclesię iudicio ad
Scripturam sacram. Quicumque es-
nim hoc faciunt, in animo habent
noui aliquid dogmatis introduce-
re, quod prætextu Scripturarum

R adu-
l-

DE DISSIDIIS.

adulterata harum interpretatione
uelantes & commédantes, nouam
hæresim excitent. Huic proximo
est, si non prius etiam, si in-
cipiant conuellere auctoritatem
& gratiam Consulis ciuitatis Dei,
& aduersus hunc incitare popu-
lum ac plebem: hoc est, quemad-
modum lupo ille in Apologo no-
stro agnum ab hirco, sic abducere
populum ab ea, quam summo Ec-
clesiæ Pastori, & cæteris sub hoc
per Ordinem constitutis debet,
obediētia. Nam hinc semper pro-
ditionum suarum machinationes
incipiunt. Neque uerò hoc meum
est somnium aut figmentum, uiri
doctissimi, charissimi que fratres.
Optimè intellexit hoc, & clarissi-
mis uerbis docuit eximius ille Ec-
clesiæ Doctor, laudatissimus Epi-
scopus,

ECCLE. COMPONEN.

scopus, & inuictissimus Martyr
Christi Diuus Cyprian^o cū alijs
locis, tum uerò in Tractatu ter-
tio, qui inscribitur, De simplicitate
Prælatorū, & in epistola tertia,
Libri primi, quæ est ad Cornelium
Papam. In epistola hæc sunt eius
uerba: Neque enim aliundè heres-
es obortæ sunt, aut nata sunt
schismata, quàm inde, quòd Sa-
cerdoti Dei non obtemperatur:
nec unus in Ecclesia ad tēpus Sa-
cerdos, & ad tempus Iudex uice
Christi cogitatur. Cui si secundū
magisteria diuina obtemperaret
fraternitas uniuersa, nemo aduer-
sum Sacerdotum collegium quic-
quam moueret: nemo post diui-
num iudicium, post populi suffra-
gium, post Episcoporum consensu-
m, iudicem se nō iam Episcopi,

DE DISSIDIIS

sed Dei faceret. Nemo diffidio unitatis Christi Ecclesiam scinderet: nemo sibi placens ac tumens, seorsum foris nouam hæresim cõderet. Nisi si ita est aliquis sacrilegæ temeritatis, ac perditæ mentis, ut putet sine Dei iudicio fieri Sacerdotem, cùm Dominus in Euangelio suo dicat: Nõne duo passeres alle uaniunt, & neuter eorũ cadit in terrã sine Patris uestri uoluntate? Cùm ille nec minima fieri sine uoluntate Dei dicat, existimat aliquis summa & magna, aut non sciente, aut non permittẽte Deo in Ecclesia Dei fieri, & Sacerdotes, id est, dispensatores eius, nõ de eius sententia ordinari? Hoc est, si dem nõ habere qua uiuimus: hoc est, Deo honorem non dare, cuius nutu & arbitrio regi & gubernari

om̃

ECCLE. COMPONEN.

omnia scimus, & credimus. Ecce,
 uiri ac fratres, hæc sunt uerba illi⁹
 tanti Episcopi, Doctoris, & Mar-
 tyris, per omnia uerbo Dei, & ras-
 tionibus irrefutabilibus subnixa:
 quibus quid unquam potuit aut
 clariùs, aut ueriùs de hac re dici aut
 scribi? Quamobrem, quòd omnia
 illa Comitia Imperialia, omnes il-
 li conuentus, omnes illę consulta-
 tiones, reformatiões, & quicquid
 eius generis est, per hosce quadra-
 ginta iam annos, cum tantis labo-
 ribus & impensis facta, ad compo-
 nendam pacem & concordiam in
 Religione irrita fuerunt: & exor-
 ta diffidia indies latius latiusq; ser-
 pserunt, maius incrementum, &
 uires maiores acceperunt: damna-
 tum inenarrabilia, tum irrecupe-
 rabilia dederūt: horum, inquam,

DE DISSIDIIS

malorum omnium illa fuit haud
dubiè summa, primaria, ac penè
sola causa, quod uel Martinus Lu-
therus ipse, uel alij ab hoc decepti
atque seducti, suis nimium perni-
ciosis consilijs impediuerunt, quo-
minus pacificatio illa sumeret ini-
tium & progressum suum ab illa
Politia, quam Deus ipse in sua ci-
uitate Ecclesia ordinauit atq; con-
stituit: neq; adhibiti sint in consi-
lia illi: aut non recepta illorum cõ-
silia, qui ratione illius Politix &
ordinationis diuinæ semper debēt
istiusmodi consultationibus præ-
sidere: atque de omnibus omni-
um consilijs cognoscere. Neque
est (si quid ego ratione consequi
possim) quod ullam speremus pas-
cem, aut ullum horum tam atroc-
cium malorum finem, priusquam
Reges

ECCLE. COMPONEN.

Reges & Principes, tã miserè per illos decepti, rursus per uiros bonos, orthodoxe Fidei, ac sanæ doctrinæ, melioribus consilijs reducantur ab illis tam perniciosis erroribus in sententias rectas, ac discant humiliare se sub potenti manu Dei, iuxta uerbũ Principis Apostolorũ Petri: nec in his quæ ad Religionẽ pertinent, resistere illis, quos Deus ipse Religioni præfecit, atq; in tanta eminentia constituit, ut daret clauis regni Cœlorum: ut daret pedum Pastorale super omnes gentes. Discant, inquã, exẽplo Coreh & sociorum eius, exemplo Sãulis, exẽplo Ozæ, exẽplo Oziæ, deniq; q̃ plurimis aliorum exemplis, non sumere sibi ea, quæ sunt Episcoporum & Sacerdotũ, quantumuis hi uideãtur

1. Pet. vi

DE DISSIDIIS.

in suis officijs negligentēs: & quantumuis præsens necessitas uideatur officium postulare: id quod certè Sãuli & Ozæ dedit occasionem ruinæ. Discant nulla ratione committendum esse, ut turbetur ordo politiæ in ciuitate Dei, utcumque se gerât illi, qui magistratum in ea gerunt. Discât credere, Christum multò tenerius amare sponsam suam Ecclesiam, quàm ut patiatur eam peruenire in potestatem hostis. Discant exemplo Caiaphæ atque totius illius Pontificum ac sacerdotum cõcilij, qui Christum condemnarunt ad mortem, quod Deus pro sua inscrutabili sapientia nouit non solum uirtutibus, uerùm etiam uitijs, peccatis, & sceleribus grauissimis illorum qui sedent in Cathedris, abuti ad gloriam

am

ECCLE. COMPONEN.

am suam, & utilitatē Ecclesiæ sug:
 quemadmodum illorum impieta
 te abusus est ad perficiendum res
 demptionem nostri per mysteri
 um crucis. Discamus denique om
 nes exēplo populi Israelitici sub
 Dauide, ita instituere uitam nos
 stram, ne Deus iratus peccatis nos
 tris non solūm permittat hypo
 critas regnare super nos, uerūm
 etiam eos, qui benè præsumt san
 ctos, prolabi in peccata, ut ex ho
 rum occasione scelera nostra puni
 at. Hæc doctrina si candidè recep
 ta, atq; rectè intellecta fuerit, non
 erit difficilè uidere, qua ratione fac
 cienda sit concordia, recuperanda
 pax, & instauranda ea quæ hostis
 quassata tā crudeliter dissipauit. Il
 le quidem exemplo lupi illius Aes
 opici uirulēta obtrectatione hoc

R s egit,

DE DISSIDIIS

egit, ut abduceret nos à Pastoribus nostris, & acerbissimis odijs in eisdem inflammaret. Nos autem nõ sumus imitati prudẽtiam agni, ut spreta dolosa obtrectatione lupi, cogitaremus, quàm grauius nobis præceptum fuerit, ne ab horum cura, custodia, ac latere nos pateremur abduci. Defecimus à Pastoribus, offensi foetore famæ, quam de illis dispersit lupus, offensi plerorumq; manifestis peccatis, offensi nonnullorum potentia nimia tãquàm cornibus hirci, offensi opibus, ac diuitijs ut pilis, & quicquid istiusmodi est, quod Diabolus in calumniam, homines autẽ maleuoli in occasionem odijs atque inuidiæ possunt arripere. Post quàm autem defecimus, facti sumus præda, & in uarios errores ac sectas.

ECCLE. COMPONEN.

sectas, atq; inenarrabilia mala dis-
tracti, nusquam inuenimus, qui
nos possit recolligere, atq; in unū
ouile redigere. Hoc nimirum præ-
uidit sanctus ille Abbas Diuus Ber-
nardus, quādo in sermone in Can-
ticum canticorum 33. commemo-
rat quatuor illa tentationū gene-
ra in corpore Christi, id est, Eccle-
sia, quæ ait per Prophetam David
indicata esse Psal. 90. His uerbis:
Nō timebis à timore nocturno, à
sagitta uolante in die, ab incurso
& dæmonio meridiano. Prima tē-
tatio fuit timor nocturn⁹, quādo
tyrāni in Ecclesiā nascentē perse-
cutionib⁹ sauebāt, arbitrātes se in
hoc ipso obsequiū præstare deo, q̄
martyres interficerēt. Secūda, quā-
do iā depulsis tenebris illi⁹ noctis,
heretici Christū professi, sed inflati
super

DE DISSIDIIS

superbiæ spiritu, noua dogmata
 aduersus matrem suam Ecclesiam
 sparserunt: quæ fuit sagitta uolans
 in die. Sed hæc quoq; pestis depul-
 sa est per sapientiam sanctorum,
 sicut prima per patientiam marty-
 rum. Secundam itaque tentatio-
 nem statim secuta est tertia, signi-
 ficata, Negocio perambulante in
 tenebris. Atq; hæc est illa, ex qua
 lupus arripit occasionem quarta,
 ut agnos abducatur ab hircis, qui-
 bus mandata est ipsorum custodia.
 Quænam est hæc tentatio? Est hy-
 pocrisis eorum, qui sub titulo pre-
 textuq; Religionis suum negoci-
 um agunt, diuitias, & potentiam
 huius mundi aucupantur: de quibus
 hæc sunt uerba Diui Bernardi:
 Serpit hodie putida tabes per om-
 ne corpus Ecclesiæ, & quo latius,
 eo

ECCLE. COMPONEN.

eo desperatiùs, eoq; periculosiùs,
quò interiùs. Nam si insurgeret a-
pertus inimicus hæreticus, mitte-
retur foras & aresceret: si uiolen-
tus inimicus, absconderet se forsi-
tan ab eo. Nunc uerò quem eñci-
et, aut à quo abscondet se? Omnes
amici, & omnes inimici: omnes
necessarij, & omnes aduersarij: o-
mnes domestici, & nulli pacifici: o-
mnes proximi, & omnes quæ sua
sunt quærunt. Ministri Christi
sunt, & seruiunt Antichristo. Ho-
norati incedunt de bonis Domi-
ni, qui Domino honorem nõ des-
ferunt. Inde is quem quotidie uis-
des meretricius nitor, histrioni-
cus habitus, regius apparatus, in-
de aurum in frenis, in sellis & cal-
caribus, & plus calcaria quàm alta-
ria fulgent. Inde splendida mensa
sa

DE DISSIDIIS

se & cibus & cyphis; inde comestationes & ebrietates: inde citharra, & lyra, & tibia; inde redundantia torcularia, & promptuaria plena, eructantia ex hoc in illud. Inde dolia pigmentaria, inde referta marsupia. Pro huiusmodi uolunt esse, & sunt Ecclesiarum Præpositi, Decani, Archidiaconi, Episcopi, Archiepiscopi. Nec enim hæc merito cedunt, sed negocio illi quod perambulatur in tenebris. Olim prædictum est, & nunc tempus impletionis aduenit. Ecce in pace amaritudo mea amarissima. Amara prius in nece martyrum: amarior post in conflictu hereticorum: amarissima nunc in moribus domesticorum. Non fugare, non fugere eos potest: ita inualuerunt, & multiplicati sunt super numerum. Intestina &

Esaia 38.

Esaia 1.

ECCLE. COMPONEN.

na & insanabilis est plaga Ecclesie
fig: & ideo in pace amaritudo eius
amarissima. Sed in qua pace: Et
pax est, & non est pax, Pax à paganis,
& pax ab hereticis: sed non profecto
à filiis. Vox plangentis in tempore
isto: filios enutriui & exaltaui:
ipsi aut spreuerunt me. Spreuerunt
& maculauerunt me à turpitudine,
à turpi questu, à turpi commercio,
à negotio denique perambulante
in tenebris. Hæc ibi Diuus Bernardus
de corruptis moribus eorum qui præ
sunt Ecclesie, nequaquam obrectandi
libidine: aut quòd hac ratione uelit
persuadere agnis, ut propter istius
modi foetorem recedant ab istis
hircis, cum illis qualibuscunq;
etiã, tamẽ custodia agnorum
comendata sit à matre: sed sub
persona matris, deplorantis

rātis quod illi quibus agnorum fu-
 orum, hoc est, filiorum custodiam
 commendauit, non sint puriores.
 Quid autem interea lupus? Is arri-
 pit hunc ipsum Bernardi locum, &
 quantacunq; cum exaggeratione
 potest proponit agnis: Phi, inq̄t,
 uos sub talibus hircis pascimini:
 Nondum olfacitis foetorem illo-
 rum, ita commotum & exagitat-
 tum à uiro tanto, qui ipse sub eis
 de pascens, tam grauius eo est of-
 fensus: Ne sequamini igitur illos
 tā foetidos hircos: sed reuertimini
 ad matrē uestram candidissimam,
 placidissimā, ubere q; lacte dulcissi-
 mo distēto uos expectātem. Iam
 quibus adest quidem illa columbi-
 na simplicitas, sed non item serpens-
 tina prudentia, facilē audiunt uos
 cem lupi: facilē deficiunt à talibus
 hircis

ECCLE. COMPONEN.

hircis, & fiunt præda lupo. Quibus autem unam cum simplicitate adest etiam prudentia, hi certe imitantur agnum illum Aesopicum, contulius meliusque esse iudicantes, tolerare foetorem hircorum, quam incidere in dentes luporum. Iam hoc ipsum clarissimis uerbis ibidem docet ipse Diuus Bernardus: sed quæ lupus iste pro sua astutia à superioribus abscindit, quod sciat his planè suas insidias detegi, si quemadmodum superiora illa recitata sunt, recitentur. Sic enim pergit Bernardus, quartam tentationem Ecclesiæ explicans: Superest ut iam de medio fiat demonium meridianum ad seducendos, si qui in Christo residui sunt, adhuc permanentes in simplicitate sua. Siquidem ab *Iob. 40,*

forbuit fluuios sapientium, & torrens

S

tes

DE DISSIDIIS

tes potētium, & habet fiducia ut
 Iordanis influat in os eius. i. simplices & humiles qui sunt in Ecclesia. Ipse enim est Antichristus; q̄ se nō solūm diē, sed & meridiē mentietur; & extolletur supra id quod dicitur, aut q̄d colitur De⁹: quem Dominus Iesus interficiet spiritu oris sui, & destruet illustratione aduētus sui, utpote uer⁹ & æternus merities, spōsus & aduocatus Ecclesiæ, qui est super omnia Deus benedictus in secula, Amen. Ecce uidetis uiri doctissimi, & fratres in Christo Iesu mihi charissimi, q̄ dolo lupo ille rapacissimus adduxerit uerba Diui Bernardi ut his abduceret agnos à suis pastribus: & q̄ claris uerbis ibidem Bernardus indicet ipsum lupo, Antichristum esse ostendens: & quòd

ECCLE. COMPONEN.

quòd dissolutos illos pastores su-
prà dixit ministros Antichristi,
id eò pertinere, quòd in hoc ipso
ministrent Antichristo, quòd nò
custodiant oues ea fide, qua debe-
bant; aut potius, quod suo foetore
reddent agnis imperitioribus oc-
casione, ut à se ad lupos, hoc est,
Antichristum & huius Pseudoprophetas
& Pseudapostolos deficiant. Nos autem fratres charis-
simi, toleremus potius foetorem
hircorū, qui propter ipsa cornua,
hoc est, potentiam quam à Deo
acceperunt, formidabiles sunt lupis
quoque, quàm ab illis transeuntes ad
Antichristum, efficiamur praeda
crudelissimis & sanguinarijs lupis.
Quandiu in huius mundi deserto
siue sylua pascemur, inter
hircos & hēdos nobis pascendum
S a est,

DE DISSIDIIS

est, & horum foetores nobis ferendi. Neq; enim fugare eos, nec fugere possumus, ut ait Bernardus. Multò autem melius, hoc est, quàm incidere in lupos. Cùm autem aduenerit dies Domini, ut se
Matth. 23 deat super sedē Maiestatis suę, tūc congregabuntur ante eū omnes gentes, & separabit eos ab inuicē, sicut pastor segregat oues ab hædis: & statuet oues quædam à dextris suis, hædos autē à sinistris. Tunc non erunt nobis amplius molesti foetores hircorū. Illi tunc cū suis hædis, hoc est, illis quæ mala illorum in uita exempla sunt imitati, segregabuntur à nobis. Si quæ fuerunt fideles pastores, (quales multi & fuerunt olim, & adhuc sunt in Ecclesia, & semper erunt: absit enim ut omnes sint hirci) quos constituit
 Dos

ECCLE. COMPONEN.

Dominus super familiam, ut dēt illis cibum in tempore, & cū uenerit, inuenerit eos sic facientes, hos collaudatos constituet super omnia bona sua. Quibus aut, que horum uocē audiuerunt, & horū uirtutes sunt imitatae, dicitur⁹ est, Venite benedicti Patris mei, possidete paratū uobis regnū à constitutione mundi. Hircis aut cum suis hādis : Discedite à me maledicti in ignem æternum.

Opinor, uiri ac fratres in Domino charissimi, me satis luculenter explicuisse locum illum Diui Bernardi, quem nobis exprobrat lupus, ut ab illis, quorū custodiæ commēdati sumus, nos abducatur, atq; sibi ad dilaniandum deuorandumq; faciat prædā: & quā dolose absciderit illa uerba eiusdem

DE DISSIDIIS

Diui Bernardi eodem loco, quibus nobis indicat ipsius lupi insidias.

Simili artificio doloq; idem lupus exprobrat nobis uerba eiusdem Diui Bernardi, quæ sunt in sermone eius de Cõuersione sancti Pauli. Videbatur iam cessasse (inquit ibi Bernardus) persecutiois tempus: sed ut palàm factum est, nunquam deest persecutio Christiano, sed neque Christo. Et nunc, quod grauius est, ipsi Christum persequuntur, qui ab eo ueritque Christiani dicuntur. Amici tui Deus, & proximi tui aduersum te appropinquauerunt & steterunt. Coniurasse uidetur contra te uniuersitas populi Christiani à minimo usque ad maximum: à planta pedis usque ad uerticem

ECCLE. COMPONEN.

uerticem non est sanitas ulla :
egressa est iniquitas à seniori-
bus iudicibus uicarijs tuis , qui
uidentur regere populum tu-
um : Non est iam dicere , ut po-
pulus , sic Sacerdos : quia nec sic
populus , ut Sacerdos. Heu heu
Domine Deus , quia ipsi sunt in
persecutione tua primi , qui uis-
dentur in Ecclesia tua primatum
diligere , gerere principatum.
Arcem Sion occupauerunt , ap-
prehenderunt munitiones , &
uniuersam deinceps liberè & pos-
testatiuè tradunt incendio ciuita-
tem. Misera eorum conuersatio ,
plebis tuæ miserabilis subuersio
est. Atq; utinam sola hac parte no-
cerent. Effet fortè qui Dominica
præmonitus & præmunitus ex-
hortatione , daret operam ipso-

DE DISSIDIIS

Matth. 23

rum non exēpla imitari, sed obseruare præcepta: iuxta illud: *Quæ dicunt facite, & ad opera illorum nolite respicere.* Nunc autē dati sunt sacri gradus in occasionem turpis lucri, & quæstum æstimant pietatē. Copiosissimæ siquidem pietatis inueniuntur in suscipienda, imò accipienda magis animarum cura: sed hæc apud eos cura minor, & de animarum salute nouissima cogitatio est. An uerò Saluatori animarū, grauior ulla poterat esse persecutio? Iniquè agūt & cæteri contra Christū, multiq; sunt nostris tēporibus Antichristi. Hactenus lupus recitat uerba Bernardi: quibus nos deterret, & abducere conatur ab his, qui præsunt Ecclesiæ: tanquàm ille agnum à suo custode hirco. Sed prudent

ECCLE. COMPONEN.

prudētis agni est obseruare, quid
sibi uelit Diuus Bernardus illis
uerbis: & quid lupo sua expro-
bratione. Diuus Bernardus ibi de-
plorat uitia & peccata, non solum
eorum qui præsunt Ecclesiæ, ue-
rùm etiam ipsius populi. Hoc cer-
tè & nos assiduis gemitibus, suspi-
rīs, querelis, & lamentationibus
facimus. Conqueritur quod qui
suscipiunt, imò, ut ipse corrigens
uerbum ait, accipiunt animarum
curam, id faciunt magis turpis lu-
cri causa, quàm desyderio salutis
animarum. An non nos hoc ip-
sum assiduè deploramus? Quod
ad me attinet, testes mihi erunt,
quotquot me iam per triginta
duos annos docentem audierunt.
Non tamen omnes ita faciunt.
Nam ego adhuc noui mul-

DE DISSIDIIS

tos in Ecclesia nostra, pastores
 fidelissimos: & qui si uellent, possent
 habere quæstum multò amplio-
 rem quàm habent. Nunc autem
 contenti sua sorte, hoc unum
 curant, ut gregem sibi con-
 creditum fideliter pascant. Atque
 interea in summa castitate pñssis-
 simam uitam agunt: idque uideo in
 hac nostra Ecclesia nunc in ætate
 eius uergente, & ut apparet, prope
 modum decrepita: quæ nascens
 habuit Episcopos & Sacerdotes
 quàm plurimos non solum Doctrinæ
 excellentia, uerùm etiam
 uitæ sanctimonia, & gloria marty-
 rii clarissimos. Illa autem Eccle-
 sia, ad quam nos inuitat lupo,
 iam statim in ipso primo sue ætatis
 flore habet homines sceleratissimos
 pro pastoribus, auaritiæ & libi-

ECCLE. COMPONEN.

libidinis insatiabilis: è quibus quorundam noui, qui ductas uxores re-
pudiarunt, & alias quæ magis pla-
cerent duxerunt. Neq; tamẽ cum
his ipsis sine pellicibus uixerunt.
Ut interim nihil dicam de Do-
ctrina, per omnia corruptissima,
& impia, adeoq; blasphema. Ta-
lia cum sint principia istius Eccle-
siae, quem putamus fore progres-
sum: qualẽ etatem maturã: qualẽ
senectam: Si modò contingat eã
ad senectã peruenire, quod equi-
dem non puto futurum. An igitur
Diuus Bernardus uoluit nos à
nostra Ecclesia propter multorum
corruptos mores deficere ad illã
talẽ: Nihil minus, uiri ac fratres
mei dilectissimi. Nã audiamus ea,
quæ mox in eodẽ illo sermõne dicit, à
lupo eadẽ astutia, qua illa in illo in
Cantis

DE DISSIDIIS

Canticum canticorum abscissa ac
 dissimulata. Hæc uidet Christus,
 inquit, & silet: hæc Saluator patitur,
 & dissimulat. Propterea dissimulemus
 nos quoq; necesse est, & sileamus
 interim, maximeq; de Prælati-
 bus nostris, magistris Ecclesiarum.
 Sic nimirum, sic placet & ipsis
 ut euadant nunc humana iudicia:
 ueniatq; semel iudiciū gratiæ
 ue his, qui præsumunt: & potentes
 patiantur tormenta potenter. Ecce
 uiri ac fratres, hoc est consiliū
 uiri Diui Bernardi, hæc eius sententia:
 non ut deficiamus ab Ecclesia
 propter foetores illorum hircorum:
 sed ut toleremus eos quandiu
 tolerat eos Christus. Eodem
 pertinet parabola Domini de Zizanijs,
 Matthæi decimo tertio.

Iam

ECCLE. COMPONEN.

Tam his intellectis, ultrò eas
nescunt illæ nebulæ, quas lupus
offundit agnorum oculis (lupum
hic nullum hominem certum no-
mino, sed ipsum diabolum, qui
per eos quos seduxit loquitur) cū
citatur Hadrianum Sextum Pon-
tificem Romanum, confitentem
quòd Dominus persecutionem
Ecclesiæ permittat propter pecca-
ta hominum, & maximè sacerdo-
tum, & abominandos abusos in
spiritualibus in sede Romana.
Item cū recenset, quæ vitia os-
tenderint in Ecclesia à Paulo
Tert. Cardinales delecti: ut,
quòd Summi Pontifices coacer-
vent sibi adulatores: quòd Cardines
ambiant Episcopatus, &c.
Itē quæ admonuerint Cardinales
legati à Sūmo Pōtifice in Cōcilio

Tris

DE DISSIDIIS

Tridētinō. Ex quibus omnibus colligit, posteriores Pontifices, & cæteros ordines plurimum degenerasse à prioribus, tanquã filios à patribus. Hoc autē quis negat? Nōne hoc est, quod cum Diuo Bernardo non solū nos deploramus, uerū etiam ipse Pontifex Hadrianus, & ipsi Cardinales à Paulo Tertio delecti, & ipsi legati in Concilio deplorant, conuocatis, & petunt à patribus conuocatis, ut his malis studeant mederi? Tam quod inde cōcludit, ideo eos nō posse esse Iudices Doctrinę Ecclesiasticę, ut demus esse bonam consequentiam, saltem de illis qui sic degenerarunt, facillimum est & expeditissimum respondere: Sint igitur hi Pontifices Iudices, qui talibus querelis
&

7
ECCLE. COMPONEN.

& mandatis declarant se non de
generasse: sint horum legati: qui
sua illa tam pia admonitione de
clararunt, quàm graue & synces
rum haberent iudicium: & quàm
piè optauerint abusus illos, &
quicquid illorū malorum est, ex
Ecclesia sublatum esse. Hi inquam,
sint Iudices, & ceteri Episcopi ac
patres, qui ad hoc ipsum tāquam
Senatus ciuitatis Dei conuocantur,
ut de talibus cognoscant, &
sententias ferāt. Sed quia hi sunt
pastores gregis, ideo lupus refu
git horum sententias: & prius
quàm incipiant iudicare, ipse ab
eorum iudicio appellat. Certo
enim præscit, se horum senten
tijs condemnatum iri. Quem
igitur appellat? Audite, uiri ac fra
tres in Christo Iesu dilectissimi,
audite;

DE DISSIDIIS

audite, inquā, & cognoscite, quibus technis se iudicio subtrahere conetur, ut sublato omni iudicio, reiecta omni authoritate & potestate, ipse pro sua libidine in ouili Christi impunè grassari possit, usq; in ipsius Domini gregis, quæ sperat adhuc habesse longissimè, aduentum. Hunc enim appellat Iudicem. Idq; se rectè facere, persuadeere nobis conatur argumento è symbolo Apostolorum sumpto, ubi dicitur: Quòd is uenturus sit iudicare uiuos & mortuos. Vides tis uiri ac fratres, quàm uerum sit quod dici solet: Lupus pilos non mores mutat. Ita ab initio semper cum imperitis Scripturarum agit, ut harum prætextu eos decipiat. Quid ais ô execrande? Hæcine est sententia illius articuli?

cili: Cur nō recitas etiam ea quæ
 præcedunt? Præcedit autem: Ad-
 scendit ad Cœlos: sedet ad dextrā
 Dei Patris omnipotentis . Iam
 sequitur : Inde uenturus est iudis-
 care uiuos & mortuos . Interea
 tu cruentissime, tu sanguinaria be-
 stia, tu aduersarie diabole, grassas
 beris in ouili Christi? Ne spera
 hoc ô scelestissime . Frustrabitur
 te ista tua spes tam improba . Ipse
 enim priusquam ascenderet, con-
 stituit in hac terra iudices suo lo-
 co, qui te cum tuis imposturis iu-
 dicabunt & profligabunt. Hi sunt
 quibus ipse dixit: Sicut me misit
 Pater, & ego mitto uos : accipite
 Spiritum sanctum, &c. Et qui
 uos audit, me audit. Et quibus a-
 peruit sensum ut intelligerent
 Scripturas, ut possent de Doctri-

DE DISSIDIIS

na iudicare. Hos, inquam, & horum successores constituit iudices controuersiarum de Doctrina & Religione quātumuis reclamet aduersarius.

Sed ait, hoc posse concedi in illis successoribus, qui succedunt Apostolis, non in Cathedris, sed in Fide & Virtute. In alijs autem non. Tam quæro, quare ergo Caiaphas prophetauit, quod Christus esset moriturus pro gente: utrum quod in Fide & Virtute succederet Aarōni, an quod in Pontificatu? Certè Ioannes Euāgelista respondet: quia erat Pontifex anni illius. Ergo unctio spiritus propheticæ sequebatur Pontificatū, non fidē aut mores Caiaphæ, quæ constat fuisse hominē impiū. Hic nobis obululat lupus: Hoc est uerum

num

ECCLE. COMPONEN.

num duntaxat exemplum: quo nihilò plus potest probari, quàm si quis hoc modo argumentetur: Asina Balaam locuta est uerba humana: ergo omnes asinæ loquentur uerba humana. Obsecro uiri fratres, quid hoc est argumenti: quid inter hæc duo simile? Deus in Deuteronomio uerbis disertissimis promisit, quod summus Sacerdos unà cum reliquis Leuitici generis essent iudicaturi iudicij ueritatem, idq; secundùm Legem tanquam secundùm regulam. Hanc suam promissionem adeò noluit fieri uanam, ut etiam in impio Pontifice ueram faceret. Quid simile in asina Balaam? Vbi promisit unquam asinas debere loqui uerbis hominũ? Vnde suprà clarissimè ostēdimus,

T : etiam

DE DISSIDIIS

etiam illud iudicium, quo Christus
 stum adiudicauerunt morti, fuisse
 se quidem iniustissimum propter
 impietatem iudicum, ex falsis cri-
 minibus procedentium, cum dice-
 cerent Christum esse seductorem
 blasphemum, &c. Secundum Lex
 gem tamen fuisse iudicium uerita-
 tatis. Quia tota Lex & Prophetæ
 habebant, quod Christum oportet
 teret pati, propter peccata, non
 sua, sed nostra: & ita intrare in
 gloriam suam: quemadmodum
 ipse docuit duos illos discipulos
 in itinere, explicans illis Scripturas
 Legis & Prophetarum, teste Eua-
 ngelista Luca Capite uigesimo
 quarto. Vis tu hæc cõparare cum
 asina Balaam?

Rursum, si nihil ad hæc facit
 successio in Cathedra, sed successio
 fio

ECCLE. COMPONEN.

sio in Fide & uirtute , quæro
quamobrem Christus ipse tam
grauiter præceperit turbis atque
discipulis suis, ut seruarent & fa-
cerent omnia , quæcunque Scri-
bæ & Pharisei dixerint eis. Nam
hos non successisse Moyfi in Fi-
de & uirtute, manifestū est : quia
flagitia illorum multa & maxima
in eodem illo capite Dominus Ie-
sus reprehendit grauissimè. Qua-
igitur de causa uoluit eos audiri:
& omnia quæ dixerint , à turbis
& suis discipulis fieri. Respondet
Dominus Iesus ipse : Quia super
Cathedram Moyfi sederunt : er-
go , inquit , quæcunque dixerint
uobis , seruate & facite : secun-
dum opera uerò eorum nolite fa-
cere . Dicunt enim & non faci-
unt. Quid obsecro aduersum hæc

T 3 dici

DE DISSIDIIS

dici potest: Attamen obicit aduersarius, Apostolos non fecisse ea, quæ illi eis dixerunt: sed cum denunciaſſent eis, ne omninò loquerentur, neq; docerēt in nomine Ieſu, reſpondiſſe. Si iuſtum eſt in conſpectu Dei uos potius audire quam Deum, iudicate. Non enim poſſumus quæ uidiſumus & audiuiſumus non loqui. Quid igitur dicemus? Vtrum iocatus eſt Chriſtus cum turbis & diſcipulis ſuis, quando tam grauiter præcepit, ut omnia, quæ illi dicerēt eis, ſeruarent ac facerent: an diſcipuli auſi ſunt tam graue ſeriumq; præceptum Domini tranſgredi? Neutrum horum fratres mei, ſed cum præciperet illud, ualdè ſeriò locutus eſt: & cum Apoſtoli ſic reſponderent illis, nihil aduerſus illud præce-

ECCLE. COMPONEN.

præceptum admiserunt. Qui sic
Quia cum Apostoli contra illos
rum edictum pergerent annun-
ciare Christum, iam abolita fuit
Cathedra Moyfi, & erecta Cathe-
dra Christi: ut iã ea res nihil pers-
tineret ad illud mandatum de ob-
servando & faciendo omnia quæ
illi dicerent. Hoc ita esse, cum ex
alijs, tum ex epistola ad Hebræos
manifestissimum est. Translato
enim Sacerdotio, inquit, necesse
est, ut & Legis translatio fiat. Si
itaque tunc tanta necessitas in-
cumbat omnibus audiendi eos,
qui sedebant in Cathedra Moyfi,
siue boni essent, siue mali: ut mor-
te puniendum esset peccatũ eius,
qui aduersus illos superbiret, nos
lens obtemperare: quanto graui-
or nunc nobis incũbit necessitas,

Hebræ. 7.

DE DISSIDIIS

audiendi eos qui sedent in Cathedra Christi: & quanto grauius peccatum est aduersus hos superbire, & his nolle obtemperare: An non Christus ipse in hoc uel maxime declarauit obedientiam suam Deo patri suo, quod se illis talibus iudicandum permisit: neque in ipso iudicio uel minimo uerbulo factus est illis obstreperus: Quod autem apud Mattheum 23. & alias tam grauiter eos increpat, quemadmodum & Ioannes Baptista apud eundem Euangelistam, & Lucam Cap. 3. id nondum adimit eis functionem illam publicam, & Iurisdictionem: sed increpat eos propter enormitatem peccatorum: & prædicit eis instare tempus, quo relinquatur eis domus ipsorum deserta. Aderat enim iam

ECCLE. COMPONEN.

iam finis sacerdotij ipforum : & instabat tempus noui sacerdotij, secundum ordinem Melchisedec, in oblatione panis & uini: cuius Pontifex erat Christus ipse, ab ipso Deo per iusiurandum confirmatus sacerdos in æternum. Cæterum erat post sacerdotium illud Aaronicum uenturum sacerdotium ipsius Christi. Nihilominus tamen Deus uoluit illis præstari obedientiam, & illorum iudicio & imperio obtemperari usque ad ultimum eius sacerdotij finem: quanto magis itaque nos debemus obtemperare sacerdotibus his, qui sedent in Cathedra Christi, & quibus dixit, Qui uos audit, me audit, cum certo sciamus post hoc sacerdotium nullum esse uenturum aliud? Sed audio: Obtempera-

T s rem,

DE DISSIDIIS

rem, si tales essent, quales erant
 Apostoli: nunc sunt ambitiosi, au-
 uari, luxuriosi, & omninò tales,
 quales in illis duobus sermonib⁹
 describit Diuus Bernardus. Au-
 dio te: sed audi me uicissim, quis
 quis es qui talia objicis: An non
 erant multò magis etiam tales illi
 qui occiderunt Prophetas, qui oc-
 ciderunt ipsum Christum: Et ta-
 men Deus tolerauit eos usque ad
 ipsius Christi aduentum, in scru-
 tabili diuinæ sapientiæ suæ consi-
 lio, malitia & iniustitia illorum
 abutens, ad perficiendum myste-
 rium Crucis, ad salutem totius ge-
 neris humani. Quis cognouit sen-
 sum Domini: aut quis consiliarius
 eius fuit: Per illos percussit uni-
 genitum illum, atq; unicè dilectū
 filium suum, puniens in eo pecca-
 ta

ECCLE. COMPONEN.

ta nostra : quid si illi placeat per
horum iniustitiam atque tyrann
nidem punire in nobismetipsis.
ea que ipsi admittimus qui sumus
membra , constituentes corpus
illud , cuius ille est caput : Neq;
enim ideo propter peccata nostra
percussit illum innocentem , ut
nos nocentes in peccatis nostris
deliciemur, nihil pro his afflictio
num ferentes : ut multi nostra
hac tempestate seducti à lupo
falsò sibi persuadent : sed quem
admodum testatur Petrus, Chris ^{1. Pet. 2.}
tus passus est pro nobis , nos
bis relinquens exemplum ut ses
quamur uestigia eius . Et Paul
lus dicit se adimplere ea quæ de
sunt passionum Christi in carne
sua , pro corpore eius, quod est
Ecclesia . Quare cum ibidem ius
beat

DE DISSIDIIS

beat Petrus seruos subditos esse
 in omni timore dominis suis,
 non tantum bonis & modestis,
 uerum etiam discolis: quanto ma-
 gis uult nos esse subditos sacerdo-
 tibus, qui sedet in Cathedra Chri-
 sti, qualescunque etiam hi sint,
 dummodo tolerat eos Christus?
 Nam hoc ipsum est, quod ait Di-
 uis Bernardus in sermone de Co-
 uersione sancti Pauli, ut supra
 ostendimus: hæc uidet Christus,
 inquit, & silet: hæc Saluator patit-
 tur & dissimulat. Propterea dis-
 simulemus nos quoque necesse
 est. Ecce, uiri doctissimi, & quicun-
 que estis, uel domini mei, uel
 fratres in Christo Iesu chariss-
 mi, hoc est, fundamentum con-
 stituendæ pacis in Ecclesia Chri-
 sti. Hoc ante omnia ponere necesse
 cessat.

ECCLE. COMPONEN.

cessarium est. Quod nisi positum fuerit, corruet quicquid construxerimus. Quamobrem hostis noster diabolus, quotiescunq; meditatatur per hæreses & schismata turbare pacem Ecclesiæ, semper hunc fodit cuniculū, ut hoc fundamentum luxet: quemadmodū suprā docuimus uerbis Diui Cypriani: nempè ut populum abducat ab obedientia, quam debent Episcopis & pastoribus, tãquam lupus oues à pastoribus & custodibus suis: in primis autē ut Principes tanquã arietes gregis, ut secundū Homerum loquamur, non solū abducat à pastoribus, uerū etiam in ipsos incitet, ut potentia suæ cornibus eos ferientes, à pastione custodiaq; gregis depellant & arceant. Ad hoc

miris

DE DISSIDIIS

miris utitur imposturis. Per adulationes dolosissimas persuadet Principibus, ipsos esse pastores gregis: & cum antea declinans iudicium Episcoporum in controuersijs de Fide, Doctrina, & Religione, appellaret ipsum Christum, nullum Iudicem in his terris præter hunc & sacram Scripturam recipiens, hic tamen adulatione hypocritica ipsos Principes constituit Iudices, his iniungens, ut legant scripta Prophetica & Apostolica, & cum his conferant Doctrinam ministrorum: inuocent Deum pro sapientia exemplo Salomonis, & caueant sibi ac populo à Pseudoprophetis. Nouit ueterator astutissimus longè perplexioribus negocijs distrahi Principum animos, quàm ut uac

cet

ECCLE. COMPONEN.

cet eis tantam comparare scientiam Scripturæ diuinæ, quanta opus est ad illud iudicium: ideoq; facilimum sibi fore his imponere: si modò queat eis persuadere, ut reiectis Episcopis, sacerdotib⁹, ac doctoribus, quos Deus in hoc ipsum dedit Ecclesie sue, ut his studijs toti uacent, quemadmodum docet Paulus, & quotiescunq; opus est, iudicent, ut his, inquam reiectis, ipsi sibi iudicium sumant. Ut autem hoc eis persuadeat, abutitur exemplis ex libro Iudicū, ubi legimus in populo Israëlitico iudicasse non solum Levitas, uerum etiam aliarum tribuum homines: atq; hac ratione præceptū Domini, quod extat Deut. 17. nititur eleuare: quasi illud non sit ibi seriò per Moysen à Dño positum

Atq;

DE DISSIDIIS

Atq; imperitis quidem & nō attendentibus quàm latè pateat nomen iudicis : & ad quæ genera iudicum quæ genera quæstionum sint referenda, facilè persuadet rē ita ut ipse dicit habere. Qui uerò obseruant, in illis iudiciis, de quibus loquitur Liber Iudicum, fuisse etiam Deborah mulierem: Paulum autem Apostolum uetare mulieres in cœtibus Ecclesiasticis etiam loqui, tantum abest ut de Doctrina ac Religione iudicare, hi, inquam, qui hoc obseruant, statim animaduertunt insidias lupi, nempe quòd nihil aliud his adulationibus agat, quàm ut arietes gregis unà cū ipso grege à pastoribus abductos, sibi faciat prædā amplissimā, ex qua sanguinariam suam ingluuiē in magna secus

ECCLE. COMPONEN.

securitate fatiet assidue. Vtitur etiam exemplis Dauidis, & Salomonis, qui cum essent Reges, tamen docuerunt: & Salomon dictus est Ecclesiastes: quibus Regibus & Principibus persuadere conatur, ad ipsos etiam docendi munus pertinere: ut iam uanum sit quod dixit Dominus per Malachiã Prophetam: Labia Sacerdotis custodiunt scientiam: & Legem requirunt ex ore eius: quia Angelus Domini exercituum est. Huiusmodi carminibus imperitis facile nebulas tenebrasq; offundit, & rectum de Politia ciuitatis Dei iudicium excantat. Prudentes uerò, & in Scripturis diuinis exercitati, statim intelligunt imposturas lupi: & quod iniustissime calumniatur Ecclesiã, & huius Rectores Pastoresque,

DE DISSIDIIS

Episcopos, quasi ab omni docendi munere prohibeāt eos, qui non sunt Sacerdotes: cū Hymnos Prudentij uiri Consularis etiam in choro publicè decantent: & ea quæ in laudem Dei ac Sanctorum eius, & contra hæreses scripsit, in summa habeāt ueneratione. Quin ego ipse cū sim non sacerdos, sed laicus, in matrimonio constitutus, iam per annos triginta duos in hac schola Embricēsi doceo: non solū artes liberales, Poetas, & Oratores, uerū etiā Scripturas diuinas utriusque Testamenti: & ab hoc tantum abest, ut quisquam me unquam prohibuerit, ut multi etiam Presbyteri dignati sint me quantumuis tenui doctrina, tamen docentem audire: & aliquot sacræ Theologiæ Doctores

ECCLE. COMPONEN.

Doctores, q̄ in Academijs Theologiae profitentur, mihi de hoc etiam gratias egerint. Nec spero unquam fore, ut quisquam mihi uitio uertat, quod nunc scribendo etiam doceo, per quos cuniculos lupo irrepsit in ouile Christi: & quibus rationibus hinc sit exigendus, & quomodo muniendum ouile, ne post hac tam facile in id reuertatur. Quod si quis inter Reges ac Principes sit, qui similia praestet, hoc nunquam improbabunt Episcopi: quemadmodum nec improbarunt Henricum Octauum Angliae Regem, cum ille graui ac docto libro reprehenderet errores Martini Lutheri. Quod autem dolose nequaquam ex animi sui sententia, sed ad contegendam suam ipsius

DE DISSIDIIS

Pseudoprophetiam adñcit lupus:
 Et caueant sibi ac populo à Pseu-
 doprophetis, hoc utinam rectè &
 constanter fecisset ille Rex. Nam
 hac ratione & se, & Regnum sue-
 um ab ipso lupo, & huius tam im-
 mani cruentissimaq; laniatione cõ-
 seruasset. Porrò intrare Ecclesias,
 & ascendere suggestum, annuncie-
 areq; populo Euāgelium, ceteraq;
 administrare, quæ propriè ad Sa-
 cerdotes pertinent, hoc non opis
 nor affectare Reges ac Principes:
 neq; est illorum officij. Hæc enim
 nemo facere debet, nisi ritè ad hoc
 missus. Quomodo prædicabunt,
 inquit Apostolus, nisi mittantur:
 Sed hic ex aduerso nobis obulua-
 lat lupus: Oportet quidè eos mite-
 ti, inquit, qui prædicabunt: sed nõ
 à Pontificibus & Episcopis: eò qd
 Aposto-

Rom. 10.

ECCLE. COMPONEN.

Apostoli non fuerunt missi à Caia
 pha & Anna: & tamen prædica
 runt: qui tamē erant ordinarij suc
 cessores Aaronis. Quid si ergo, in
 quit, Romanus Pontifex fiat Ca
 iaphas, an non sine authoritate &
 unctione eius, licebit pio ac docto
 uiro in Ecclesia, ad quam consensu
 su Magistratus & populi uocatus
 est, Euangelion Christi annuncia
 re, & Sacramenta eius administra
 re? Hæc ille. Nondum agnoscitis
 uocem lupi, uiri fratres? Imò uos
 Serenissimi Reges, uos Illustrissi
 mi Principes, qui estis arietes gre
 gis Dominici, uos, inquam, non
 dum agnoscitis uocem? nondum
 tam deformem & raucum sæuissi
 mi lupi ululatum? Nondum ipse
 satis apertè uobis ostēdit, per quē
 cuniculum irrepat in ouile? Quid

DE DISSIDIIS

ais tu cruentissima bestia? siccine mittendi sunt, qui annunciabunt Evangelion Iesu Christi, & Sacramenta eius administrabunt? Hoc sine est mittere, ultrò sibi accersere, qui loquantur ea quæ ipsis qui accersunt placeant? qui foedæ ac hypocriticæ adulationis unguibus turpiter scabant insanum illud & leprosum aurium pruritum? Utinam nunc tandem post has nostras tam diuturnas & acerbissimas calamitates: post tuas tam cruentas laniationes exurgat Deus & Dominus noster Iesus Christus, & interficiat te spiritu oris sui, & destruat te illustratione aduentus sui. Spero autem illum misertum nostri iam adesse propè, ut nos ex tuo isto rapaci rictu, sæuissimisq; dentibus ac unguibus cripiat. Sed

ECCLE. COMPONEN.

ad uos reuertor, uiri ac fratres in
Christo Iesu mihi charissimi: imò
in primis ad uos ò Reges ac Prin
cipes mihi propter Celsitudinem
& potentiam uestram suspiciendi
atque tremendi: propter functio
nes publicas, ac beneficia in popu
lum Dei, reuerētia & honore sum
mo quo possum colendi: propter
communionem autem patriæ nos
stræ Cœlestis, communis Patris
nostri Dei Matrisq; Ecclesiæ om
nibus officijs charitatis prosequē
di. Ad uos, inquam, uniuersos re
uertor, & per Dominū Iesum obe
secro, attendite & uidete dolos &
imposturas sæuissimi lupi. Quia
uidit clarius esse uerbum Aposto
li, quo dicit: Quomodo prædica
bunt nisi mittātur? quàm ut occul
tari possit, dolose nobis concedit,

DE DISSIDIIS

oportere quidē mitti eos, qui annūciabunt Euangelion, & ministrabunt Sacramenta: sed non à Pontificibus & Episcopis. Id probat hoc argumento: Apostoli nō fuerunt missi à Caiapha & Anna: & tamen prædicarunt: cū tamen Annas & Caiaphas essent ordinarij successores Aaronis. Quale hoc est argumentum? Non erant illi quidem missi à Pontifice Sacerdotij Aaronici: sed erāt missi ab ipso uerè summo Pontifice Iesu Christo, cuius Pontifex Aaronicus umbra duntaxat fuerat: de quorum uocatione & missione sic scribit Matthæus: Et conuocatis duodecim Discipulis suis, dedit illis potestatem spirituum immundorum, ut eijcerent eos, & curarent omnem languorem & omnem infirmitatem

Mat. 10.

ECCLE. COMPONEN.

mitatem. Et cum nominatim recensuisset eos Euangelista, pergit his uerbis: Hos duodecim misit Iesus, præcipiens eis, dicens: In uiam gentium ne abieritis, &c. Vides lupo, hos neque se ultrò ingerere, neque à magistratu populòq; uocari, sed à summo Pontifice uocari & mitti. Vocabantur quidem: sed nequaquã ab illis, quibus erant annunciaturi Euangeliũ, sed ab ipso Pontifice conuocabãtur, ut is tradita eis potestate operãdi ea, propter quæ mittendi erãt, mitteret eos: nec misit eos ad auriũ delicias, ut horum pruritus scaberent, ut faciunt hypocritæ lupi: sed misit eos tanquam oues in medio luporum. Post resurrectionem autem suam, priusquam ascēderet ad Patrem, audi quomodo mittat eos:

V s

Sicut

DE DISSIDIIS

Joan. 20.

Sicut misit me Pater, inquit, & ego mitto uos, hæc cū dixisset, insufflauit: & dicit eis: Accipite Spiritum sanctum: quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retēta sunt. Nondum uidemus quòd oporteat à Pontifice mitti eos, qui annūciabunt Euangelion, & Sacramēta administrabunt: Sacramentum est hæc ipsa missio: quod lupus in enumeratione Sacramentorū Ecclesiæ cum alijs quatuor omittit, duntaxat agnoscens, Baptismum & Cœnā Domini: ac ne hæc quidem duo sine sacrilega sua temeritate: cū Christus Ecclesiæ suæ septem Sacramenta dederit. Et qui non perceperunt Sacramentū huius missionis, (Ordinē usitata loquendi consuetudine cum Ecclesiā

ECCLE. COMPONEN.

ſia dicimus) hi neq; idonei ſunt ad
annunciandum Euangelium. po-
pulo, neq; ad conſecrandum pa-
nem & calicem Domini, neq; ad
reliqua, quæ propriè ſacerdotum
ſunt peragenda. Propterea ſuprà
dixi, id quod tales populo mini-
ſtrant nomine Cœnæ Dominicæ,
nihil minus eſſe quàm Eucharistiã,
nihil minus quàm corpus & ſanguinẽ
Domini. Ideoq; hos eſſe qui miſe-
rum populũ toto hoc Sacramẽto
fraudat, Eccleſiæ interim falſiſſi-
mè impingentes quod eum dimidia
eius parte fraudet. Porrò quẽad-
modũ Chriſt⁹ ipſe poteſtatẽ habu-
it mittẽdi Apoſtolos poſt ſe, ſicut
ipſe fuit miſſus à Patre, ita & Apo-
ſtolis dedit eandẽ poteſtatẽ mittẽ-
di Episcopos & Presbyteros poſt
ſe, ſicut ipſi erant miſſi à Chriſto,
Hoc

DE DISSIDIIS

Hoc manifestissimum est ex Epistolis Pauli ad Timoth. ac Titū.
 1. Tim. 4. Ad Timoth. ita scribit; Noli negligere gratiam quæ in te est: quæ data est tibi per prophetiam, cum impositione manuum presbiterij. Gratiam interpretantur scholia Græca autoritatem docendi: Prophetiam intelligit instinctū Spiritus sancti, quo Paulus afflatus, elegit Timotheum in Episcopum. Impositio manuum presbyterij, Chrysostomo interprete, erat ea, qua congregati in unum Episcopi, Timotheum à Paulo electum unam cum ipso Paulo Episcopum constituerunt. Chrysostomū sequitur Theophylactus, admonens, ut attendamus & obseruemus, quàm illud tremendum sit, & quantū valeant Pontificū impositæ manus. Quod si quis

ECCLE. COMPONEN.

si quis malit impositionem manu
um presbyterij interpretari eam,
quam ipse Paulus fecit, cum Ti-
motheum ordinaret presbyterum,
id quantum ad id, quod hic agi-
tur tantundem ualet: & magis cõ-
sonat ei, quod in altera ad eundem
Timoth. i. scribit: Propter quam
causam admoneo te, ut resuscites
gratiam Dei, quæ est in te per im-
positionem manuum mearum.
Ex his manifestum est, quomodo
Timotheus sit ordinatus & mis-
sus ad docendum, & faciendũ cæ-
tera quæ sunt Episcopi. Vnde au-
tem cognosci potest, quòd & ipse
per eius ordinationis Sacramen-
tum, gratiam & potestatem ordi-
nandi alios presbyteros & Episco-
pos sit consecutus: Hoc manife-
stissimè cognosci potest ex 3. cap.
prior

DE DISSIDIIS

prioris ad eūdem Timotheū, ubi instituit eum, quales ipse debeat colligere ad Episcopatū. Si quis Episcopatum desiderat, inquit, bonū opus desiderat. Oportet ergo Episcopum irreprehensibilem esse, uirū uxorū uirum, &c. Nam his uerbis non docet Timotheū, qualis ipse debeat esse Episcop⁹: multa enim illic enumerat, quæ nihil pertinebant ad ipsum. Timotheus enim nullam habebat uxore, neq; filios ullos: & adeo non erat uinolentus, ut etiā opus haberet à Paulo admoneri, ut pro aquæ potu modico uino uteretur, propter stomachum & crebras infirmitates. Quid igitur illum his uerbis docet? Nihil aliud, quàm quales uiros debeat ad Episcopatum admittere. Si qui digami sunt, nō sunt

ECCLE. COMPONEN.

sunt idonei: si qui sunt ebriosi, nō
sunt idonei: si qui cæteris uitijs il-
lic enumeratis laborant, non sunt
idonei, si qui habent filios immo-
rigos, non sunt idonei: si qui do-
mum suam malè præsumunt, non sunt
idonei. Tales itaq; si desyderet ac-
petant à te Episcopatum, ne ad-
mittas, sed repellito eos. Hæc om-
nia frustra moneret Timotheum
Episcopum, nisi ipse Timotheus
haberet potestatem constituendi
Episcopos. His per oia consonant
quæ scribit ad Titum: huiusrei gra-
tia reliquit te Crete, ut ea quæ desunt
corrigas, & cõstituas per ciuitates
presbyteros, sicut & ego disposui
tibi. Ecce mādāt Tito, ut eisdē le-
gib⁹ ac ritib⁹ cõstituat p ciuitates
presbyteros, quibus ipse fuit cõstitu-
t⁹ à Paulo. Deinde subiicit, quales
debeat

DE DISSIDIIS

debeat eligere quos constituat. Si quis sine crimine est, inquit, unius uxoris uir, filios habens fideles, non in accusatione luxuriæ, aut non subditos. Oportet enim Episcopum sine crimine esse, sicut dispensatorem, non superbum, non iracundum, non uinolentum, non percussorẽ, non turpis lucri cupidum, &c. Iam opinor neminẽ tam esse nullius iudicij, ut ex his quæ tam multis ac manifestis Scripturis probauimus de missione, qua Christus ipse missus fuit à Deo patre: & qua ipse misit Apostolos: & qua Apostoli miserunt Episcopos, (ut Paulus Timotheum ac Titũ) & qua hi miserunt alios, non possit colligere, quantam uim habeat illa successio: & quàm dolosè atq; mendaciter dixerit lupus, Pio, ac do&o

ECCLE. COMPONEN.

docto uiro licere etiã sine authoritate & unctione Põtificis, in Ecclesia, ad quam cõsensu Magistratus & populi eius uocatus sit, Euangelion Christi annunciare, & Sacramenta eius administrare. Nihil aliud suo hoc dolo mendacio captat lupo, quàm ut ita persuasus, ipse per suos Pseudoprophetas & Pseudapostolos sese insinuet, ac ueros Pastores ab ouilibus arceat.

Nondum tamen desinens adulatione dolosa in animos Principum irrepere lupo, ut his persuadeat, non ad Pontifices ac Sacerdotes, sed ad ipsos Principes pertinere iudicium in controuersis de doctrina Fidei ac Religione, utitur exemplo Theodosij Imperatoris, quem ait non accessisse ad ipsos

DE DISSIDIIS.

fos Episcopos, sed uocasse eos ad
 se tanquam suos seruos; & inter il
 los fuisse iudicem de controuers
 sijs illis. Atq; hoc ita intricat, ut es
 go ipse uix possim me extricare.
 Nam citat Ecclesiasticę historie li
 bri 5. cap. 10. Quæ nam est illa histo
 ria Ecclesiastica, quæ hoc habet eo
 libro & capite. Sed esto Typogra
 phi culpa deprauatus numerus.
 Equidem de Theodosio lib. 9. histo
 rię Ecclesiasticę, quæ Tripartita
 dicitur, cap. quarto scio scriptũ
 esse, quòd statim à suscepto à se
 Imperio præ omnibus de recupera
 randa Ecclesię concordia cogitãs,
 uniuscuiusque præsulatus Episco
 pos Constantinopoli conuenire
 præceperit. Capite uerò duodeci
 mo eiusdem libri, conuenisse illis
 luc centum & quinquaginta Epis
 scopos.

ECCLE. COMPONEN.

scopos. Hos autem nequaquam
tanquam seruos suos excepit, sed
ad unum ex illis Meletium nomi
ne, statim cū sibi uisus esset, accurr
rit, & ueluti quispiam filius patris
amator, post multum temporis
paterna uisione potitus, comple
ctebatur eum, & simul osculaba
tur oculos, labia, pectus, & caput,
dextramque, quæ ipsum in som
nis coronauerat: insinuauit que il
li uisionem quam uiderat. Cum
que cæteros congruè salutasset,
rogauit tanquam patres, (sic enim
habet Historia, non autem, coë
git tanquam seruos) ut de rebus
præsentibus cogitarent. Apud
Nicephorum autem Callistum Hi
storiæ Ecclesiasticæ lib. 12. capite 15.
Quod Nectarius Constantinopo
litanus Episcop^o, & Theodosius

DE DISSIDIIS

Imperator, ex consilio Sifiniꝯ cuiusdam, quẽ ait Nicephorus tum in lectorũ ordine enituisse, & brevi post Episcopatũ suscepisse, decreuisset ne qua disputatio susciperetur cum hæreticis: ut quæ aliam ex alia rixam & contentionem parere soleret: sed ut illi interrogarentur, an eos Sacrorum oraculorum interpretes, qui prius extiterint, quàm dissensio in Ecclesijs orta sit, admitteret. Ac si quidem sententias illorum eijcerent, tum fore, dixit Sifinius ille, ut eos etiam factionis suæ populares eijciant. Sin uerò idoneos ad declarationem seu decisionem controuersiarum esse putarent, statim illorum libros in medium proferrere debere. Atq; hoc sic suasit, quòd certo sciret, ueteres cum in Diuinis literis

ECCLE. COMPONEN.

teris coæternum Patri Filium in-
uenerint, haud quaquam ab ini-
tio aliquo generationem eius in-
cepisse, dicere ausos fuisse. Vt au-
tē & Nectario, & Imperatori op-
tinum hoc consilium esse uisum
est, omnibus coactis, cognoscere
primū, quid de Veterum scrip-
tis illi sentirent, tentauit. Atq; ubi
illi clamore & admiratione suam
erga illos affectiōem & pietatem
indicarunt, apertē pronunciauit:
Si testes illi dogmatis classici &
idonei essent, facilē eos quæstio-
nem rei cuiuslibet decisuros, si ipsi
in eo acquiescerent, quod illi de
controuersijs eiusmodi & senser-
int & dixerint. Quandoquidem
autem etiam de eo hæresium du-
ces dissentiebant (non omnibus e-
nim eadem de Veterum opinioni

DE DISSIDIIS

bus sententia erat) rem secum ipse
 perpendens Imperator, intellexit
 propterea illos propositam sibi
 conditionem repudiare, quod dis-
 sputationibus suis confiderent.
 Quamobrem iniquam sententi-
 am eorum moleste ferēs, hæresim
 quamq; libellum, opinionem cui-
 iusque complectentem, offerre si-
 bi iussit. Atque ubi dies constituta
 aduenit: (hoc iam est illud, ex quo
 dolum suum texit lupo, superior-
 ribus illis dissimulatis, ac ne his
 quidem fideliter recitatis) ex eis
 qui Trinitatem $\delta\mu\omega\nu\acute{\omicron}\sigma\iota\omicron\mu$ consub-
 stantialem profitentur, Nectarius
 affuit & Agelius: ex Arianis au-
 tem Demophilus: hæresis suę no-
 mine Eunomius: Eleusius autem
 Cyzicenus, Macedoniorū partes
 propugnās. Porro Imperator opi-
 nionis

ECCLE. COMPONEN.

nionibus hæreticorum omnibus
 perlectis, solam admiratus est, &
 ueram iudicauit, quæ Trinitatem
^{ὁμοούσιον} consubstantialem depræ
 dicat: reliquas uerò ut ueritati res
 pugnantes, conscidit. Ecce, hæc
 sunt, ni fallor, quæ de iudicio The
 odosij significauit lupus, hoc ex
 emplo persuadere uolens Princi
 pibus Germaniæ, ipsos esse legiti
 mos iudices in controuersijs de
 Fide, Doctrina, ac Religione:
 non autem Papam, Episcopos,
 Pastores, atq; eos Doctores, qui
 ex professo docent Theologiam
 in scholis. Hos omnes, etiam ip
 sos Episcopos, debere haberi à
 Principib⁹ pro seruis. Sic enim il
 los Episcopos habitos esse à The
 odosio. Atq; hæc dum agit lupus,
 lectorẽ decipit falso iudicio loci,

DE DISSIDIIS

in quo hæc habeat Historia, ne uideat lector ad Historiam possit recurrere, ut dolum & mendacia deprehendat: sed lupo credat, Historiam ita habere ut ipse recitat. Nos autem iam ex Historia Tripartita ostendimus, quod non seruiliter, sed summa reuerentia, Theodosius exceperit illos Episcopos, ora eorum, oculos, pectora, & manus exosculans, maiore testificatione amoris ardentissimi, quam uulnus unquam filius potuit excipere suum patrem, iam diutissime desideratum. Ostendimus etiam ex Nicephoro, quomodo Theodosius in eo Concilio non sit nixus suo ipsius consilio & iudicio, sed semper habuerit sibi coniunctum Episcopum suum Nectariū, tanquam generosus aries in grege suo

um

ECCLE. COMPONEN.

um Pastorem. Huius consilijs, atque illius Sisinij, illa quæ diximus gessit. Huius, inquam, Nectarij præiudicio fretus, Ecclesiæ Catholicæ sententiam amplexus retinuit, & cum summa admiratione ueneratus est. Iam hoc exemplo nihil minus doceri potest, quàm illud quod intendit lupus, nempe singulos Principes debere sibi hoc dominum sumere, ut de Doctrina, & huius controuersijs statuant, Episcopis autem, Presbyteris, & sacræ Theologiæ Doctoribus, debere tanquàm seruis suis imperare. Quid autem uerissimè hoc exemplo doceri potest? Hoc nimirum, quod religiosissimus Imperator Carolus Quintus, atque eiusdem Religionis fortissimus defensor frater Caroli Ferdinandus, Romanorum,

DE DISSIDIIS

rum, Bohemiæ, Vngariæ, & cæteris
 ra, Rex, Sapiētissimè, Christianis-
 simeq; se gesserint in his de R. eligi-
 gione controuersis, retinendo uis-
 delicet, ac defendendo R. eligionē
 illam, quam à maioribus suis acce-
 perunt, quam antiquis illis Eccles-
 siæ Patribus placuisse, atq; his, qui
 adhuc sunt Ecclesiæ Catholice Epi-
 piscopis, & Orthodoxæ Fidei Do-
 ctoribus placere uidebant. Hi res-
 ctè sunt imitati exemplum Theo-
 dosij: sed non ex sententia lupi. Il-
 los autem Principes non aequè sa-
 pienter sibi ac populis sibi subie-
 ctis cauisse à Pseudoprophetis,
 hoc est, gregibus suis à lupis, qui
 tam citò lutorum adulationibus
 decepti, ab Episcopis, Pastoribus,
 & ordinarijs Ecclesiæ Doctori-
 bus, hoc est, legitimis suis Pasto-
 ribus,

ECCLE. COMPONEN.

ribus, ad ipsos lupos defecerunt. Vnde cum tanto dolore nostro uimus Germaniam nostram miseri gregis, adeoq; ipsorum Principum sanguine inundare: & adhuc lupos illos saeuissimos in mensuris ouilibus crudelissimè grassari. Et nisi Deus respiciat nos, & Principibus meliorem indat mentem, & saniora consilia suggerat, metuendum est, ne omnes siamus præda lupo omnium saeuissimo Turcæ. Nam hoc ipsum in causa fuit miseræ Græciæ, quod huic lupo cessit in prædam, quia noluit audire uocem sui Pastoris. Potest ne hoc aliquo teste idoneo probari? Potest utique, atque eo teste, qui ipse suis oculis uidit, suis auribus audiuit, atque illarum calamitatum pars magna fuit.

DE DISSIDIIS.

Is est Leonardus Echiensis Archi-
 episcopus Mithylenæus, qui scripsit
 Historiam de captiuitate Cō-
 stantinopoleos: in qua ipse cum cæ-
 teris captus fuit. Ibi tantum ma-
 lum deplorans, causam eius expo-
 nit his uerbis: Heu quæ spes in po-
 pulo duro, graui iniquitate, qui
 tot annis sine uita spirituali ab-
 scissus à capite permanebat. Quo-
 modo non desperati, quomodo
 non abiecti à Deo: qui tantis dissi-
 militudinibus, tantis fictionibus,
 tantis scissuris ab Ecclesia elonga-
 ti Romana, in cordis duritia per-
 manserunt. Etenim iam captiuas
 ti, urbe, templis, auro, laribus que
 propulsi, in Latinos retorquent
 offensam, asseuerantes: Quoniam
 unionem, inquiunt, fecimus, sum-
 mo que Pontifici commemoratis
 onem

ECCLE. COMPONEN.

onem dedimus, meritò indignatum Deum. O pertinaces homines, inquit, Si malum est hoc, prisci Basilius, Athanasius, Cyrillus, ceterique patres, quos præcipuo sanctitatis honore præfertis, malignandi sunt, quod sanctam, usnam, eandemque Fidem cum Romana Ecclesia, omnium Christianorum magistrâ coluerunt. Non hæc causa est, quod unionem, sed quoniam unionem non ueram, sed fictam fecistis. Hac de re meritò indignatum Deum, hac de re iusta animaduersione in hostium manibus uos esse deductos. An non sponsonem de unione, sancto iuramento apud Florentinam Synodum conscriptam uiolastis? obedientiam declinastis? sententiam decreti occultastis? An non
sum

DE DISSIDIIS

summi Dei nunciū, ò Græci, uestrā
 perditionem iugiter prædixerunt:
 qui aures ut aspis, impiè obtu-
 rastis, & sanctam Ecclesiam Cas-
 tholicam Matrem fidelium obau-
 distis. Flete miserias uestras: ar-
 guite uosmetipsos: & non alios
 condemnetis. Mos obstinatorum
 hic est, sanctos aspernari Dei nun-
 cios: uti Sedechias cæteri que Iue-
 dai in Babylonem traducti, Hie-
 remiam direptionem captiuita-
 tem que Hierosolymorum prædi-
 centem contempserunt. Hæc ille
 Archiepiscopus exprobrat suis
 Græcis: quæ conferamus cum his,
 quæ nos Germani iam inde ab eo
 tempore gessimus, quo secuti uos
 cem lupi, à legitimis Pastoribus
 nostris aures auertimus: & expen-
 damus, num peccata Græcorum
 imis

ECCLĒ. COMPONEN.

imitantibus, non sine causa eorum
dem flagella sint metuenda? Quòd
si lupus ille, qui sic distortis ac de-
prauatis Scripturis, tum Cano-
nicis sacrorum Bibliorum, tum
sanctorum Patrum & Scripto-
rum Ecclesiasticorum, Princi-
pibus sese insinuat, proditorijs a-
dulationibus eis persuadens, ip-
sos esse iudices Doctrinæ Euan-
gelicæ, ipsos Episcoporum ac
Sacerdotum dominos: si ille, in-
quam, lupus non esset Princeps
tenebrarum, sed re uera Ange-
lus lucis, in quem se dolosis &
mendacibus adulationibus trans-
format, non uteretur talibus
exemplis, quale ipse per men-
dacium suum finxit Theodosi-
um: sed quale reuera fuit Theo-
dosius; & quale uerè Magnus ille

&

DE DISSIDIIS

& laudatissimus Imperator Constantinus. De hoc ita scribit Rufinus libro 10. Historiæ Ecclesiasticæ ca 2. de Concilio Niceno agēs. Sed in eo Concilio, inquit, admirabile factum Principis non putoreticendum. Etenim cum ex omnibus penè locis Episcopi conuenissent, & (ut fieri solet) diuersis ex causis inter se quædam iurgia detulissent, interpellabatur frequenter à singulis: offerebantur libelli, culpæ proferebantur: & magis ad hæc, quàm ad id pro quo uertum fuerat, animos dabant. At ille uidens, quod per huiusmodi iurgia causa summi negotij frustraretur, diem certum statuit, qua unusquisq; Episcoporum, si quid querimoniam habere uideretur, deferret. Et cum resedisset, suscepit à singulis

ECCLE. COMPONEN.

gulis libellos : quos simul omnes
 in sinu suo cōtinens, nec in eis qd
 contineretur aperiens, ait ad Epis
 scopos: Deus uos constituit Sacē
 dotes, & potestatē uobis dedit de
 nobis quoq; iudicādi: & ideo nos
 à uobis rectē iudicamur. Vos autē
 non potestis ab hominibus iudi
 cari. Propter q̄ Dei solius inter
 uos expectate iudiciū, & uestra
 iurgia quæcunq; sunt, ad illud di
 uinum referuentur examen. Vos
 etenim nobis à Deo dati estis Dñi,
 & conueniens nō est, ut homo iu
 dicet Deos, sed ille solus, de q̄ scri
 ptum est: Deus stetit in synagoga
 Deorum: in medio autē Deos dis
 cernit. Et ideo his omissis, illa que
 ad Fidē Dei pertinent, absq; ulla
 animorū contentione discingite.
 Cū hæc dixisset, oēs simul que
 rimor

rimoniarum libellos iussit exuri,
 ne innotesceret ulli hominum si-
 multatio Sacerdotū. Hęc ibi Ruf-
 finus. Viden' lupe, exemplū verif-
 simū, tuo isti per mendaciū confi-
 cto ex diametro repugnās. Non-
 dum satis deteguntur mendacia
 tua & imposturæ. Nondum satis
 apparet, quo ordine summus ille
 & laudatissimus adeoq; diuinus
 Imperator habuerit Episcopos ac
 Sacerdotes. Vtrū seruatorum su-
 orum, quale tu nefariè tuis istis
 seditiosissimis mendacijs conaris
 persuadere Principib⁹: an potius
 iudicū, & propemodū dominorū
 suorum. Quod si quis sit, nō ange-
 lus mendaciorū & imposturæ per
 adulationes foedas, ab illo tene-
 brarū principe ad inescandum il-
 laqueādumq; missus, sed angelus
 lucis

ECCLE. COMPONEN.

lucis ac ueritatis à Patre lumine
num, ad ea quæ ab insidijs & las
queis liberant, indicandum, uos
luerit Reges ac Principes eorum
quibus tum ipsorū, tū populi fas
lus continetur liberè quidē, sed sa
lubriter admonere, quā amplam
is haberet materiā? Quā multa is
dicere posset de sceleribus inenar
rabilibus, quæ iam in immensum
excreuerunt ab eo tempore, quo
pleriq; Principes detrusis ab offic
cijs suis Episcopis & Archidiacon
nis, cœperunt per suos ministros
laicos administrare ea, quæ pro
priè pertinent ad iurisdictionē &
functionem illorū? Quàm horris
biles passim fiunt incestus? quàm
multi celebrant nuptias cum
mulieribus, & quàm diu ipsis li
bet pro uxoribus eas domi ha
bent

DE DISSIDIIS

bent, & cū spreta illa coniunctio-
 ne matrimoniali, quæ ritè fieri cō-
 suevit per Sacerdotem, factis diu
 sibi uidentur his usi, repudiāt, &
 alias ad eundem modum ducunt.
 In stupra & adulteria, quantum
 uis etiam manifesta, quis animade-
 uertit? Quid dicam de sortilegijs,
 atq; id genus superstitionibus &
 idololatrijs? Hæc nostra adhuc
 memoria solebant disciplina pub-
 lica per Archidiaconos & Ar-
 chipresbyteros in Synodis puni-
 ri quotannis. Nunc nulla eorū fit
 mentio: & interea magna impu-
 nitate ac securitate in immensum
 excrescunt. Quid dicam de Si-
 monia? Non erant quidem ab
 hæc puræ Pontificum curiæ: res-
 fringebantur tamen aliqua disci-
 plina: & conuictus quod pecunia
 eme-

ECCLE. COMPONEN.

emerit: Sacerdotium, excidebat
 ab illo. Et fiebat quidem hinc mul-
 tum imposturæ, dū peccatorum
 deformitatem prætextu aliquo
 palliabant: sed palliabant tamen.
 Nunc autē ne palliant quidē: adeo
 nihil pudet, cum omnia fiant im-
 punè. Quam multi nostra ætate,
 cum in gratia sint apud Princi-
 pes, domi autem habeant libero-
 rum turbam, impetrant Sacerdo-
 tia maximè opima, pro aliquo su-
 orum liberorum. Qui cum adhuc
 sit puer, alitur parte reddituū in
 scholis: reliquum cedit scrinijs pa-
 ternis. Qui si adultus ab Ordine
 Sacerdotum abhorreat, ac malit
 matrimoniū, inuenitur ratio, ut
 transferantur Sacerdotia (nam
 multa etiam pro singulis impe-
 trant sæpè) in aliquem ex iunioribus.

DE DISSIDIIS

ribus. Quod si hic quoq; ad ultus
repudiet, itur ad tertium, donec
perueniatur ad postremū. Quod
si ne is quidem uelit in illum or-
dinem redigi, iam itur ad emptor-
rem, & uenduntur quancunq;
possunt. Neq; in his omnibus ulla
habetur Ecclesiæ ratio, ut cogite-
tur quando peruenturi sint ad hu-
ius ministeriū, & an unquam sint
peruenturi: aut si perueniant,
qualis de ministerio talium possit
esse spes. Hæc omnia non solum
uera sunt, uerū etiam adeo nos-
ta, ut in iocos abierint. His au-
tem rationibus fit, ut Ecclesie aut
nullos habeant ministros, aut ta-
les, qui sint toti mundo offendis-
culo. Quid autem hinc? Hoc nimi-
rum, ut oēs execrentur eum ordi-
nem, quem Deus in Ecclesia sua
per

ECCLE. COMPONEN.

per omnia sacrosanctum esse uoluit. Ecce hæc non fœdus ac mendax adulator, angelus imposturæ, & ut Salomon loquitur, nuncius impij ad ruinam in malum, à principe tenebrarũ immissus: sed angelus lucis, & legatus fidelis ad sanitatem à Patre luminum missus loqueretur: & obsecraret Principes per Dominũ Iesum Christũ, ut harũ rerum haberent rationẽ, atq; Sacerdotia illa, quæ ipsi ratione sui Patronatus habent conferenda, non conferãt in pueros, in quibus adhuc nulla extent signa futuræ uirtutis aut eruditionis: sed si non in præstantes iam uirtute atque doctrina uiros, in quos uel solos conferri debebãt, conferãtur saltem in illos, in quibus iã mediocris sit eruditio, atq;

DE DISSIDIIS

indoles ad studia Sacrarū literarū, & id uitę genus, quod deceat Sacerdotem Christi appofita: ut in his omnibus non tam uentris, q̄ Ecclefię ratio habeatur. Nolo, uiri doctiffimi ac fratres in Domino chariffimi, diutiùs his immorari. Opinor enim me fatis detexiffe infidias lupi, quas ille texerat, sub illo dolofiffimo palpo, q̄ Principibus aggressus eft perfuadere, ipfos eſſe iudices in cōtrouerfijs Doctrinę, Fidei, ac Religioſis: Epifcopos autē & Sacerdotes illorum eſſe ſeruos. Quid igitur iam deinceps? Placet ne plures alius ſcelefti latebras aperire? Habet ille tam multas, in quibus infidias ſuas collocat, ut ſi omnes aperire ac luſtrare debeam, uix unquam finem ſim inuēturus. Inſpiciamus

ECCLĒ. COMPONEN.

ciamus tamen adhuc unam. Non
 adimit Ecclesiæ Romane in totū
 nomē matris, quatenus uidelicet
 misit ad alias regiones & urbes
 pios uiros, qui docerent Euange-
 lion. Hoc iam est carectum, non
 incommodum ad abscondēdum
 insidias. Habet enim speciem pia-
 cuiusdam concessionis. Tam uau-
 tem uideamus, quid post hoc ca-
 rectum absconderit: Quatenus
 autem, inquit, habet collusionem
 Afocticorum Pralatorum, omni-
 nò non est agnoscenda mater.
 Quam igitur iam dicemus Eccle-
 siam matrem? Ierosolymam, in-
 quit, sic enim ait Dauid: Virgam
 uirtutis tuæ emittet Dominus ex
 Siō. Itē Esaias & Micheas, De Siō
 exhibit Lex: & uerbū Dñi de Ieru-
 salē. Et Christus ipse: Sic scriptū
 est,

DE DISSIDIIS

est, & sic oportebat Christū pati,
 & resurgere à mortuis tertio die,
 & prædicari nomine eius pœnitentiam ac remissionē peccatorū in
 omnes gentes, initio facto ab Hierosolymis. Ex his concludit, non
 ad Ecclesiā Romanam, tāquam
 matrem, sed ad montē illum Domini, hoc est, inqt, Doctrinā Apostolicā, Hierosolymis accepto
 ab Apostolis Spiritu sancto euulgatam, ac literis noui Testamēti
 traditā, confugiendum esse. Quid
 uobis uidetur uiri fratres: Nondū
 agnoscimus eundē artificem in citandis
 Scripturis, qui sua arte nō
 dubitauit ipsum etiā Filium Dei
 adoriri dicēs: Si Fili⁹ Dei es, mitte
 te deorsum. Scriptū est enim:
 Quia angelis suis mandauit de te,
 & in manibus tollent te, ne forte
 offenz

ECCLĒ. COMPONEN.

offendas ad lapidem pedem tuū:
Nondum huius artem agnosce-
mus? Quid igitur faciemus? Hoc
nimirum (si modò uobis idem uis
detur quod mihi) ut dum ille nos
eisdem adoritur technis, quibus
tunc adortus est Dominum nos-
trum ipsum, nos eadem arte illi
obuiemus, qua Dominus: & quæ
admodum Christus præceptor no-
ster, Scriptura in sua genuina sen-
tentia accepta, repulit Scripturā
in sensum adulterinum ab illo
scelesto detortam, ita & nos disci-
puli eius faciamus. Cùm itaq; nos
adoritur illis Scripturis, Virgam
uirtutis tuæ emittet Dominus ex
Sion: & cæteris quas iam recen-
sui, respondeamus illi: Rursum
scriptū est, Christū dixisse Petro: *Matth. 16*
Tibi dabo clauis regni cælorū. Et
quod

DE DISSIDIIS

quodcumq; ligaueris super terrā,
 erit ligatum & in Cœlis: & quod-
 cumq; solueris super terram, erit
 solutum & in Cœlis. Et iterū ad
 eundem: Ego autem pro te ora-
 ui, ut non deficiat fides tua. Quod
 si ille perrexerit suis dolis uti, &
 assumere nos in illum excelsū
 superbiæ montem, & ostendere
 regna huius mundi, dicens: Si uo-
 lueris audire Doctrinam meam,
 demonstrabo tibi quòd Episco-
 pi & Presbyteri sint serui tui: tu
 autem illorum Dominus & Iux-
 dex: iam respondebimus ei. Abi-
 tu maledicte Satan: Scriptum est
 enim: Qui autem superbierit, non
 lens obedire Sacerdotis imperio,
 qui eo tempore ministrat Domi-
 no Deo tuo, ex decreto iudicis
 morietur homo ille. His armis
 opio

Luca 22.

Deut. 17.

ECCLE. COMPONEN.

opinor, uiri fratres, execrandum
illum esse repellendum, idq; ex
emplo Principis ac Imperatoris
nostri Iesu Christi. Nam quis no
strum est tam imperitus sacrarum
Scripturarum, qui non intelligat quod
illa Scripturae, quas ille scelestus
detorquet ad hoc, ut adimat Ro
mano Pontifici potestatem mit
tendi Episcopos & Pastores, atq;
toti Romanae Ecclesiae nomen
matris, nihil ad eam rem pertineat?
Accepit quidem Doctrina Euan
gelica initium suum Ierosolyme in
monte Sion: sed ibi nequaquam
haesit: sed propter duriciem gentis
Iudaicae translata est inde ad gen
tes: iuxta id quod Paulus ac Bar
nabas illis in faciem praedixe
runt: Vobis oportebat primum
loqui uerbum Dei: sed quoniam
repels

Act. 17.

DE DISSIDIIS

repellitis illud, & indignos uos iudicatis æternæ uitæ, ecce conuertimur ad gētes. Sic em̄ præcepit nobis Dominus, Posui te in lucē gētium, ut sis in salutē usq; ad extremum terrę. Hęc ibi Paulus & Barnabas. Vnde manifestissimè conuenitur sequitur planè contrariū eius, qđ nobis psuadere uult lupus. Quę admodum enim tūc mater Ecclesiæ fuit Ierosolymæ, ubi erat caput populi Iudaici, ubi residebat Summus Pontifex, successor Aaronis, ita nunc eadem mater est Romæ, ubi est caput mundi, & ubi residet Sūmus Pontifex, successor Petri, principis Apostolorum, & cui post se Christus ipse mandauit curam & Pastoratum ouium suarum uice sua. Videtis uiri ac fratres, quomodo ubiq; lupus

ECCLE. COMPONEN.

pus capiatur laqueis suis, idq; uirtute Spiritus Christi; qui ut haec tenus eduxit nos ex laqueis illius dolosi uenatoris, ita quoque deinceps educet. Hoc nobis de ipsius immensa bonitate promittimus. Quamobrē huius spiritus ductu aggrediemur dissoluere alterius laquei nodū; quē ille uidet omnium artificiosissimē nexuisse.

De Clauibus Petro datis, citat interpretationem Nicolai Lyrae ni, in decimum sextū caput Matthaei. Deinde subiicit ipse uerbis: Clauis enim Ecclesiae datae sunt Petro, & confessoribus petre, quae est Christus. Non sunt datae Liberio Ariano, aut Marcellino idololatrae. Datae sunt ministro Ecclesiae, non hosti Ecclesiae. Datae sunt seruo Christi,
non

non seruo Antichristi. Hæc dum ille exaggerando urget, lectorem imperitiorem, tãquam tenerum adhuc uiatore, per scrupos haud leuiter pungentes agit, donec in illas eum tricas impellat, è quibus non est omnibus datum ita facile se extricare: multiq; planè impediti hærentes capiuntur. Quam obrem hîc sanè operæ precium uidetur diligentius inquirere tricarum nodos, ut his dissolutis, effugere possimus laqueos uenantis lupi. Videamus itaq; principio Nicolaum Lyranum, quem propter illum locum nobis tãquam dulcissimam aliquam Lyram audiendum commendat lupus: cum aliàs aliquid canentẽ, qd offendat ipsius aures, delirum solet appellare. Nos illi qd ceteri tribuerunt

non

ECCLE. COMPONEN.

non adimemus: & fatemur illum
 pro ratione sui seculi, non con-
 temnendam operam impendisse
 sacrarum Scripturarum exposi-
 tioni. Sed quia commentarijs Iu-
 dæorū, & maximè illius Rabbi
 Salomonis, q̄ fuit capitalis ho-
 stis Fidei Christianæ, adhæsit ar-
 ctius, factum est, ut rarò ex illa li-
 tera, quam Paulus Apostolus uo-
 cat occidentē, emerferit ad spiritū
 uiuificantē. Vnde accidit, ut Pau-
 lus Episcopus Burgensis, & ple-
 riq; alij uiri docti cōmentaria eius
 in multis reprehendāt: ideoq; ne-
 mo nos ullo iure cogere possit, ut
 præferamus eū omnibus cæteris
 Ecclesiæ doctoribus, quantum-
 cunq; etiam illi & antiquitate uer-
 nerandi, & doctrina suspiciendi,
 & sanctitate adorandi uideantur.

Z Ne

Ne tamē infidiosilupi more agamus, sed simplicitate agnorum Christi, uerba Lyrani optima fide ascribemus: deinde iudicabimus, quid alijs de illa parte Euangelij senserint: ut qui uis, quinostra hec legere non dedignabitur, queat uidere, an ea re uera fuerit sententia Lyrani, quam illi suo more affingit lupus: & si maximè fuerit, quantum illi tunc tribui debeat. Verba Lyrani sic habent: Et ego dico tibi) pro te & pro socijs tuis. Quia tu es Petrus,) id est, confessor petrae uerae, quae Christus est, factus. Et super hanc petram) quā confessus es, id est, super Christum, aedificabo Ecclesiam meam. Et portae inferi,) id est, persecutiones tyrannorum, & insultus & tentationes spirituum tuum

ECCLE. COMPONEN.

tuum malignorum. Non præua-
 lebunt aduersus eam,) à uera Fi-
 de subuertendo. Ex quo patet,
 quòd Ecclesia non cōsistit in ho-
 minibus ratione potestatis uel di-
 gnitatis Ecclesiasticæ, uel secular-
 ris: quia multi Principes & Sum-
 mi Pōtiffices, & alij inferiores in-
 uenti sunt apostatasse à Fide.
 Propter quod Ecclesia consistit
 in illis personis, in quibus est no-
 titia uera, & confessio Fidei & ue-
 ritatis. Et tibi dabo clauēs) non
 solùm pro te, sed etiam pro alijs.
 Sicut enim confessio Petri, erat
 confessio aliorū: ita potestas hæc
 data Petro, intelligitur dari alijs.
 Hæc dū apud Lyranū inuenit lu-
 pus, papæ quàm exultat, quanta
 cū proteruia simplicitati agnorū
 insultat. Iam nihil minus quàm

DE DISSIDIIS

delirat Lyranus, sed oēs tam Graecos quàm Latinos in explicando uerbum Dei superat. Deliramenta sunt & Sophismata Papistarū, quicquid cæteri dicunt. Valeat igitur Chrysoſtom⁹, ualeat Theophylactus, ualeat Baſilius Magnus, ualeat Ambroſius, ualeat Auguſtin⁹, deniq; Hieronymus, Cyprianus, Tertullianus, atq; ipſius Petri diſcipuli Clemens & Anacletus, a deoq; uniuersus ille antiquiſſimorum patrum chorus, quorum nemo ferè fuit, qui dubitaret ipſum Petrū, ratione confessionis, quā illic fecit, à Chriſto uocari Petram, ſuper quam ædificaturus ſit Eccleſiā. His omnibus iam doctior eſt, & grauior fideliorq; Scripturę interpres Nicola⁹ Lyranus, quātumuis aliās, etiam ipſius

ECCLE. COMPONEN.

ipsius lupi sententia delirus. Sed uideamus obsecro, an illa fuerit Lyrani sententia, quam lupus nobis tã insolenter exprobrat. Per suasum nobis esse uult, Lyranum illis uerbis nullum relinquere Petro Primatum inter Apostolos, prærogatiuã nullã. Neq; propter reã esse, quod Pontifex Romanus sibi ratione Cathedræ quicquam arroget præ ceteris, non solum Apostolis, uerum etiam quibusuis hominibus Christianis, in quibus modò sit uera notitia & confessio Fidei & Veritatis. Profectò, uiri fratres, si hoc sensisset Lyranus, tota uia totoq; Cœlo delirasset, ideoq; nos meritò hoc tanquã deliro reiecto, amplectemur illorũ tot uirorũ doctissimorũ, quos iã recẽsui, atq; totius

DE DISSIDIIS

Ecclesiæ sententiam. Sed non fuisse illam sententiam Lyrani, ipse Lyranus, cum alibi, tum illo ipso loco satis demonstrauit. Cum enim dixit: Sicut enim confessio Petri fuit confessio aliorum, ita potestas hæc data Petro, intelligitur dari alijs, continuo adiecit: Licet Petro principalius, in quantum erat aliorum capitaneus. Vides illum agnoscere Primatum in Petro, dum cæterorum capitaneum appellat? Idem in alijs scriptorū eius locis quàm plurimis inuenies. Vnde manifestum est, Lyranum eo loco nequaquàm hoc agere, ut tollat Ordinem ac Principatum Ecclesiasticum, quem Deus semper inter Sacerdotes, etiã ueteris Legis esse uoluit, & Christus tam claris uerbis instituit in Petro,

ECCLE. COMPONEN.

tro, & semper in Ecclesia permanere uoluit: sed monere, ne quis ea potestate tyrannicè abutatur, id quod ipsum quoq; Petrū monuit Christ⁹ ipse apud Lucā, cū ait: Quod si dixerit seruus ille in corde suo, &c. Quin etiā nos omnes illis uerbis monemur, ne nobis blandientes stultè credamus, Deum habiturum esse ratum, si quid dolo malo impetremus à Summo Pontifice, quod sua natura sit iniustū: qualia multa pròh dolor, sepè nō sine magno dolore & gemitu uidemus fieri. Quis em̄ credat Deū approbare (tametsi rationibus nobis nō semper cognitis permittit, iuxta uerbū Cypriani) quod passim uidemus opulentissima queq; Sacerdotia conferri in illos, qui nihil minus in vita

DE DISSIDIIS

præstant, quàm quod illorum Sa-
 cerdotiorum functio requirit?
 Neq; in hoc peccat Pontifex so-
 lus: sed peccât etiã Imperatores,
 Reges, Principes ac cæteri oēs,
 quotquot tales ratione iuris sui
 Patronatus, ut loquuntur, Ponti-
 ficibus, Episcopis, Archidiaconis
 aut illorum uice fungentibus, Sa-
 cerdotijs inaugurãdos præsentât.
 Peccant & ipsi grauissimè, qui Sa-
 cerdotia illa ambiunt, nõ ut in il-
 lis Deo & Ecclesiæ, sed suo uentri
 seruiant. Peccant præterea, qui-
 cunq; suis suffragijs talia promo-
 uent, siue id propinqui sanguinis,
 siue alioqui humani fauoris, siue
 (quod multò etiã grauius est) ac-
 cepti aut sperati muneris, aut cur-
 iuscunq; emolumentis gratia faci-
 ant. Tam multorũ itaq; peccatis
 tam

ECCLĒ. COMPONEN.

tā grauibus cōcurrentibus, qđ mi
 raculi est Deū offensum tales nos
 bis dare Sacerdotes, non quales
 ipse probat, sed quales nos ipsi pe
 timus: Vnde tam grauiter suo Ti
 motheo p̄cipit Paulus: Manus, 1. Tim. 5,
 inquit, citō nemini imposueris,
 neq; communicaueris peccatis a
 lienis. Quis credat probari Deo,
 qđ multi insatiabili auaritia inci
 tati, nullum faciunt finem conge
 rendi & coaceruādi beneficia Ec
 clesiastica, extorquēdi pensiones,
 & ingentia uectigalia ab illis exi
 gendi colligendiq; , quibus nihil
 unquam uel minimi leuissimiq;
 beneficioli, neq; p̄stiterūt, neq;
 p̄stare cogitant: Videas qui
 cū foelicitate ingenū bonam a
 liquam operam nauent, ac p̄s
 tent aliquid boni, tamen hoc ip
 sum

DE DISSIDIIS

sum quicquid est, dum arripiunt
 in occasionē se suosq; propinqs
 locupletandi, & ad opes potentis
 amq; euehendi, ita contaminant,
 ut per multa offendicula, aliq;
 incommoda, duplò plus mali in
 de consequatur, quàm fuerit ill
 lud, quod præstiterunt boni.
 Quàm multa uelantur illis quas
 uocant dispensationes, (soluere
 legibus Latine dicimus) quæ pe
 nitus cognita nemo uir bonus
 probare poterit: neq; puto ipsos
 Pontifices pleraq; eorum con
 cessuros, nisi per imposturas eo
 rum, qui impetrant, deceptos.
 Quis credat hæc placere Deo? qd
 hunc talia approbaturū, etiam si
 permittat ea Pontifex? Quod si
 quis Pontifex, aut quiuis presby
 ter, uel eum quē priuatim oderit,
 nolit

EOCLE. COMPONEN.

nolit absolvere à peccatis, quantumuis ille idoneam agat pœnitentiam: aut quem priuatim diligat, absoluat sine pœnitētia, quis credat hanc absolutionē, aut illā ligationē ratam esse coram Deo? Atq; hoc est, quod Diuus Hieronymus (quē eadem arte qua Lyranū citat lup^o) in illud, Et quodcumq; ligaueris, &c. scribit: Istum locum Episcopi & Presbyteri male intelligentes, aliquid de Pharisæorū assumunt supercilio, ut uel damnent innocentes, uel soluere se noxios arbitrentur: cū apud Dominum non sentētia Sacerdotum, sed reorum uita quærat. Et Lyranus in illum ipsum Euangelij locum de Clauibus ita loquitur: Ipsæ Clauēs non sunt materiales, sed potestas spiritalis

DE DISSIDIIS

lis duplex. Vna est potestas discernendi peccatum à nō peccato: sicut in ueteri Lege Sacerdotes iudicabant inter lepram & non lepram. Aduertēdum etiam, quod licet homo non possit hoc bene iudicare sine scientia, tamen scientia non dicitur clavis, sed potestas iudicandi per scientiam præhabitam: & ideo licet scientia non sit clavis, tamen necessaria præexigitur, ad debitum usum huius clavis. Alia clavis est potestas admittendi ad regnū, uel excludendi, secundū uerum iudiciū præhabitum: quia debent indigni excludi, & digni recipi. Item in illud: Quodcunq; ligaueris sup terrā, &c. Quia supposito, inquit, hic in terra debito usu clavis, De^o illud approbat in Cœlis: aliter nō.

Hac

ECCLE. COMPONEN.

Hæc Lyranus: ex quibus manifestissimū est, illū adeo non tollere Primatum Pontificis Romani, neque potestatem eius ulla ex parte minuere, ut etiā illis ipsis uerbis, quibus lupus nobis persuadere uult illum eā ei adimere, tribuat: dum uidelicet cæterorū Episcoporum capitaneum illū esse indicat, sicut Apostolorū Petrū: & dum potestatem tribuit admittendi ad regnum, & excludendi à regno: docet autē Lyranus illis uerbis quis eius potestatis debeat esse usus. Vis ut Pontifex, aut quiuis presbyter iudicet tibi iudicij ueritatē? Declara te eo animo ad illū uenire, ut ex illo discas iudicij ueritatem: ut cum eam didiceris, secundum eam uiuas, secundum eam agas, secundum eā ambules. Expone
illi

DE DISSIDIIS

illi penitus ac bona fide causam
 tuam, & ora ut nihil aliud iudicet,
 quam quod putet esse iustum in
 conspectu Dei. Quin etiam ipsum
 Deum obsecra, ut & tuas petitio-
 nes, & illius in concedendo iudi-
 cium dirigat, ut res utrinque ipsius
 diuina sapientiae ac bonitati pro-
 betur. Non est res ludicra: nec
 Deus sustinet à quoquam irride-
 ri, ne quis erret. Errant autem ue-
 hementer, qui ueniunt ad presbyte-
 rum, ac dicunt in genere se esse pec-
 catores, ac petere absolutionem:
 nec tamen exponere uolunt, in
 quo uel peccauerint, uel metuant
 se peccasse. Recitata deinde à pres-
 bytero, aut (ut ipsis loqui placet)
 ministro Ecclesiae absolutione, dis-
 cedunt securi, credentes se coram Deo
 esse absolutos ab omni culpa, poe-
 na,

ECCLE. COMPONEN.

na, satisfactione, & quicquid earū
rerum est, quas Spiritus sanctus
semper in Ecclesia docuit, ad uerā
pœnitentiam esse necessarias. Ad
hos & illos de quibus paulò ante
locuti sumus, nihil pertinet illud
Deuter. Et iudicabunt tibi iudicij
ueritatē. Nā qui tales sunt, hi nō
quærunt iudicij ueritatē, sed pec-
cati impunitatem, & impunè pec-
candi licentiam. An quisquam a
deo stolidum ac supinū facit Deū,
ut, si fortè iniustus Pontifex ali-
cui per auaritiā, ambitionem, aut
quodcunq; animi uitium aliquid
petenti, quod sua natura sit inius-
tum, largiatur, concedat, permit-
tat, id ipse sit approbaturus? Non
eò sese extendit potestas ligand-
i atq; soluendi, ut Pōtifices atq;
Presbyteri faciāt hominibus alijs
po

DE DISSIDIIS

potestatem impunè peccandi, in
 ocio delicisq; & in his quæ suadet
 libido carnis uiuendi, alios ob uel
 leuia, uel etiam nulla peccata gra-
 uiter puniant, aut etiam excom-
 municēt. Ecquis adeò desipit, ut
 credat Christum talem potesta-
 tem dedisse Apostolis, & horum
 successoribus Episcopis & pres-
 byteris? Quemadmodum nec
 ipse Christus ideo passus est, &
 mortuus pro nobis, & satisfecit
 pro peccatis nostris, ut nos iam
 deinceps impunè peccemus: sed
 ut peccatis mortui iustitiæ uiua-
 mus. Adeone nobis lupus excāta-
 uit omnē sensum, & omne iudiciū
 sensus, ut nō sentiamus in nobis-
 metipsis oēs etiam, qđ quantūuis
 Christus afflictiones & mortē per-
 tulit pro peccato illo, qđ primi illi
 parent

parentes nostri peccarunt in Pa-
 radiso, nihilominus etiam nobis
 ipsis similiter ferendas esse afflictio-
 nes & mortem, & secundum uer-
 bum Petri Apostoli, sequendum
 uestigia ipsius Christi, qui pro no-
 bis patiens, reliquit nobis patiendi
 exemplum: & secundum uerbum
 Pauli, ad implendum in carne no-
 stra, quæ desunt passionum Chris-
 ti. Si hoc in illo peccato sic ha-
 bet, ut omnes in nobismetipsis cū
 tāta acerbitate doloris sentimus,
 quæ malum dementia est, putare
 Christū ita satisfacisse pro his pec-
 catis, quæ ipsi patramus quotidie,
 ut nulla præterea nobis pro his op-
 pus sit satisfactione. Siccine patis-
 mur nobis ab hoste nostro capita-
 li lupo excantari, non solum iudi-
 cium animi rectæque rationis, ue-

DE DISSIDIIS

rùm etiam sensus communis? In
 has tam tenebrosas, cecas, atras, &
 profundas errorum speluncas ab-
 ducit nos lupus, quando calumni-
 ando mores Pastorum nostrorũ,
 sicut Aesopicus ille foetorem hirci,
 abducit ab his, quibus nostri cu-
 stodia commendata est, à Matre
 Ecclesia : & per hoc ipsum ab ipsa
 Matre, quæ est columna & firma-
 mentum veritatis. Nunc itaq; re-
 uertamur ad caput, & excutiamus
 diligentius uerba Lyrani, & uidea-
 mus quo sensu possint retineri, &
 quo debeant repudiari. Et ego dis-
 co tibi, inquit, pro te, & pro socijs
 tuis. Quis fecit potestatem Lyrano
 hanc adijciendi coronidẽ uerbis Do-
 mini? Quæ si tã aduersaretur insti-
 tuto lupi, q̃ suffragari uidetur, iam
 statim raucũ illud suũ ulularet: O
 tu

ECCLE. COMPONEN.

tu falsarie, qui uerbo Dei affingis
 ea que nō sunt eius. Nūc autē quia
 sibi cōmodū est, contra nos agnos
 ululat: Videtis q̄ nō soli Petro, an
 tecessori R. omani Pōtificis loqua
 tur: sed Apostolis om̄ibus, quos
 rumcunq; etiam Episcoporū ante
 cessorib⁹. Quare itaq; mauultis se
 qui Papam R. omanum, quā Epi
 scopos Gr̄cos: Hęc atq; his simi
 lia aduersum nos lupus. Sed per
 gamus audire Lyrā, non admodū
 benē cōpositis fidibus hoc carmen
 resonantē: Quia tu es Petrus inq̄t,
 id est, confessor petræ ueræ, quæ
 Christus est, factus. Vult itaq; Ly
 ranus Petrus esse nomē denomi
 natiuū à petra, & significare confes
 sorem petræ. Profectò, si me titi
 laret petulantia splenis, non poss
 sem cōpescere risum ad talē inter

DE DISSIDIIS

pretationem, quæ nullam habet,
 neq; rationem, neq; auctoritatem
 ab ulla Grāmatica, siue ea sit Latī
 na, siue Græca, siue Hebræa. Latini
 docent, petrosum, petricosum, pe
 treium, & petronem à petra deno
 minari: sed nemo unquam dixit,
 horum aliquod significare confess
 forem petræ. Petrus autem, non
 est nomē latinum à petra, sed At
 ticum in linguam latinam tradus
 ctum, qđ Græcè scribitur πέτρος:
 nec unquam significat cōfessorem
 petræ, sed prorsus idem lingua
 Attica, quod lingua cōmuni πέτρα,
 id est saxum. Iam hoc confirmat
 Euangelista Ioannes cap. i. sic scri
 bens: Intuitus autē eum Iesus di
 xit, Tu es Simon filius Ioanna, tu
 uocaberis Cephas, quod interpre
 tatur Petrus. Porro quòd utrun
 que,

ECCLE. COMPONEN.

que, Cephas, inquam, & Petrus, nihil aliud significet quàm petra, hoc est saxum, clarissimè docet Diuus Hieronymus in Epistolâ Pauli ad Galatas his uerbis: Non quò aliud significet Petrus, aliud Cephas: sed quòd quã nos Latinè & Græcè petram uocamus, hanc Hebræi & Syri propter linguæ inter se uiciniam, Cephân nuncupent. Hieronymi sententiã confirmat Elias Leuita, nobilis nostra ætate inter Iudæos Grâmaticus, in opere cui titulum fecit תשבת id est, Thesbites, in dictione כפא Cepha.

Pergit in eadem illa fidium intensiōe Lyra: Et super hanc petram, quam confessus es, id est, super Christum, ædificabo Ecclesiã meam. Non libet, uiri fratres,

DE DISSIDIIS

ad hunc Lyre cantum diutiùs consistere, alioqui & hic indicarem, quod non doctè hic quoque tetenderit chordas suas. Malo id paulò post cognoscatis ipsi, ubi uobis producam alium cantorem, incomparabiliter doctiùs, suauius, & ipsius Christi carmini consonantiùs canentem. Audiamus itaq; reliqua. Et portæ inferi, id est, persecuciones tyrannorum, & insultus & tentationes spirituum malignorum, non præualebunt aduersus eam, à uera Fide subuertendo. Hoc quidem iam non inconcinne. Quod autem huic accinit. Ex quo patet, quod Ecclesia non consistit in hominibus ratione potestatis, uel dignitatis Ecclesiasticæ uel secularis: quia multi Principes & summi Pontifices, & alij inferiores inuenti sunt
 apostata

ECCLE. COMPONEN.

apostatasse à Fide. Propter q̄d Ec-
 clesia consistit in illis personis, in q̄
 bus est notitia uera, & cōfessio Fi-
 dei & ueritatis. Hic iā Lyra uidet̄
 nolle diutius in uno aliquo fidium
 ordine, putà netis, paranetis, hy-
 patis, aut quocunq; alio solo uer-
 sari, ut solēt fidicines, dum ad mo-
 destiores ac discretiores choreas
 concinunt: sed ut uulgò sub finem
 chorearum fieri consuevit, singu-
 lis ictibus plectri percurrere chor-
 das uniuersas: ad quorum permis-
 xtum confusum que sonum sta-
 tim exilit uniuersa saltantiū mul-
 tudo: & neglectis ordinibus ita
 discurrent omnes, ut nisi statim
 à cantu desistat lyricen, illi deficis-
 entibus uiribus in ipso pauimēto
 sint collapsuri. Quare ne hoc furo-
 re illos accēderet, prestiterat nō ita

DE DISSIDIIS

cōfundere fides: sed in singulis ordinibus, quod solent musici doctiores, habere certas sui carminis partes. Discretiùs, opinor, ac dulciùs, gratiusq; his, quibus est sanū aurium iudicium, nec non utiliùs ad finem saltātium, cecinisset hoc modo: Ex quo patet, quod Ecclesiæ puritas non consistit in hominibus ratione potestatis, uel dignitatis Ecclesiasticæ uel secularis: quia accidit interim, ut Principes & summi Pōtifices, & his inferiores aliī, non modò uiuant impurè, uerùm etiam ab ipsa Fide palàm apostatent atque deficiant: ut necessarium aliquando uisum sit, potestatem illam ac dignitatem per Ecclesiæ Senatū, qui tales eligere & constituere debet ac solet, ab illis transferri in uiros meliores.

Prop^o

ECCLE. COMPONEN.

Propter quod puritas quidem ipsius
 Ecclesiæ consistit in illis personis,
 in quibus est notitia uera, & confessio
 Fidei & Veritatis, eiusdemque
 per opera & actiones uitæ declara-
 tio: potestas uerò & imperium in
 illis, qui iuxta dispositionem & or-
 dinem, quem Deus in Ecclesia sua
 instituit, uel in Cathedris sedent,
 uel gladium portant, siue hi puri
 sint, siue impuri. Ideoque illi, in qui-
 bus est Ecclesiæ puritas, tolerant
 hos, non tam metu supplicij, quàm
 ratione conscientia, ne turbantes
 Politiam ciuitatis Dei, iram ipsius
 Dei in se prouocent. Ecce, si hoc
 modo cecinisset Lyra, aut adhuc
 canerent illi, qui seditioso tumultu
 fides eius sine discrimine pulsant,
 non eo furore fuisset accensus
 populus, ut non modò saltans

DE DISSIDIIS

tium ordines ubique turbent, uerum etiam Corybātum more mutuis uulneribus sese conficiant. Iam audiamus quod reliquum est cantici Lyræ: Et tibi dabo clauēs,) nō solum pro te, sed etiam pro alijs. Sicut enim confessio Petri, erat confessio aliorū: ita potestas hæc data Petro, intelligitur dari alijs. Atq; hæctenus quidem uerba Lyrani recitat lupus: quod autem sequitur, abscindit: licet Petro principalius, in quantum erat aliorum capitaneus. His enim tandem inquit Lyranus, clauēs regni Cælorum, id est, ciuitatis Dei, quæ est Ecclesia, datas quidē esse à Rege ciuitatis Deo, Apostolis oībus tamquam Senatui ciuitatis, sed ita, ut essent penes Petrum & successorē Petri, tamquam ciuitatis Consulem

ECCLE. COMPONEN.

sulem. Hæc cum sit Lyrani sententia, quod illa coronis adiecta satis indicat, qua dicit: Licet Petro principalius, in quantum erat aliorum capitaneus: iniuriam facit lupus non solum nobis, quos autoritate Lyrani premere aggreditur, verum etiam ipsi Lyrano, quod huic affingit id, quod nunquam sensit. Tametsi audiamus quæso organum multo doctius compositum, multoq; dulcius canens, quam illa cecinerit lyra. Hæc est cithara laudatissimi illius Pontificis Leonis. Is nobis verba Christi, quæ sunt apud Matth. Tu es Petrus, &c. ita canendo edisserit: Christus ipse est petra, & Petrus est petra. Christus petra primaria, & sua ipsius uirtute diuina solidata: Petrus secundaria prioris, hoc

DE DISSIDIIS.

hoc est Christi uirtute solidata .
Christus lapis est positus in funda-
mentum à Deo Patre: Petrus lapis
positus in fundamentum à Chri-
sto: eodem modo, quo Christus
est lux uera, quæ illuminat om-
nem hominem uenientē in hunc
mundum, Ioan. i. & Apostoli sunt
lux mundi, Matth. s. Christus pro-
priè & suapte diuina uirtute, Apo-
stoli, à Christo per participatio-
nem. Ecce, hac ratione rectè inter-
pretati sunt alij patres: Tu es Pe-
trus, id est, petra seu saxum à me
solidatum ac positum in funda-
mentum: & super hanc petram,
id est, super te, ædificabo Ecclesi-
am meam. Consolidatur autem
hoc ipsum fundamentum funda-
mento doctrine Prophetarum &
Apostolorum: tantum abest, ut al-
terum

ECCLE. COMPONEN.

terum ab altero extrudatur. Est
itaque Christus principale funda-
mentum Ecclesiæ, quod posuit
Deus Pater, tanquam ædificij Do-
minus, cum illum in terram mit-
teret: posuerunt & Apostoli tan-
quam operarij, quando Christum
prædicarunt; Petrus autem fun-
damentum secundarium, quod po-
suit ipse Christus, quando misit
eum, sicut ipse erat missus. Quod
si quis successor Petri incipiat esse
Arianus, ut Liberius Papa, suo quæ-
dam malo id fecerit: dum tamen
Ecclesias Dei, & sanctorum sepul-
chra ornat, Presbyteros, Diaco-
nos, & Episcopos ordinat, quæ om-
nia fecit Liberius, non solum ha-
bet claves, uerum etiam ritè eis uti-
tur, etiam si ipse in opinione hære-
tica moriatur. Et si suppliciorum
terro

DE DISSIDIIS

terrore commotus atq; deterritus, incipiat immolare idolis, ut fecit Marcellinus, aut negare Christum, ut fecit Petrus ipse, si tamē statim amaro lachrymarum imbri peccatorum suorum maculas eluat, & per pœnitentiam conuersus ad Christum confirmet fratres suos in Fide Christiana, iuxta præceptum Christi apud Euangelistā Lucam, & exempla Petri Apostoli & Marcellini Papæ, iam neque Christus ipse, neq; Ecclesia Christi, iudicat eum dignum, cui adimātur clauēs. Hæc non solū auctoritate Platinae, uerū etiam Euangelistarum, præsertim Lucæ sunt uerissima & manifestissima. Atq; hac ratione satis refutatur insidiosum mēdacium lupi, quo ait, Clauēs nō esse datas Liberio Ariano,
aut

ECCLE. COMPONEN.

aut Marcellino idololatræ. Non
dabatur quidem Liberio, eo quod
esset Arianus: neq; enim talis erat
cùm ei darentur: sed cùm prolapsus
in hæresim Arianam, tamen ri-
tè clauibus uteretur, nõ sunt ei ad-
emptæ: haud secus ac si quis Con-
sul huius ciuitatis Embricæ, accep-
tis eiusdè huius ciuitatis clauibus ab
Illustrissimo Principe Cluensi, ci-
uitatis domino, ut fungatur Con-
sulatu, eò demētia prolabatur, ut
fidè habeat homini maledico &
cõtumelioso in Illustrissimũ Prin-
cipẽ, dicẽti, hũc nõ esse de familia
siue sanguine Cluicorũ Principũ,
sed aliquem degenerem, quemad-
modum Liberius Papa fidem has-
buit Ario dicẽti, filium Dei non es-
se eiusdem substantiæ cũ Deo Pa-
tre, neq; huic ulla ex parte equalẽ,
sed

sed creaturam, &c. talis Consul esset planè indignus eo magistratu: quemadmodum Liberius, & multi præter hunc Pontifices erant indigni Pontificatu: esset tamen nihilò minus Consul, donec indignatus Illustrissimus Princeps ad eas illi claves daret alteri. Quod si quis ex ciuibus priuatis aut plebe, quantumuis alioqui prudens ac probus habitus, insurgat aduersus talem Consulem, eripiens illi claves, & seipsum cõstituens Consulem, hic ad eò non faciet rem gratam Principi, ut etiam iram eius & grauem uindictam sit prouocaturus in sese. Si quid enim uir ille ex plebe animaduertisset in Consule, quod esset coniunctum cum iniuria Principis, aut periculo ciuitatis, referendũ erat ad Senatum
 ciuita

ECCLE. COMPONEN.

ciuitatis : ac deinceps ad ipsum
Principem . Princeps autem iam
sciens , quid sit in illo tam impro-
bo Consule, si uelit ad tempus cō-
niuere ad illi⁹ peccata, uel quò ma-
nifestior fiat omnibus iusticia ipsi
us Principis, cūm cœperit talē pu-
nire: uel , ut interea dum illum si-
nit regere, exploret suorum ciui-
um erga se fidem & constantiam:
& eos qui fideliter adhæserūt sibi,
suo tempore, cūm iam probati fu-
erint, collaudatos, beneficijsq; di-
tatos in ciuitate conseruet : leues
autem illos , & stultitiam maliti-
am ue Cōsulis imitados, unā cum
ipso Consule foras è ciuitate pro-
figet , omnibus iam intelligenti-
bus & probantibus Illustrissimi
Principis tum prudentem cuncta-
tionem, donec peccata omniū de-

DE DISSIDIIS

tegeretur, tum seueram & iustam animaduersionem in eos, quorum scelera iam essent omnibus patefacta, in hoc nemo posset iure reprehendere Principem, neque ullum ius haberet tumultum excitandi, aut moliendi quicquam amplius aduersus malum illum Consulem, quem ipse Princeps iam sciens ac prudens tolerat, idque suo consilio sapientissimo: quod nihil opus habet mihi meique similibus hominibus plebeis aperire. Ipse Princeps nouit rationes conseruandi ciuitatem suam, etiamsi Consul qui clauus habet, prodicionem meditetur: quia non ignorat iam sceleratum animum Consulis. Ad eundem modum per omnia habet in Ecclesia, dum Deus permittit homines malos in ea regere; id quod mul

ECCLE. COMPONEN.

to etiã tutius est Deo permitttere,
 quam Principi homini : q̄ homo
 Princeps quantumuis cautus , ta-
 men sæpè decipitur . Deus autem
 ubiq; præsens intuetur ipse om̄ia,
 nouit omnia, potest omnia, ut ne-
 mo queat hūc circumuenire ac de-
 cipere. Quid ait lupus? Nō dat De-
 us clauēs Liberio, Marcellino, aut
 his similibus hominib⁹ malis? Cur
 ergo fecit Iudā Apostolum , quē
 præsciuit esse furem, atque se, hoc
 est, ipsum Christum, ab illo prodi-
 tum iri? An igitur clauēs dantur
 solis fidelibus seruis Christi, &
 nonnunquã etiã seruis Antichri-
 sti? Opinor, uiri fratres, me huius
 quoq; laquei nodum , quē ex Ly-
 rano, Liberio, Marcellino, atq; id
 genus filis nexuit lupus ad irretiē-
 dū agnos simplices & imperitos,
fatis dissoluisse. Bb 2 Vi

DE DISSIDIIS

Videtur etiam ille dissoluendus esse laqueus, quem lupo imprudens tibus inicit, dum altum ululat aduersus quendam uirum doctum, quod dixerit, Oportere Ecclesiam ipsam certam esse, uisibilem scilicet, & sensibus ipsis corporeis perspectam, non minus quam sunt alie humanae Respub. Authoritatem etiam ministrorum & gubernatorum eius, certam & manifestam esse debere. Ideoque nec gratiam, nec certe interiorum aliquam uirtutem occultam requirendam esse uel in membris, uel in ministris eius praeter publicam & legitimam professionem Fidei, & uocationem, ut ad eam pertineant: & ut eius munera integra perficiant. Haec persuadere uult agnis, summa cum impietate esse dicta, ac repugnare

ECCLE. COMPONEN.

nare articulo Fidei, qui habet, Cre
do sanctam Ecclesiam catholicā,
non autem uideo & sentio Eccles
siam catholicam. Videtis, uiri fra
tres, nodum laquei. Sed non erit
tanti laboris hunc dissoluere, quā
ti illum quem dissoluimus proxis
mè. Nam in summa cōcordia hæc
duo pariter consistunt: Video san
ctam Ecclesiam catholicā in his,
qui pedala Pastoralia, mitras Episco
pales, & cætera quæ ad illum ordi
nem pertinent, gestant, ut Pasto
res gregis Domini: unanimiter
unam Fidem docent, & Sacramē
ta populo eadem & eodē ritu mi
nistrāt: & in his qui sceptrā regia
gladiosq; & quicquid huius est ar
maturæ, ad coërcendum malos, &
conseruandum bonos: atque sub
utrisq; populum ut ab ipsis pasca

DE DISSIDIIS.

tur & gubernetur constitutum: in
 his, inquam, uideo sanctam Eccle-
 siam Dei Catholicam: Atq; eandē
 Ecclesiam in his ipsis esse credo, si
 de mihi facta per uerbū Dei, quo
 tam multis locis Deus talibus cur-
 ram gregis sui commendauit: ipsi
 autem gregi, ut uocem illorū au-
 diat, & quę præceperint faciat. Hęc
 quòd Deus per uerbum suum cla-
 rissimè sit elocutus, credo esse ue-
 rissima, & hanc esse ipsissimam Ec-
 clesiā Dei, in qua hos ordines, quos
 Deus per uerbum suum sic institu-
 it, tam clarè cōspicio, maximè uerò
 in qua Fidei unitatem, Doctrin-
 æ concordiam, Sacramenta Dei,
 & horum legitimum usum. In his
 atque huiusmodi notis uideo Ec-
 clesiam oculis, auribus audio, &
 spiritu credo. Quid hic est incom-
 modis?

ECCLE. COMPONEN.

modi: quid prohibet hæc non solum consistere simul, uerum etiam mutuò se iuuare? Quis enim non libèter credat, illam esse uerè Dei sanctam Ecclesiam Catholicam, in qua tam manifestè uidet uel Politiam illam, quam Deus in sua ciuitate, uel Oeconomiam, quam in sua domo (nam utrunque Ecclesia dicitur, ciuitas & domus Dei, & multa præterea) tam pulchrè instituit? Rursus quis non magna cum uoluptate faciem eius intueatur assiduè, adeo que dulcissimis amplexibus, osculis, obsequiis & ueneratione summa complectatur eam, quam piè credit esse matrem suam spiritualemente; ex qua renatus sit Filius Dei: cum antea natus esset ex carnali matre filius iræ? Viden' quàm pulchrè

DE DISSIDIIS

simul consistant, uidere & sentire
 Ecclesiam, & credere Ecclesiam:
 Quo iure, aut qua ratione manda-
 ret nobis Christus, ut peccatū fra-
 tris in nos peccantis, neq; nostram
 ipsorum, neque unius alteriusq;
 amici correptionem admittentis,
 dicamus Ecclesiæ, si hæc nulla rati-
 oñe esset nobis uisibilis: Verùm de
 his iam adeò multa sunt à uiris do-
 ctissimis, etiam nostra hac ætate
 scripta, ut planè superuacaneum
 sit me diutiùs eis immorari. Mani-
 festæ sunt parabolæ de agro habēte
 zizania, mixta bono semini usq;
 que ad tēpus messis: de sagena ex
 omni genere piscium congregans
 te, donec pertrahatur in littus: de
 decem uirginibus, in quibus fatuæ
 sapientibus sunt admixtæ, usq; ad
 aduentum sponsi. Quibus omni-
 bus

ECCLE. COMPONEN.

bus docemur, Ecclesiam in his ter-
 ris adhuc militantem semper habere,
 etiam in omnibus Ordinibus
 ac Statibus hominum, bonos & ma-
 los: seruandos atq; damnandos: at
 que illis partibus quibus iam dixi,
 nempe Politia quam Deus in ea
 constituit, Sacramentorum, &c. no-
 bis utiq; uisibilem esse, idq; neces-
 sario, ne ab ea aberremus. Nam
 hoc semper esse initium aberran-
 di ab Ecclesia, quia illa Politia neq;
 attenditur, neq; agnoscitur, supra
 ex Diuo Cypriano clarissime de-
 monstraui. Hac autem parte, qua
 alij in ea seruandi sunt, alij foras
 eijciendi atq; perdendi, neque ab
 omnibus nobis uideri potest, ne-
 que hoc nobis omnibus necessari-
 um est. Solus Deus hac parte per-
 fectè uidet eam, His rationibus

DE DISSIDIIS

puto laqueum illum, quem nobis
lupus inijcere aggressus est de uisi-
bili aut inuisibili Ecclesia, satis esse
dissolutum atq; contritum.

Iam quid ego hinc persequar dis-
soluere laqueos illos, quos tendit
imperitis, rudibus, atque simplicibus,
ut abducatur ab illis, quæ sunt
in Concilijs Oecumenicis decreta?
De his non erat mihi animus in
hoc opusculo dicere plura, quam
suprà dixi, nisi interea dum hæc
scribo, incidissem in librum, quem
dictante lupo, superiori anno scri-
psit ac edidit in publicum Ioannes
Brentius aduersus Petrum à So-
to: in quo etiam ea sunt, quæ hæc
tenus refutauit: quo libro nescio
quid possit imperito lectori per-
niciosiùs legendum proponi. Tan-
tis dolis torquet Scripturas, non
modò

EOCLE. COMPONEN.

modò Canonicas ueteris ac noui
Testamenti, uerùm etiam sacro-
rum Interpretum, ut nusquam nõ
inuertat in sentētias ex diametro
cum illorum qui scripserunt sen-
tentijs pugnantes: id quod quibus
apertissimè uidere potest, si adhi-
beat nostras hasce refutationes.
Multis modis Cōcilijs adimit au-
thoritatem: ea præsertim ratione,
quòd ferè semper uariæ contenti-
ones in ea consueuerint incidere:
quas etiam à Gregorio Nazian-
zeno, & Basilio Magno repres-
hensas scribit: à quibus nec Apo-
stolorum Concilia fuisse libera
indicat: sed ipsos etiam Aposto-
los humanum quiddam hinc esse
passos, ut Petrum & Barnabam
cùm subducerent se non sine of-
fendiculo, ut scribit Paulus Gal. 2.
Mirum

DE DISSIDIIS.

Mirum est, quod nō addiderit etiam
 dissentionem, quæ fuit inter
 Paulum & Barnabam: de qua Lu-
 cas Act. 15. adeò ut Paulus assum-
 pto Sila, Barnabas autē Marco,
 ab inuicem discesserint. Hæc quò
 plura in Apostolis ostēduntur, eò
 magis confirmantur decreta œcu-
 menicorum Conciliorum. Nam si
 hæc non potuerūt efficere in Apo-
 stolis, quo minus horū Doctrina
 atq; decreta inuiolabiliter seruen-
 tur in Ecclesia, qua ratione effici-
 ent in illis Episcopis ac Patribus,
 Apostolorum successoribus, quo
 minus inuiolabiliter seruari debe-
 ant ea, quæ hi tanto etiam maiori
 numero, in eodem nomine ac spi-
 ritu, quo Apostoli cōgregati una-
 nimiter, pro Catholica Ecclesia,
 Orthodoxa Fide, ac disciplina pu-
 blica

ECCLE. COMPONEN.

blica decreuerunt? Atq; huiusmo-
di decretorum quiuis etiam tutor
ac pello sibi censuram sumet, &
pro suo arbitrio uel probabit, uel
improbabit, confirmabit aut re-
scindet? Hoc si recipiatur, quors-
sum tunc opus erit tam inestima-
bilibus sumptibus & impensis cō-
uocare Concilia, quibus non alia
erit authoritas? & ubi unquā inue-
nietur ratio conciliandi pacem in
Ecclesia, conciliatamq; retinēdi?
Sed quia lupus nihil odit grauius,
quàm publicam Ecclesiæ pacem:
quòd ipse hoc ueluti muro exclu-
datur à ciuitate Dei: hoc pariete
ab ouili Christi, hac sepe maceria
que à uinea Domini, idcirco nihil
intētatum relinquit, quo murum
hunc dissipet, ac dissipatum prohi-
beat instaurari. Huius rei causa

Prin

DE DISSIDIIS

Princeps ille tenebrarum excitat
suos secretarios & scribas, qui tam
famosis ac seditiosis libellis, sum-
mis Pontificibus, ceteris que Epi-
scopis, & Ecclesiarum rectoribus,
Theologorum etiam scholis, nec
non ex toto Christiano orbe con-
uocatis Concilijs auctoritatem
suam derogent. Nam horum au-
thoritate luxata atque conuulsa,
minimè ignorat quanta sit conse-
cutura confusio rerum humanarū
omnium. Si Pontificē recusa-
mus (inquit sanctus ille Episcop⁹
Roffensis) si Concilia contemni-
mus nō particularia solūm, sed eti-
am ipsa plenaria, quid iam reliquū
est, nisi ut is præualeat, qui loqua-
cior fuerit, & contētiosior, atque
temerarius magis: quem que non
pudet mendacia pro uerissimis au-
dacter

ECCLĒ. COMPONEN.

dacter asserere : modò possit ut
 cunque mendacium suum fucare
 uel contortis Scripturis , uel argu
 tñs uerisimilibus, uel (ut cætera
 desint) conuitijs & probris in con
 tra nitentes acerbissimè iaculatis.
 Hoc statim in horum dissidiorum
 initio scripsit ille Episcopus : & q̄
 uerè scripserit , res ipsa nos inte
 rea doceret egregiè, nisi essemus
 non modò quouis Philonide in
 dociliores, uerùm etiam adaman
 te duriores. Porro quod suo mo
 re nobis exprobrat hostis multa
 Concilia foedè etiam errasse, adeò
 ut eorum decreta per alia Conci
 lia sint recissa, hoc nemo negat:
 cuius rei rationes euidentissimas
 reddit idem Episcopus R offens
 sis: nempè quod nō fuerint illa iu
 stè legitimeq; cōuocata & habita

Cons

DE DISSIDIIS

Concilia : quale fuit Donatistarum
 in Africa, Ariminense in Italia,
 Constantinopolitanum in Thracia,
 contra Sanctorum imagines:
 item illud à Stephano Sexto con-
 tra prædecessorem suum Formo-
 sum. Hæc ut non fuerunt legitimè
 conuocata & habita, ita decreta
 eorum nūquam sunt ab Ecclesia
 recepta & approbata : sed per alia
 Concilia iustè conuocata damna-
 ta. An igitur ex his æstimabimus
 Concilia uniuersa? Quæ nam hu-
 ius tam iniquæ sententiæ ratio est?
 Quanto iustior est, uerior, & ad pu-
 blicam pacem atq; salutem totius
 generis humani utilior sententia
 Roffensis Episcopi: quæ est, quòd
 illi Concilio, quod à summo Pon-
 tifice ita conuocatum fuerit, ut ne-
 mo illorum de industria sit præce-
 ritus.

ECCLE. COMPONEN.

ritus, quorum officium est Concilium
interesse : & in quo per charitatem
unanimesi consensu inter summum
Pontificem, & convocatos Patres
conuenerit, habenda sit fides ab
omnibus hominibus : & quaecumque
illi sic conuocati ad fidem pertinen-
tia decreuerint, ea sint obseruan-
da. Quod si haec decreta etiam mul-
torum seculorum periodis, consensu
totius Ecclesiae recepta, & usu
confirmata sint, iam ne ferendum
est, ut unus aliquis homo, ignotus
hactenus, nulla re bona commen-
datus : sed multis etiam & enormi-
bus flagitijs iam recens innotese-
cens, sua audacia, conuitiandi-
& omnes infamandi libidine per-
citus, ea conuellant : ac sese censo-
rem totius orbis constituat. Te
nunc appello Brenti : dic mihi in-

C c genuè,

DE DISSIDIIS

genuè, quid tibi de hoc uideatur?
 Non tam mihi tecum nūc res est,
 quàm cum illo, qui te decepit atq;
 seduxit, lupo. Hunc ergo his ar-
 gumentorum telis oppugno: hūc
 ego à te misero depellere insti-
 tuo: ex huius immani rictu, sequis-
 simisq; dētibus eripere te studeo.
 Non tibi sum hostis, Brenti, ne
 quid hīc erres, neq; cuiquam illo-
 rum, quos ille crudelissimus præ-
 do, miserè deceptos atque sedu-
 ctos, suæ patriæ ciuitati Dei, suo
 Patri Deo, ipsi suæ matri Ecclesiæ
 Catholicæ eripuit, auexit, teter-
 rimis carceribus & immanibus
 uinculis inclusos detinet. Huic
 prædoni sum hostis: aduersus
 hunc mihi bellum est pro uestra
 salute. Ab ista tam dira tetraquæ
 captiuitate, ab ista tam immani
 bestia

ECCLE. COMPONEN.

bestia uos reuocare ac recuperare studeo. Neque prorsus diffido, quin gratia & auxilio illius, qui uires dedit Dauidi puero, ut captum arietem eriperet ex ore leonis & ursi, te Brenti cum alijs multis sim ereptur⁹ immanissime isti feræ, nisi uos ipsi malitis esse misera præda cruentæ bestia, quâ beata possessio Domini omnium optimi Iesu Christi. Non ignoras, Brenti, quid acciderit socijs Vlyssis, qui cum de poculis Circes stulti cupidiq; bibissent, statim mutati sunt in varias brutorum formas, ut alius fieret canis immundus, alius amica luto sus: Nonnulli etiam in lupos cõuersi feruntur. Horum tam miserum casum cum optimus, diligentissimus, atque sapientissimus

DE DISSIDIIS

Princeps eorum Vlyffes miseratus, recuperare perditos studeret, incidit in unum illorum nomine Gryllum, ut scribit Plutarchus, quem illa uenefica uenenato poculo dato transformarat in porcum. Hunc cum Vlyffes studeret huc inducere, ut ex illa tam foeda atq; immunda pecude fineret se reformari in hominē, atq; reduci ad suos, ille noluit neq; in formam, neq; in societate hominū redire, sed instituta disputatiōe aduersus Vlyffem, coepit multis congestis maledictis uitam genusq; humanum reprehendere, longeq; præferre illam, in qua iam erat, porcicam, quantumuis impuram, lutosam, spurcam, atque obscœnam. Nonne per omnia simile quiddam uidemus in te tuisq; socijs

cñs

ECCLE. COMPONEN.

cñs Brenti? Quid non per hosce
iam quadraginta annos, ex quo
Lutherus uobis illud uenena-
tum poculum propinauit, tenta-
runt illi duo laudatissimi Princi-
pes, Carolus Quintus Imperator,
& huius Frater Rex Ferdinandus,
per tot Comitia conuen-
tusque Imperij, adhibitis ad hoc
semper summis doctrina ac dis-
gnitate uiris, ut uos è stabulis ac
haris, nec non foetidis caueis il-
lius execrandæ Circes, inter por-
cos grunniens, inter lupos ulu-
lantes, inter uulpes gannientes,
ex pecudibus ferisq; , quas in de-
licijs habet ille tenebrarum prin-
ceps Diabolus, reformatos in fi-
lios Dei, reducerent in beatissi-
mam domum Patris nostri Coe-
lestis, in gremium dulcissimæ ma-

DE DISSIDIIS

tris nostræ, quæ est Ecclesia, sponsa Christi Domini nostri: Sed uos semper more illius Grylli, seditiosos, non tam disputationibus, quam conuitijs uestris estis reluctati. Quin etiã haras, caueas, & carceres non parum auxistis illorũ numero, qui more uulgi rei nouitate excitati, spectatum istuc accurrerunt: dum illis persuasistis, ut de eodem poculo biberent. Neq; enim oēs erant Vlysses, argenteo illo ingentiq; ense & arcu armati, & antidoto moly præmuniti, ut uel intrepidè tutoq; domum ueneficę possent intrare, uel etiam sine periculo de poculo uenensato bibere. Quamobrem illi sapuerunt, qui suę infirmitatis sibi conscñ, imitati sunt Eurylochum illum Homericum, & apud classem regiam,

ECCLE. COMPONEN.

regiam, hoc est, Ecclesiam Catholicam, remanere maluerunt, quàm nouam istam uestram coluuiem spectando, gryphos uestros audiendo, famosos istos libros legendo, tanto periculo sese exponere. Porro tametsi non est uirium humanarum, eis qui in tales feras pecudesq; sunt transformati restituere faciem humanam: neq; desipuit Paulus Apostolus Tito Episcopo mandans, ut hæreticum hominem post unam & secundam correptionem deuitaret, sciens quia subuersus est, qui eiusmodi est, & delinquit, cum sit suo ipsius iudicio cõdemnatus: nec imprudẽter cõsultuit Sini^o Nectario Episcopo ac Theodosio Imperatori: & multis rationibus in libro de Præscriptiõibus

DE DISSIDIIS

hæreticorum demonstravit Ter-
tullianus, frustra cū hæreticis dis-
putationes suscipi, q̄ quātumuis
manifestis Scripturis & rationi-
bus uicti, cedere tamen nolint: &
uos iā toties nō solūm admoniti
correptiq; uerūm etiā euidentissi-
mis Scripturis ac rationibus con-
uicti, nunq̄ tamen uoluiſtis erro-
res uestros agnoscere, & ad matrē
hanc nostrā, quę tam longē abest
ab omni errore, ut etiā colūna sit
& firmamentum ueritatis, redire:
nos tamen interea nō finit requi-
escere charitas, qua complecti-
mur uniuersos fratres nostros, nō
solūm hos, qui adhuc nobiscum
uersantur in domo paterna, uerū
etiam uos, quos hostis nobis ere-
ptos in istis tam tetrīs carceribus
ac diris uinculis constrictos, in
haris

ECCLE. COMPONEN.

haris porcorum, & caueis ferarū
 conclusos detinet, quo minus (fuis
 ad Patrem nostrum Deum pre
 cibus pro uestra conuersione atq;
 salute, & ad uos ipsos assiduis ad
 monitionibus factis non sine ob
 testatione, ut tandem aliquando
 uestre captiuitatis infelicitatem
 agnoscentes, uelitis redire ad feli
 citatem nostram) studeamus uos
 omnes, si sit possibile, reuocare, &
 recuperare, ut ab istius crudelissi
 mi tyranni tam dura seruitute li
 berati, nobiscum in hac dulcissi
 ma libertate, pro istis porcorum
 siliquis mensa domoq; paterna
 fruamini, hīc quidem in Sacra
 mentorum mysteriis tanquam
 in ænigmate per Fidem: post
 hac autem in illa patria Cœlesti fas
 cie ad faciem, per uerissimum be

DE DISSIDIIS

atissimumq; sensum in manifesto. Quamobrem ô mei in Christo Iesu Domino nostro mei charissimi fratres, cū uobis in agno illo lupoq; Aesopico, & in presbytero illo Ariano, qui Constantiā Reginam, & Imperatorem Constantinum decepit, Constantium autem ex Imperatore tanquā ariete gregis in sæuissimū lupum transformauit, haud obscurius q̄ in duabus tabulis depictis imaginibus demonstrauerim insidias hostis: cū in illo qui uos seduxit Martino Luthero, tam manifestè atque enormiter flagitiosam uitam: Doctrinam autem multis modis pestilentissimam ostenderit: quum luculentissimis, irrefutabilibusq; ac indissolubilibus Scripturis & argumentis doceat

cues

ECCLE. COMPONEN.

cuerim, in Ecclesia Dei semper
fuisse, esse, & ad consummationem
usque huius mundi permanens
suram esse, (siue Politiam ci-
uitatis hanc, siue Oeconomiam
domus Dei appellare placet)
ordinationem quandam, præ-
sertim quantum ad Religionis
negotia pertinet: atque hanc
ipsam ab ipso Deo sic erectam,
constitutamq; ut is eam nulla ra-
tione uiolari uelit, qualescunque
etiam sint illi q; in ea præfunt. Et
in hac ipsa Oeconomia semper us-
num fuisse, & esse supremum Oe-
conomum, ad quem tota fa-
milia rationes functionum suas
referat, quotiescunque dif-
ficilis aliquid quæstionis inciderit,
ne uidelicet pax & concordia fa-
milie disturbetur: in his aut sectis,
in

DE DISSIDIIS

in quas tam miserè distractum uideamus mundum hac nostra tempestate, præsertim uerò dulcissimam patriam nostram Germaniam, nec adhuc ullum inueniri possit caput, quod uniuersa multitudo, etiam unius sectæ uelit agnoscere & sequi: adeò, ut sæpè uideamus nō modò in una aliqua unius Principis ditione, in una aliqua ciuitate, in uno pago: uerùm etiã in una domo, ferè tot sectas, siue de Fide ac Religione sententias, quot homines. Neq; si maxime illi fortè aliquando caput aliquod possent constituere suæ sectæ, hoc tamen ad ullum legitimum principium referre possent. Atq; interea nos ita distractos hostis, cum spectaculo, suis quidem sanguinarijs oculis dulcissimo

ECCLE. COMPONEN.

mo gratissimoq; , nobis aut acer-
bissimo ac funestissimo in mutua
vulnera committit : hæc inquã om-
nia cum uideamus palã , atq; tan-
to cū dolore sentiamus , quid est,
obsecro, quod quenquã in ulla ses-
ta diuti⁹ retinere debeat aut pos-
sit, quò minus illa tanquã muliere
pessima & extranea, ut inquit Sa-
lomon, relicta, redeat ad domum
Patris optimi, & gremiũ dulcissi-
mæ matris: Hæc enim est, quæ ges-
mino ubere nobis lac illud Cœles-
tis doctrinæ purissimum præ-
bet: quo salubriter nutriti adoles-
cimus, & exrescimus paulatim
in uiros perfectos, atq; adeò in
Deos, quippe ex Deo nati, ac tan-
quam generosi filij, similes Patri
nostro. Illa aut uenefica Circè sub
lactis mellisq; specie propinat ue-
nenum

DE DISSIDIIS

nenum, quod qui per imprudentiam imbibunt, subito transformantur in pecudes & feras: ut uere dixerit Erasmus: Qui se sectis illis addixerunt, exuunt prorsus hominem. Neque uero uos a reditu ad hanc Patris nostri domum deterreat, quod non omnes qui in ea uersantur æquè niteant morum puritate. Domus est ditissimi patris familiars, imò Regia Regis omnium potentissimi. An nescitis, quod iuxta uerbum Apostoli, in magna domo non solū sunt uasa aurea & argentea: sed & lignea & fictilia, & quædam quidē in honorem: quædam autem in cōtumeliam. Si quis ergo emundauerit se ab istis, erit uas in honorem sanctificatum, & utile Domino, ad omne opus bonum paratum.

1. Tim. 2.

ECCLĒ. COMPONEN.

ratum. Quē igitur offendit non
nullorum impuritas, ille semetip
sum emūdet, ut sit purus & utilis
Domino: & sinat Dominum pro
suo arbitrio ad ea quæ ipse uult
uti illis impuris. An nō uidem⁹ in
Regijs & Aulis magnorū Regū
ac Principū non solum Consilia
rios & Satrapas, uerūm etiā lic
tores & carnifices? Ac ne hoc quidē
deterreat à reditu, si fortē domus
Oeconom⁹ incipiat esse talis, qua
lem fieri posse Dominus indicat
apud Lucam & Matthæum, hoc Luca 12.
Matth. 24
est, percutere seruos & ancillas, &
edere, & bibere, & inebriari. Ves
niet enim Dominus hora, qua
non expectat hoc talis Oeconom
us, & diuidet eū, &c. Et multō
melius est tale aliqd pati in domo
Domini sub iniusto Oecono
mo,

imō

imò in domo paterna tanquàm
 filium sub iniquo pædagogò, quã
 in hâris Circes uirgis ac fustibus
 uapulare tanquàm porcum : aut
 etiam in spelunca lupi tanquam
 agnum ab ouili abductum, refer-
 uari ad lanienam . Elegi abiectus
 esse in domo Dei mei, inquit rex
 & Propheta David, magis quàm
 habitare in tabernaculis peccato-
 rum. Videmus planè horribilem
 rerum omniũ faciem . Nusquam
 pax, nusquam fides. Belli tumul-
 tuantur etiam illi, qui debebant
 omnibus esse authores pacis. Quã
 multa grauissimorum morborũ
 genera ubiq; : quanta in omnibus
 locis fames : quã omnia plena Pseu-
 doprophetis : In quã paucis uidem⁹
 adhuc qualem cunq; fauillã chari-
 tatis Christianæ : Et tamen Dñs
 noster

noster Iesus Christus nō uult nos
 his turbari. Videte, inqt, ne turbe
 mini. Oportet enim omnia hæc
 fieri: sed nondū est finis. Quod si
 illi uideantur nolle pacē, qui des
 bebant nobis conficere pacē, con
 ficiamus nos ipsi pacē. Quānam id
 ratione? Expeditissima ad id ra
 tio est, uiri ac fratres in Domino
 charissimi, si uelimus eam agnos
 scere. Non est obscurum, quid
 iam à mille quingentis, & eo am
 plius annis crediderit Ecclesia de
 omnibus etiam his, quæ nostra
 hæc tēpestate uocata sunt in con
 trouersias. De his itaq; nunc de
 mum uelle scrutari Scripturas, &
 an ex his queant probari curiosi
 ūs inquirere, furor est, teste ad Ia
 nuariū Augustino. Deponamus
 hunc furorem, & iuxta præceptū

Matth. 24

DE DISSIDIIS

Salomonis non despiciamus legem matris, & exemplo Apost. Pauli, semel receptam, atq; tot seculis iam usurpata Ecclesiæ Fidē, & in cultu Dei consuetudinem retineamus, & sine ulla difficultate ultrò redibit nobis in Fide & Religione pax & concordia. Si quid superstitiōis fuit in stolidā plebe, quantum ad usum cæremoniarū attinet, quale est de inordinato cultu imaginū in plerisq; locis, id nullius difficultatis est per sapientiam Episcoporum, & prudentiā Pastorum corrigi: ut nō sit opus propterea imagines exturbare: quæ certè magna cū utilitate plebis indoctæ possunt haberi, si modo Pastores non negligant per occasiones admonere duntaxat, quis earum sit uerus atq; legitimus

ECCLE. COMPONEN.

mus usus. Rectè dici consuevit,
 imagines esse laicorum libros.
 Quid alijs accidat nescio: mihi cer-
 tè nō rarò accidit, ut aspectus ima-
 ginis alicuius martyris, mihi non
 solum dulcem, uerùm etiam uti-
 lem memoriam renouet, quanta
 illi sint passi pro Fide ac nomine
 Christi: ut ego discā labores, afflic-
 ctiones, & si sit opus, contumes-
 lias pro illius nomine ferre. Neq;
 huic rei quicquam aduersatur, qđ
 in Exodo præceptū est: Non fa-
 cies tibi sculptile, &c. Hoc enim
 totum, nō de imagine Crucifixi,
 uirginis Matris, aut ullius sancti,
 uerùm de Deorum gentilium im-
 aginibus intelligendum esse
 locus ipse manifestissimè indi-
 cat. Præcedit enim, Non ha-
 bebis Deos alienos coram me.

Exod. 20.

DE DISSIDIIS

Deinde continuò sequitur, Non
 facies tibi sculptile, neq; omnem
 similitudinẽ, quę est in Cœlo desu-
 per (qualia sunt Mars, Mercurius,
 Iupiter, &c. quos tanquàm Deos
 Cœlestes colebant gentes) neq; in
 terra deorsum (quales Faunus,
 Dryades, atq; Apis ille Aegyptio-
 rum Deus: ad cui⁹ similitudinem
 illi uitulum illum constarunt, di-
 centes, hũc esse illum Deum, quo
 duce ex Aegypto essent profes-
 cti) nec eorum quę sunt in aquis
 sub terra (qualem illi fingebant
 Neptunum, Tethydem, Por-
 tumnum, Protea, & ceteros.) De
 horum imaginibus ibi loquitur
 Deus ad Moysen, prohibens eas
 fieri & adorari. Nam alioqui, si
 simpliciter de quibusuis imaginibus
 intelligendum esset, etiam
 ipse

ECOLE. COMPONEN.

ipsius Christi, atq; sanctorum, in
 quibus habitat Christus, & q; sunt
 membra Christi, quomodo posse
 mus defendere, qd postea in eodē
 libro, cap. 25. præcepit fieri duos
 Cherubim aureos, ex utraq; par-
 te oraculi seu propitiatorij, & Nu-
 merorū 21. serpentem æneum: &
 ex eiusdem intuitu uitam etiam
 expectare. Hæc oportebat distin-
 guere; alioqui præceptum unum
 alteri aduersaretur. Quemadmo-
 dum nulla est comparatio inter as-
 dulterum illum Iouem, quē stul-
 ta gētilitas pro Deo colebat, atq;
 Dominū ac Deum nostrū Iesum
 Christū: ita quoq; nulla est com-
 paratio imaginis Iouis, & imas-
 ginis Iesu Christi. Et quemadmo-
 dum impiū fuerit Ephesiā illā Dia-
 nam æquare sanctissimæ uirgini

DE DISSIDIIS

Mariæ, matri Domini Iesu Christi: ita certè eiusdè impietatis fuerit, nullum facere discrimen inter huius & illius imaginē. Tametsi superstitiosum illū cultum, quo delirantes mulieres maximè certas quasdam habent imagines aliorum Sanctorum, quas putant plus posse quàm cæteras, eorundem etiam Sactorum, nequaquàm probo. Neq; hunc unquam probavit Ecclesia: cuius sententia clarissimis uerbis expressa est in Decretis de Consecrat. dist. 3. ubi legitur Gregorium scripsisse ad Serenum Episcopū Massiliensem: Perlatū ad nos fuerat, inquit, q̄ inconsiderato zelo succensus Sanctorum imagines sub hac quasi excusatiōe, ne adorari debuissent, confregeris. Et quidem eas adora
ri

ri uetuisse, omnino laudamus: fre-
 gisse uerò reprehēdimus. Dic fra-
 ter, à quo factū esse Sacerdote ali-
 quando auditum est quod fecisti?
 Aliud est enim picturā adorare,
 aliud per picturæ historiā quid sit
 adorādum addiscere. Nam quod
 legentibus Scriptura, hoc & idio-
 tis præstat pictura cernētibus: q̄
 in ipsa ignorātes uident quid se-
 qui debeant, in ipsa legunt qui li-
 teras nesciunt. Vnde & præcipuè
 gētibus pro lectione pictura est.
 Et ibidem ex 6. Synodo: Venera-
 biles imagines Christiani non De-
 os appellant: neq; seruiunt eis ut
 dñs: neq; spem salutis ponunt in
 eis, neq; ab eis expectāt futurū iu-
 diciū: sed ad memoriā & recorda-
 tionē primitiuorū uenerant easet
 adorāt: sed non seruiunt eis cultu

diuino; nec alicui creaturæ. Ecce,
 hæc est sententia Ecclesiæ. Aduer-
 sus quam si quid homines super-
 stitiosi delinquunt, de docēdi sunt
 superstitionem, atq; docendi, quis
 sit uerus imaginum usus. Hic cer-
 tē desideratum est officiū Episco-
 porum & pastorum: quemadmo-
 dum & in plerisq; alijs. Nam ego
 hoc de imaginibus exēpli gratia
 posui. Quod ieiuniorū temporibus
 utimur ciborū delectu, iuxta
 præscriptum & consuetudinē Ec-
 clesiæ, in hoc etiam ueteres illi, no-
 minatim Ambrosius & Hierony-
 mus, plerorumq; superstitionem
 notarunt: & Diuus Bernardus sæ-
 pè laborat in hoc, ut ieiunandi su-
 perstitutionē dedoceat suos fratres
 in monasterio: nemo tamen illo-
 rum propterea ciborū delectū in
 ieiunijs

ieiunijs, aut ipsa ieiunia tollit: sed quod uitio hominum in illis distortū fit, corrigere studēt. Quòd si propterea res per se bonæ tollendæ sint, ne homines stulti ac malitiosi malè his abutantur, iam nihil relinquendū fuerit, neq; Sacramentum ullum, neq; ipsa Scriptura diuina. Nihil enim tam bonum est, quo mali nō abutantur malè: nihil tam sanctū, quod homines impij non audeant profanare. Non tamē nobis propterea uel deserenda est, uel scindēda Ecclesia. Sacerdotum hactenus nimia fuit turba: eademq; adeò incondita, ut ordo ille omniū sacerdotum, & antiquitū in summo honore habitus, paulatim euilerit. Hoc certè culpa & negligētia Episcoporum factū est: q̄ neglexerūt

DE DISSIDIIS

præceptum Apostoli, de non faci-
 è cuius manus imponendo: neq;
 dederunt operam, ut antiqua illa
 disciplina in ordine cōseruaretur.
 Iam uerò tēporibus nostris tam
 est factus odiosus ille ordo: iam
 omnes passim illum ita execran-
 tur, ut illi, qui possent in eo esse
 utilissimi, refugiant eum: & ut ui-
 deamus eos ex iuuentute, qui plu-
 rimum ualent ingenijs, quiduis
 malle amplecti q̄ Sacerdotium:
 atq; adeò illos ipsos q̄ sunt in Sa-
 cerdotio, habitu illò tam profa-
 no, ut magis milites quàm Sacer-
 dotes deceat, nec nō tota uita sua
 ita se gerere, ut manifestè decla-
 rent, sui ipsos ordinis etiam pu-
 dere. Ex iuuentute autē qui sunt
 omnium ignauissimi sceleratiss-
 simique, ut à præceptoribus suis
 neq;

ECCLE. COMPONEN.

neq; sciētia, neq; uirtute ad ullum
honestum uite genus formari pos
sint, his extremum refugiū est Sa
cerdotiū aut Monasteriū . Atq;
hac ratione fit, ut res Ecclesiasticę
indies prolabantur in deteriora.
Hoc malū iam ut est grauissimum
omnium, ita nostra omniū culpa
accidit: Episcoporum, qui magis
cogitare uidentur de ampliando
suo dominio atque splendore,
quā de restituenda disciplina Ec
clesiastica, tollendisq; offendicu
lis, & grege Dominico salubriter
pascendo. Principum, nec non ce
terorum in potestate constituto
rum, qui uel Sacerdotia, quorum
ipsi sunt patroni, indignis largien
do, uel collegijs Sacerdotum cæ
terisq; Ecclesijs ac monasterijs sua
iura non defendendo, imò etiam
infrin

DE DISSIDIIS

infringendo & eripiendo, & sine
 discrimine optimos cum pessimis
 assiduis exactiōibus expilan-
 do, hoc efficiunt, ut necesse sit, si
 ita pergant, statim omnia corrū-
 ere. Populi qui sine discrimine bo-
 nos pariter, ac malos Sacerdotes
 quibuscunque rationibus potest
 fraudat & expilat: quin etiam tan-
 quam hostes persequitur & exe-
 cratur: liberos autē suos tam per-
 ditē educat, ut cum ludimagistris
 eos erudiendos commendant, hi
 miseri statim experiantur, nō sibi
 iam rem esse cum ingenuis pueris,
 liberalibus artibus, rectisq;
 de rebus omnibus diuinis atq; hu-
 manis sententijs, ad utilitatem
 Reip. Christianæ erudiendis: sed
 cum immanissimis feris domādis:
 quas opus habeant, nō solum plā-
 gis

ECCLE. COMPONEN.

gis & uerberibus, uerùm etiã uin-
culis & carceribus coërcere. Olim
solebant eos mittere, domi prius
sanctis ad religionẽ Christianam
sentētijsexcitados: in timore Dei,
in cultu ac ueneratione Dei atq;
sanctorũ eius: in sancta quadã am-
bitiõẽ dignitatis Sacerdotalis, ut
cunq; iã formatos ac præexercita-
tos: p̄terea ad ipsam Sacerdotale
grauitatem ac religionẽ uestitos.
Nunc aut̄ quales nos accipimus?
Principiò pditissimis de Deo, san-
ctis, atq; omni R. eligiõẽ, opinio-
nibus ita repletos, ut iã nulla sana
doctrina locũ in eis inueniat. In il-
lis barbaris, deformibus, & mon-
strosis uestiũ scissuris, in pileis Tur-
cicis, in sagis militaribus, attonsis
militari more uerticib⁹, horrore
etiã barbẽ in adultioribus, feroci
uultu,

DE DISSIDIIS

uultu, truculentis oculis, nihil aliud uidemus, quam crudelitatem plusquam ferinam, impietatem plusquam ethnicam Turcicam. Cum huiusmodi feris nobis Iudicibus magistris hodie res est. Hæ nobis cicurandæ traduntur. Hæ non simpliciter in homines, uerum etiam pios ac religiosos transfigurandæ commendantur. Hoc quod fit facile, aut etiam possibile, sapientis & equi iudicij uiris expendendum relinquo. Dixi de culpa Episcoporum: de culpa Principum: de culpa populi in educatione duntaxat. (quæ tamen nequaquam de omnibus intelligi uolo: absit enim ut omnes Episcopi, Principes, & qui in pulo sunt, ita faciant: sed quod eheu nimis multi) Quid autem de nobis Iudicibus magistris? Nos ne soli extra culpam

ECCLE. COMPONEN.

pam fumus? Vtinā essemus. Consideremus principio externa illa, quæ sunt in habitu nostro: nū ex his ea reluceat grauitas, quā merito debeat reuereri ac uenerari iuuentus: num ea mansuetudo ac modestia ex uultu, ut hinc pueris uideantur emicare radij quidā spiritus Christi? Num ea in docēdo fides ac diligētia, quæ uideatur ad nihil aliud respicere, q̄ ut illis areolis agri Dominici, quæ singulæ singulis nostrū fodiendæ, subigendæ, cōserendæq; sint cōmendatæ eo studio quo oportet colamus, illis seminibus cōseramus, quæ adulta atq; matura gratissimis fructibus Dñm agri exhilarare, atq; granaria eius, aut etiā aromatū apothecas feliciter ditare queant? Quod si nos uel pro uirtutū tritico loliū
 uitioꝝ

uitiorum, uel pro balsamo salutari doctrinae cicutam haereticarum opinionum inferamus, quomodo nostram agriculturam probabit Dominus agri? Quam putamus mercedem nostri laboris percipiemus? Nihil hic dico de quorundam liuida aemulatione, ac uirulenta obtrectandi libidine: de contentionibus, quae nonnunquam ad pugnas usque excrescunt, & plerumque de rebus nullius momenti, quale est, Vtrum inuentio ad solam Dialecticam, an etiam ad Rhetoricam pertineat, &c. quae adeo non decent nostram professionem, ut eam etiam deforment ac foedent turpissime. Decebat aut nos summa beneuolentia, charitate, coniunctis operis, quin etiam precibus pro nobis inuicem quotidie ad Deum fufis
ad

ECCLE. COMPONEN.

ad impetrandum nobis omnibus spiritum uere sapientiæ, ueritatis, ac pietatis, unanimiter hoc agere, ut si non per alios, saltem per hanc iuuentutem, quam docendam habemus, periclitanti Ecclesiæ queat aliquando succurri. In omnibus igitur ordinibus & generibus hominum peccatur plurimū, ut iniquissimum sit, uelle horum malorum causas & culpam omnium in unum aliquem ordinem à cæteris omnibus transferre, aut remouere. Quod autem superest uiri ac fratres in Christo Iesu charissimi, excitemur tandem aliquādo ex hoc tam profundo somno: erigamus caput, aperiāmus oculos, & circūspiciāmus, uideāmus ubi simus: quā undiq; cincti hostibus innumerabilibus & crudelissimis, qui omnes

E c in

DE DISSIDIIS

in nostram perniciem coniurarūt. Imminet ceruicibus nostris crudelissimus Turca. Summi totius orbis Christiani Monarchæ iam per tot annos bellis nimium funestis & implacabilibus inter se congregiuntur atq; conflagunt, adeo, ut summus etiã Ecclesiæ Pastor, qui uel solus iram illam placare debebat, in partem uenerit, & gladio feriat. Sectæ superioribus annis excitatæ, indies latius latiusq; serpunt, & ferè quotidie nouas procreant. Interea nemo eorū, qui adhuc intus sunt, uel à luxuriosa uita, uel à superbia sua quicquã remittere sustinet. Itaq; intus & foris omnia sunt plena hostibus: omnia pressuris, angustijs, terroribus ac formidine perturbatissima. Nulla iam spes usquã apparet alicuius

Cono

ECCLE. COMPONEN.

Conciliū conuocandi, quo dissidia
hæc componantur: ut hæc una so
laq; ratio ad id restare uideatur, ut
unusquisq; nostrum in sese descen
dat: sua ipsius uitia & peccata ag
noscat emendetq;: neque in alio
rum uitijs tam cernat acutū, quàm
aut aquila, aut serpens Epidauri
us. Non requirat neque expectet
noui alicuius Conciliū decreta no
ua, superiorum Conciliorum de
cretis contraria. Hoc neque pru
dentis est, neq; grauis & constan
tis uiri optare, ne dicā expectare.
Hominū leuium hoc est, stultorū,
nouitatibus inhiantū, semper dis
centium, & nunq̄ ad sciētiam ueri
peruenientiū. Respiciamus ac re
curramus ad superiorū Concilio
rū decreta, ut hæc cōseruemus, ad
hæc tanquam ad regulas quasdam

Ec • Fidem.

D, E DISSIDIIS

Fidem, doctrinam, & actiones nostras omnes exigamus & instituamus. Respiciamus ad illam Politiam, quam Deus ab initio mundi in sua ciuitate esse uoluit; & quã postremis hisce temporibus tum per ipsum unigenitum Filiũ, tum per huius discipulos Apostolos in spiritu sancto tam aptè dispositã ordinatãque cõstituit: ne hanc contra ipsius uoluntatem æternã, & præcepta grauissima turbantes, iram eius, & horrendam uindictã in nos prouocemus. Peccata illorum qui cathedras, thronos, ac tribunalia in hac R. epub. obtinent, quiq; gladium in eadem portant, nostrorum peccatorum flagella: bella quæ ipsi inter se gerunt, nostrorum dissidiorum pœnas interpretemur. Viri docti, qui in gratia

sunt

sunt apud Principes, aut etiã his
 à consilijs sunt: decepti autem à
 Pseudoprophetis, & ipsi à recta
 uia Fidei ac Religionis exorbita-
 runt quemadmodum de Constan-
 tii Imperatoris Eunuchis ab Ari-
 ano illo Presbytero deceptis in
 Historia Ecclesiastica legimus, &
 Principes suos in errorem secum
 abduxerunt, agnito errore in uis-
 am reuertantur, & Principes con-
 silijs sanioribus in eandem redu-
 cant. Neq; enim hoc dedecus est:
 cum Paulus Apostolus ex hoste
 Christum persequente factus sit
 uas electissimum, atq; inter ipsos
 Apostolos tanquam sydus omni-
 um lucidissimum. Petrus post ab-
 negatum Dominũ factus sit præ-
 co resurrectionis eiusdem ac reg-
 ni Coelestis omnium constantissim-
 us.

DE DISSIDIIS

mus. David post illos tam graues
 lapsus resurrexit rex & Prophe-
 ta Domini, omnium qui unquam
 extiterunt sanctissimus laudatissi-
 musq; , nec non dulcissimus Psal-
 tes & Citharædus in aula Dei. Ad-
 deò uerum est quod dixit alicubi
 Diuus Augustinus, Deum nun-
 quam permissurum ut cadat ius-
 tus, nisi præsciat illum resurrectu-
 rum meliorem quam fuerit antè.
 Quamobrem neminem pudeat ab
 errore reuerti, à lapsu resurgere:
 & quæ per errorem uel scribendo,
 uel docendo, uel consulendo pecc-
 cauit, reuocare & condemnare:
 quippe cuius rei tam præclara, illu-
 stria, ac laudatissima habemus ex-
 empla: sed in erroribus & peccatis
 pertinaciter obdurari, nolle re-
 uocantibus ad meliora præbere au-
 rem:

ECCLE. COMPONEN.

rem: sed maledictis etiam, conuictis & contumelijs eosdem à se repellere, huius demum pudeat, hoc abominemur, ab hoc illa horrèda exempla Coreh, Dathan, & cæterorum deterreant. Quis nostrum est, qui peccando non sit imitatus filium illum prodigum? Atq; afflictionum quidem, pœnarum uidelicet nostræ stulticiæ, haud parum iam sensimus: sed multò grauiora sensuri, nisi illius exemplo conuersi, per seriam pœnitentiam reuertamur ad domum & familiã Patris. Intus & foris plus nimio peccatũ est. Neq; quisq; nostrũ est, quin si uitã suã ad regulam Legis diuinæ uelit exigere, tantum inuenturus sit in semetipso, ut non habeat opus alijs exprobrare sua. Errauimus tanq̃ oues sine pastoribus

DE DISSIDIIS

tibus omnes. Reuertamur itaq;
ultrò ad ouile nostrum, à quo do-
lis suis nos lupus abduxit. Nemo
nostrum alteri post hac suos erro-
res exprobet, dummodo is resis-
piscat: sed tanquam peregrè ex ca-
ptiuitate reuersi in patriam ac do-
mum paternam, per charitatem
fraternam, osculo pacis nos inui-
cem salutemus. Si quid in œcono-
mo, si quid in ceteris seruis, si quid
in Pastoribus gregis desyderetur,
quod præstare nō sit uel officij nos-
tri, uel potestatis, deprecemur Do-
minum pro eo. Si quis illorum su-
peratus ab hoste, coniectus sit in
uincula peccatorum, quemadmo-
dum olim Petrus ab Herode cap-
tus & uinctus catenis, in carcerem
coniectus fuit, illum nos nequa-
quàm ob captiuitatē execremur:
sed

ECCLE. COMPONEN.

sed potius imitemur Ecclesiã, quę
tũc erat, ac sine intermissione pro
tali oremus Dominum Deum, ut
illum è captiuitate ereptũ, nobis
liberum saluumq; restituat. Neq;
uerò obsurduerunt aures Domi
ni, qui minũs tales preces exaudi
at: neq; infirmata est dextra eius,
quò minus talem eripere possit,
Aut ego omninò fallor, uiri ac fra
tres charissimi, aut hæc est rectissi
ma, certissima, facilimaq; ratio re
cuperandi pacem, quæ nullis aut
quàm minimis constiterit sumpti
bus: cùm ea quæ hactenus tentata
sunt, per sumptus inæstimabiles,
ac difficultates maximas, nihil
profuerint: nimirũ quod obtineri
nõ potuerit à partibus, ut unani
miter sese accommodarent Polis
tiæ ciuitatis Dei: qua spreta atque
E e s reiecta

DE DISSIDIIS

reiecta Deus ipse spernitur atque
 reijcitur: sine quo frustra tentan-
 tur omnia. Sine me, inquit, nihil
 potestis facere. Hæc autem ra-
 tio, quam nos hîc proposuimus,
 fundamentum habet illam ipsam
 Politiam & ordinationem Dei, ut
 uerbo Apostoli utar: ideoq; nō est
 dubium, quin Deum sit habitura
 propitium atq; secundū. Huius au-
 tē auxilio quid non perficiemus?
 Hoc nobis propitio, quid non ab
 ipsius ditissima & omnipotēti bo-
 nitate impetrabimus? Hoc prote-
 gente, quem hostem, quantumuis
 ille sit potens atq; crudelis formi-
 dabimus? Si Deus pro nobis, in-
 quit Apostolus, quis contra nos?
 Ex huius Regis & Imperatoris
 nostri castris, uiri ac fratres in Chri-
 sto Iesu charissimi, ex huius, in-
 quam,

ECOLE: COMPONEN.

quam, castris, hostis noster Diabolus artibus illis suis Satanicis per diffidia ac seditiones nos in uaria distraxit atque disperfit, & in nos metipfos furore & bellis plusquã civilibus incitauit, ut mutuis uulneribus cadentes istius crudelissimi infelix ac misera præda efficere mur. Aperiamus oculos, & agnoscamus imposturas & insidias hostis, & nostras hæc tam funestas calamitates: & posito hoc furore, diffidijsq; his nostris compositis, unanimiter in castra Regis nostri reuertamur, atque in summa concordia sub huius uexillis, animis armisq; coniunctis pariter in hostem feramur. Et Deus pacis ac Princeps militiæ nostræ aderit nobis, dabitque lætissimam uictoriam, & cum gaudio inæstimabili
uictor

DE DIS. EOCL. COM.

uictores ac triumphantes in regnum suum cœleste introducet: ubi tunc deinceps nobis gratulantes, ipsum autem Regem & Imperatorem nostrum epinicijs nostris, Psalmis, hymnis, & canticis, cum ipsis Angelorum choris coniuncti, laudantes exultabimus, gaudebimus ac triumphabimus usq; in æternum. Hoc nobis largiatur omnipotens ille Deus Pater, cui cum unigenito Filio, ac Spiritu sancto, laus sit, gloria, honor, & Imperium in secula seculorum. Amen.

F I N I S.

COLONIAE AGRIPPINAE

Ex Typographia Gualtheri Fabricij L. C. Calendis Septemb.

